

Vysoká škola zdravotnická, o. p. s., Praha 5

**ROZDÍLNOST NÁZORŮ NA EUTANAZII
Z POHLEDU ŽEN SE ZDRAVOTNICKÝM
A NEZDRAVOTNICKÝM VZDĚLÁNÍM**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LUCIE KLIMEŠOVÁ

Praha 2016

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, o. p. s., PRAHA 5

**ROZDÍLNOST NÁZORŮ NA EUTANAZII
Z POHLEDU ŽEN SE ZDRAVOTNICKÝM
A NEZDRAVOTNICKÝM VZDĚLÁNÍM**

Bakalářská práce

LUCIE KLIMEŠOVÁ

Stupeň vzdělání: bakalář

Název studijního oboru: Všeobecná sestra

Vedoucí práce: Mgr. Ivana Stehlíková, Ph.D.

Praha 2016

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, o. p. s.
se sídlem v Praze 5, Duškova 7, PSČ 150 00

Klimešová Lucie
3. C VS

Schválení tématu bakalářské práce

Na základě Vaší žádosti ze dne 27. 10. 2015 Vám oznamuji
schválení tématu Vaší bakalářské práce ve znění:

Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým
a nezdravotnickým vzděláním

*The Divergence of Views on Euthanasia from the Perspective
of Women with Medical and Non-Medical Education*

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ivana Stehlíková, Ph.D.

V Praze dne: 2. 11. 2015

doc. PhDr. Jitka Němcová, PhD.
rektorka

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své bakalářské práce ke studijním účelům.

V Praze dne

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych vyjádřila své poděkování vedoucí práce Mgr. Ivaně Stehlíkové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a cenné rady. Poděkování patří také mým blízkým za podporu po celou dobu studia.

ABSTRAKT

KLIMEŠOVÁ, Lucie. *Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním*. Vysoká škola zdravotnická, o.p.s. Stupeň kvalifikace: Bakalář (Bc.). Vedoucí práce: Mgr. Ivana Stehlíková, Ph.D. Praha. 2016. 79 s.

Problematika eutanazie je zvolena pro její aktuálnost, složitost a také z důvodu, že je předmětem mnoha diskuzí ve společnosti. Bakalářská práce nahlíží na eutanazii z různých pohledů, zabývá se právním i etickým aspektem. Řeší, zda se jedná o důstojnou smrt, a nebo zákonem povolenou vraždu. Představuje konfrontaci eutanazie a paliativní péče. Prezентuje téma, kterým je právo na život a na smrt. Teoretická část představuje základní terminologii. První kapitoly se zabývají vlivy na eutanazii od historie až po současnost. Práce zmiňuje jména slavných myslitelů eutanazie a mění se pohled na toto téma. Pojednává o významném pošramocení pověsti eutanazie německým nacistickým programem. Popisuje přeměnu prvotního smyslu až k novodobému obsahu. Zaměřuje se na postoje světových náboženství k problematice eutanazie. Sděluje pojetí termínu podle Světové lékařské asociace. Práce dále objasňuje pojmy jako je paliativní medicína a kurativní léčba, jakožto i jejich cíle. Představuje navrhované znění zákona o důstojné smrti v České republice a neopomíná legalizaci eutanazie ve světě. Praktická část za pomoci kvalitativního průzkumu – rozhovorů – prezentuje výsledky práce. Mapuje informovanost žen, pohybujících se v oboru zdravotnictví a žen, kterým jen tento obor cizí. Cílem práce je porovnat názory obou skupin; zjistit, v čem jsou jednotné, a v čem se naopak rozcházejí. Závěr práce odhaluje možnou eticko-právní kolizi, ke které by mohlo dojít v případě legalizace eutanazie.

Klíčová slova

Dělení eutanazie. Eutanazie. Historie. Hospic. Legalizace eutanazie. Myslitelé. Náboženství. Paliativní medicína. Paliativní péče.

ABSTRACT

KLIMEŠOVÁ, Lucie. *The Divergence of Views on Euthanasia from the Perspective of Women with Medical and Non-Medical Education*. Medical College. Degree: Bachelor (Bc.). Supervisor: Mgr. Ivana Stehlíková, Ph.D. Prague. 2016. 79 pages.

The issue of euthanasia is chosen for its topicality, complexity and also because it is the subject of many discussions in society. Bachelor thesis looks at euthanasia from different perspectives, dealing with legal and ethical aspects. Solves, whether it is a dignified death, or legally permitted murder. It represents the confrontation of euthanasia and palliative care. Presents the topic, which is the right to life and death. The theoretical part presents the basic terminology. The first chapters deal with the effects of euthanasia from history to the present. The thesis mentions the names of famous thinkers of euthanasia and changing view on this subject. It discusses the significant loss of reputation because of German Nazi Euthanasia Program. Describes the transformation of primary sense to contemporary content. It focuses on the attitudes of the world's religions on the issue of euthanasia. Tells the conception of the term in accordance with the World Medical Association. The work also explains the concepts of palliative medicine and curative treatment, as well as their goals. Presents the proposed wording of the law of a dignified death in the Czech Republic and reminds legalization of euthanasia in the world. The practical part with the help of qualitative research - interviews - presents the results of the work. It is mapping the awareness of women, moving in the field of healthcare and women who are unfamiliar with this branch. The aim of the study is to compare the views of both groups; find out which they are unanimous, and what is contrary and not matching. Finally, the work reveals the possible ethical and legal conflict, to which the legalization of euthanasia may lead.

Key words

Euthanasia. Division of Euthanasia. History. Hospice. Legalisation of Euthanasia. Palliative Care. Palliative Medicine. Religion. Thinkers.

OBSAH

ÚVOD	10
EUTANAZIE	12
1.1 PŮVOD SLOVA	12
1.2 POJEM	12
2 DĚJINNÉ SOUVISLOSTI	13
2.1 EUTANAZIE V POJETÍ MYSLITELŮ	15
2.1.1 ANTIKA	15
2.1.2 STŘEDOVĚK	16
2.1.3 NOVOVĚK	17
2.2 EUTANAZIE V POJETÍ NÁBOŽENSKÝCH SMĚRŮ	18
2.2.1 KŘESŤANSTVÍ	18
2.2.2 KATOLICISMUS	19
2.2.3 PROTESTANTISMUS	19
2.2.4 JUDAISMUS	19
2.2.5 ISLÁM	19
2.2.6 BUDHISMUS A HINDUISMUS	20
3 LEGALIZACE EUTANAZIE V ČESKÉ REPUBLICE A VE SVĚTĚ	21
3.1 EUTANAZIE V ČESKÉ REPUBLICE	21
3.2 EUTANAZIE VE SVĚTĚ	22
3.2.1 AKTIVNÍ EUTANAZIE	22
3.2.2 PASIVNÍ EUTANAZIE	24

4	DĚLENÍ EUTANAZIE	26
4.1	SVĚTOVÁ LÉKAŘSKÁ ASOCIACE	26
4.2	HOLANDSKÝ MODEL	26
4.3	POLLARDOVA DEFINICE	26
4.4	ZÁKLADNÍ TYPY EUTANAZIE	26
4.4.1	VYŽÁDANÁ, DOBROVOLNÁ	26
4.4.2	NEVYŽÁDANÁ	27
4.4.3	NEDOBROVOLNÁ, NECHTĚNÁ	27
4.5	FORMY EUTANAZIE	27
4.5.1	AKTIVNÍ EUTANAZIE	27
4.5.2	PASIVNÍ EUTANAZIE	28
5	POJMY SOUVISEJÍCÍ S EUTANAZIÍ	29
5.1	PŘÍMÁ EUTANAZIE	29
5.2	NEPŘÍMÁ EUTANAZIE	29
5.3	PRENATÁLNÍ EUTANAZIE	29
5.4	SOCIÁLNÍ EUTANAZIE	29
5.5	ASISTOVANÁ SEBEVRAŽDA	30
5.6	DYSTANAZIE	30
5.7	ORTOTANAZIE	31
5.8	LIWING WILL	31
5.9	DO NOT RESUSCITATE, NERESUSCITOVAT	31

6	PALIATIVNÍ A HOSPICOVÁ PÉČE	32
6.1	PALIATIVNÍ MEDICÍNA	32
6.2	PALIATIVNÍ PÉČE	32
6.2.1	HISTORIE PALIATIVNÍ PÉČE	33
6.2.2	DRUHY PALIATIVNÍ PÉČE	33
6.2.2.1	<i>OBEČNÁ PALIATIVNÍ PÉČE</i>	33
6.2.2.2	<i>SPECIALIZOVANÁ PALIATIVNÍ PÉČE</i>	34
6.2.3	POSKYTOVÁNÍ PALIATIVNÍ PÉČE	34
6.2.3.1	<i>PALIATIVNÍ PÉČE DOMA</i>	34
6.2.3.2	<i>PALIATIVNÍ PÉČE V NEMOCNICI</i>	34
6.3	HOSPICOVÁ PÉČE	35
6.3.1	HISTORIE HOSPICOVÉ PÉČE	35
6.3.2	DĚLENÍ HOSPICOVÉ PÉČE	35
6.3.2.1	<i>DOMÁCÍ HOSPICOVÁ PÉČE</i>	35
6.3.2.2	<i>STACIONÁRNÍ HOSPICOVÁ PÉČE</i>	35
6.3.2.3	<i>LŮŽKOVÁ HOSPICOVÁ PÉČE</i>	36
7	POPIS ZPRACOVÁNÍ PRŮZKUMU	37
8	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	75
9	DISKUZE	77
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	89
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Byť je náš odpor vůči smrti naprosto oprávněný, musíme skon, stejně jako zrození, přijmout jako nedílnou součást svého života, neboť... *Smrt je jen začátek, ale až té druhé kapitoly* (SHAKESPEARE).

Bakalářská práce je zaměřena na všestranný pohled, od historie po současnost, kterým bylo a je nahlíženo na stále diskutované téma, téma eutanazie. Této problematice se dotýkají názory a poznatky historické, právní, ale i morálně-etické. Vyjadřuje se k ní nejenom řada odborníků jako jsou lékaři, právníci, psychologové, teologové, etikové, ale i široká veřejnost. Můžeme tedy říci, že eutanazie je celospolečenskou problematikou.

Teoretická část představuje eutanazii z mnoha různých pohledů a podává tak ucelený přehled od historie až po současnost. Dále se zabývá vnímáním hodnoty člověka, jak ve smyslu důstojnosti, tak ve smyslu užitečnosti. Charakterizuje základní pojmy, věnuje se myslitelům eutanazie, neopomíná vliv náboženství, zmiňuje Hippokratovu přísahu ve spojitosti s legalizací eutanazie a v neposlední řadě neopomíná ani paliativní medicínu, kurativní léčbu a hospice.

Praktická část má za cíl srovnání názorů na eutanazii u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním. Dílčí cíle zjišťují povědomí žen o pojmu eutanazie; dále jak se v této problematice u nás i ve světě orientují a nakonec rozdílnost názorů na kompetence a právo rozhodovat u člověka v terminálním stádiu. Nosným pilířem pro vyhodnocení cílů praktické části byl obsáhlý průzkum, který probíhal kvalitativní formou – rozhovory. Obsahuje nepřeborné množství postojů, představ, ale i emotivních vzpomínek.

Vstupní literatura

- HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2015. *Lékařská etika*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-204-6.
KUPKA, Martin, 2014. *Psychosociální aspekty paliativní péče*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4650-0.
ŠIMEK, Jiří, 2015. *Lékařská etika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5306-5.

Popis rešeršní strategie

Vyhledávání odborných publikací, které byly následně využity pro tvorbu bakalářské práce s názvem *Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním*, proběhlo v říjnu 2015. Jako klíčová slova zvolena byla v jazyce českém eutanazie, dělení eutanazie, historie, hospic, legalizace eutanazie, myslitelé, náboženství, paliativní medicína, paliativní péče. V jazyce anglickém byly těmito slovy euthanasia, division of euthanasia, history, hospice, legalisation of euthanasia, palliative care, palliative medicine, religion, thinkers. Jako druh literatury byly zvoleny knihy, články a elektronické zdroje. Pro tvorbu bakalářské práce bylo v časovém rozmezí 2005–2015 vyhledáno celkem 48 záznamů; konkrétně 4 vysokoškolské práce, 18 knih a 26 dalších zdrojů. Mezi základními prameny čerpání informací patří katalog Národní lékařské knihovny (www.medvik.cz), jednotná informační brána (www.jib.cz), souborný katalog ČR (<http://sigma.nkp.cz>), databáze vysokoškolských prací (www.theses.cz), online katalog NCO NZO a volný internet. Pro bakalářskou práci bylo z rešerše, která byla zpracována knihovnou Vysoké školy zdravotnické, o.p.s., v Praze (viz Příloha A), využito 5 knižních zdrojů, které jsou řádně citovány v seznamu použité literatury. Vyřazovacími kritérii byla obsahová nekompatibilita se stanovenými cíli práce. Zvolená literatura byla vybrána na základě potřebných informací k dané problematice a dostupnosti. Zbylé knižní, ale i internetové zdroje, které se v bakalářské práci objevily jsou taktéž uvedeny v seznamu použité literatury.

EUTANAZIE

Nikdo neví, co je smrt, a přece se jí všichni bojí, jako by uznávali, že je největším zlem, třeba je pro člověka největším dobrem (PLATÓN).

Smysl českého termínu eutanazie vychází z její složeniny dvou řeckých slov: *eu* – dobře a *thanatos* – smrt. Znamená ukončení bolestného utrpení při prognóze bez šance na zlepšení; ukončení života může zajistit injekce (KUTNOHORSKÁ, 2007), (STUDENT, 2006).

1.1 PŮVOD SLOVA

Termín *eu-thanatos* je doložen již od pátého století před Kristem (dále jako př. Kr.). V antice byl tento pojem nejdříve používán ve smyslu pomoc k „dobré smrti“. V dnešní době je spíše globálně vnímán jako výraz aktivní eutanazie (THOMASMA, 2000), (VIRT, 2000).

1.2 POJEM

Eutanazie původně znamenala všestrannou pomoc umírajícímu člověku, zaměřenou na mírnění tělesných bolestí a duševních úzkostí. Dnes tento pojmem chápeme jinak než dříve, jako šetrné usmrcení trpícího člověka, který je sužován nevléčitelnou nemocí se kterou souvisí trýznivé bolesti (KOŘENEK, 2004).

Jejím ekvivalentem je lehká krásná smrt přicházející po naplněném životě rychle a zároveň bezbolestně, například ve spánku. Až později došlo k posunu ve smyslu významu, který se přesněji definuje jako smrt z milosti. Pojem eutanazie se v dnešní době vymezuje spíše jako úmyslné usmrcení člověka na jeho explicitní opakovanou žádost někým jiným než pacientem samotným. Je jedním z nejaktuálnějších problémů lékařské etiky (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

Profesor filozofie a mnich Roger Bacon, žijící ve 13. století, ve svém díle *De augmentis scientiarum* zmínil slovo eutanazie. Jedná se o první psanou zmínku, kdy je na eutanazii nahlíženo jako na odborný termín. Již staří Řekové se zabírali problematikou klidného odchodu ze světa. Tato teorie inspirovala Římany, kteří si osvojili termín *exitus* a chápali jej jako skonání člověka beze strachu (HIERSCHKE, 1975).

2 DĚJINNÉ SOUVISLOSTI

Pravěká společnost, žijící v opravdu nelehkých – mnohdy až drsných – podmínkách se se slabšími jedinci vypořádávala po svém. Striktně, bez výjimek. V případě, že byl nově narozený jedinec shledán jakkoli handicapovaným, ať už se jednalo o malou výšku, nízkou váhu či jinou abnormalitu, byl jeho následující osud předurčen jasně – záhuba. Razil se zákon džungle aneb přežijí jen ti nejsilnější! Jasným příkladem zbavování se slabších, tudíž méněcenných je starověké Řecko – viz Platónův spis O ideálním státu. U spartanů bylo na běžném pořadu dne házení nemocných novorozenců ze skály. V Římě Seneca vřele děkoval přírodě za to, že nám dala tisícero možností – tisícero cest, jak se sprovodit ze světa.

Jedny z nejstarších archeologických nálezů dávají najevo, že eutanazii zná lidstvo již od nepaměti. Písemné zmínky o eutanazii jsou zaznamenány ve starém římském Zákonu XII tabulí a najdeme je i v Platonově spisu O ideálním státě. Antická lékařská kultura zásadně odmítala asistenci lékaře při ukončení útrap umírajícího. Tento fakt je výstižně vylíčen v Hippokratově přísaze (viz Příloha B): Lékař se má zabývat snížením bolesti nemocných a dospět k jejímu úplnému odstranění. Nemá se však odvažovat na ty, kteří jsou nemocí již udoláni. Ani prosby nemocných jej nesmí přimět k podání smrtícího léku.

Historie eutanazie ve smyslu smrti ze soucitu je ale poměrně krátká, její počátek lze spatřovat v roce 1895, kdy v Německu vydal Jorst knihu Právo zemřít. Právnick Karel Binding a lékař Alfred Hoche publikovali v roce 1920 knihu Poskytnutí souhlasu ke zničení života, který žití není hoden. Toto dílo bylo oslavováno a podporováno ideologií nacionálního socialismu, a tak se stalo zdůvodněním vyhlazovacích akcí zaměřených na vybrané skupiny obyvatelstva. Eutanazie ve spojitosti s touto publikací byla, a v Německu dodnes je, po druhé světové válce razantně odmítnuta.

Novodobý obsah pojmu eutanazie definoval a používal anglický filozof Francis Bacon pro snadnou, bezbolestnou a šťastnou smrt.

Zvláštní a nechvalně významné období bylo v letech 1939–1941; v této době probíhal nacistický program eutanazie. V německém lékařství již delší dobu sílily teze o možnosti rozhodování o tom, čím život je z hlediska rasového škodlivý a čím nikoli. Cílem nacistů bylo vytvoření čistého homogenního národa, který bude duševně i tělesně

nadřazen jiným národům. Účelem bylo podpořit rozmnožování rasové elity a eliminovat tak rasově odlišné a nemocné (HOLOCAUST, 2011).

V roce 1933 byla v Německu uzákoněna rasová hygiena, neboli nucená sterilizace osob neprospěšných pro árijskou rasu. Tuto nacistickou ideologii zosnoval Adolf Hitler. Jednalo se o cílenou likvidaci mentálně i psychicky postižených osob. Za nevyhovující byli shledáni i lidé patřící do sociálně nežádoucích skupin. Docházelo ke svévolnému zabíjení homosexuálů. Z důvodu nedostatku personálu, dohlížejícího na vyvražďování méněcenných byla tato akce pozastavena a následně nahrazena eutanazií. Vybraní lidé byli systematicky usmrcováni v plynových komorách v německých ústavech. V září roku 1939 byl zahájen přísně tajný program Akce T4; podle adresy své centrály. Základy tohoto počínání se datují ke konci devatenáctého století. Na základě obav z degenerace populace se vědci inspirovali Darwinovou teorií přírodního výběru čili přežijí jen ti nejsilnější. Darwin jejich teorii striktně odmítl. Avšak strůjci této ideologie propagovali čistotu rasy, která zachrání lidstvo před zkázou. Cílem byl zákaz rozmnožování nežádoucích jedinců. Rasová hygiena nabyla velké popularity a byla zařazena pro program německých univerzit (MUNZAROVÁ, 2008).

Eutanazie probíhala v utajení; v Německu existovalo šest středisek. Od srpna 1939 probíhala registrace duševně a tělesně postižených dětí. Během šesti let jich bylo zavražděno 5 až 10 tisíc. Smrtícím prostředkem bylo vyhladovění nebo smrtící injekce. Po útoku na Polsko bylo na obsazených územích vyvražďeno 10 tisíc pacientů. V říjnu 1939 vydal Hitler ustanovení opravňující lékaře Karla Brandta a Philipa Bouhlera aplikovat eutanazii také na pacienty umístěné v ústavech. Do září 1941 bylo zavražděno 70 až 90 tisíc lidí. Tito lidé byli lékaři označeni jako *lebensunwerte*, nehodni života. Z psychicky nemocných byli usmrcováni Židé, zločinci, slabomyslní, epileptici a psychotici. Úkladné zabíjení probíhalo v takovém rozsahu, že jej nebylo možné utajit. Rodiny byly zásobeny nepřeborným množstvím důvodů smrti jejich příbuzných. Nakonec se vzdorující společnost informacím zastírajícím úmyslné vraždy vzepřela. Došlo k protestům ze strany lidu a hlavně církví (HOLOCAUST, 2011).

Roku 1941 byl Hitler nucen Akci T4 oficiálně ukončit. Ovšem úmyslné vyvražďování probíhalo i nadále; avšak v mnohem větší tajnosti a ne v takovém množství. Specialisté na vraždění byli převeleni na východ, kde probíhala masová likvidace Židů. Skutečný konec Akce T4 neboli Programu eutanazie přišel až s pádem nacismu (VÁCHA, 2008).

Norimberský proces odhadl celkový počet obětí na 275 tisíc (HOLOCAUST, 2011).

Etické důvody a argumenty k vyvražďování nežádoucích lidí byly následující. Duševně nemocní byli pokládáni za nevyléčitelně nemocné, nesmírně trpící. Psychicky nemocným lidem, a později všem, jejichž život byl označen za zbytečný, nemůžeme pomoci a soucitnou péčí pouze prodlužujeme jejich utrpení. Bude tedy rozumné alokovat lidské, materiální i finanční zdroje tam, kde lze očekávat přínos. U uvedené strategii byly účelově použity také v té době nesmírně populární eugenické teorie (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

2.1 EUTANAZIE V POJETÍ MYSLITELŮ

Každé období dějin lidstva se vyznačovalo jiným pojetím života a smrti. Velký vliv na tuto tematiku měli myslitelé, dějinné události a také náboženství. Jedním ze základních myslitelů, který významně ovlivnil náhled na lékařskou etiku, byl Hippokrates, jehož přísaha (viz Příloha B) je platná dodnes.

2.1.1 ANTIKA

Eutanazií byla chápána rychlá smrt, která není provázena těžkostmi stáří a větším utrpením.

Smrtí bylo myšleno „vyvrcholení života“. Dobrým odchodem ze světa byla míněna smrt na základě hrdinství, obrany blízkých nebo vlasti; důležitým faktorem „dobré smrti“ bylo také přijetí umírání. Opomenout bolest a útrapy a zachovat si chtít být důstojně sproveden ze světa (ŠPINKA, 2006).

Pythagorejci (572–497 př. Kr.)

S eutanazií nesouhlasili a nepodporovali ji, a to především z důvodu náboženského aspektu. Apelovali na respekt a úctu k lidskému životu. Domnívali se, že duše lidí hodnotí Bohové a jen ti mohou rozhodovat o smrti. Odchod ze světa provázený bolestí a utrpením je trestem za předchozí hříchy. Předčasné svévolné ukončení života bylo chápáno jako hrubý přestupek proti božskému řádu. Pevné názory spolku Pythagorejců byly postaveny na zásadách a ctnosti; na jejich základě vznikla Hippokratova přísaha, která dodnes tvoří základ lékařských kodexů (MUNZAROVÁ, 2002).

Sokrates (470–399 př. Kr.)

Podle slov Platona se Sokrates vyjadřoval k eutanazii pozitivně. Stavěl se proti nesmyslnému utrpení a strádání z důsledku nemoci. V eutanazii viděl možnost se tomuto

vyvarovat. Nabádal lékaře, ať není proces přirozeného umírání zbytečně prodlužován. Hlásal, že smrt není důvodem k obavám, ale radosti. Pokud je člověk dobrý, tak je dobrý i jeho život a odchod bude bezbolestný (MUNZAROVÁ, 2005a).

Platon (427–347 př. Kr.)

Zastával oproti od Pythagorejcům umírněnější postoj. Odmítal přijmout názory, že má člověk ctít Bohy, neboť právě oni mu seslali dar v podobě života. Na sebevraždu nahlížel v zásadě negativně, avšak ve výjimečných případech, kdy už není jiného východiska, eutanazii bral jako vysvobození z agonie. U nevléčitelně nemocných, které sužuje vážná nemoc považoval za rozumné řešení smrt. Podřizoval hodnotu a situaci jedince státu; člověk bez naděje uzdravení, trpící chronickou chorobou není užitečný pro sebe sama a ani pro stát (MUNZAROVÁ, 2002).

Aristoteles (384–322 př. Kr.)

Přesto, že byl žákem Platona, tak s jeho názorem nesouhlasil. Vystupoval proti předčasnému ukončení života a v eutanazii shledával zbabělost. Aristoteles byl šířitelem teorie „vše pro stát“, tzn. člověk musí být produktivní, překonat překážky a nadále sloužit ve prospěch státu.

Stoikové

Připouštěli možnost zvolení si eutanazie v případě, že člověk nadále nemá k životu motivaci; nepoznává sebe sama, je sužován závažnou nevléčitelnou chorobou, trpí bolestí, má tělesné abnormality apod. Naprosto nezbytné bylo vědění, že člověk chce svůj život skončit skutečně z důvodu nemoci a nejedná se o impulzivní rozhodnutí, kdy nedovede nést břímě denních povinností (MUNZAROVÁ, 2005a).

2.1.2 STŘEDOVĚK

Myšlenky vycházely z biblické literatury a eutanazie, jak ji jako pojem známe dnes, neexistovala. Pozemský život znamenal předstupeň života posmrtného. Smrt znamenala klíčový okamžik, kdy se člověku promítne jeho dosavadní život a má nalézt pochopení pro konec své existence; následně je duše předána Bohům a vstupuje do věčnosti. V této době mělo na vnímání problematiky smrti velký vliv křesťanství. Striktně se stavělo proti sebevraždám, které jsou brány jako smrtelný hřích, a účastem na usmrcení člověka. Velký vliv na proud myšlenek o smrti a eutanazii měli středověcí myslitelé (ŠPINKA, 2006).

Tomáš Akvinský (1225–1274)

Sebevraždu vnímal jako zásah do veškeré přirozenosti, co k člověku náleží. Přirozeností chápal touhu po zachování života – spojení vyššího zákona předurčení a lásky. Celý tento spleť systém sebevražda razantně naruší, neboť je porušením přístupu a náhledu k sobě samému.

Podle Akvinského je plánovaný zásah do života proti spravedlnosti a celé společnosti. Člověk má právo rozhodovat o svém životě, nikoli však o jeho konci. „Dobrou smrtí“ je chápána smrt, která není rychlá nebo snadná, ale očekávaná, kterou musí člověk akceptovat (KUŘE, 2007).

Thomas Moore (1478–1535)

Názor na eutanazii jasně sdělil ve svém díle Utopie, v němž tvrdí, že nevléčitelně nemocný by měl mít právo zbavit se svého utrpení (KUŘE, 2007).

2.1.3 NOVOVĚK

Novověk je z hlediska eutanazie zlomovým obdobím, jelikož tento pojem nabyl smyslu, který termín eutanazie vykazuje dnes. Řeší se jak moc může být lékařská věda nápomocná v problematice umírání.

Michel de Montaigne (1533–1592)

Tvrdil, že pokud má člověk domněnku či vidění, tak bude smrt lepší než život sám. Bůh mu dává své svolení k ukončení své pozemské existence (KUŘE, 2007).

Francis Bacon (1561–1626)

Anglický filozof, jemuž je připisován pojem eutanazie v novém smyslu – bezbolestná, šťastná a snadná smrt. Nahlíží na smrt ze dvou úhlů pohledu; rozlišuje lékařské postupy a vnitřní rozpoložení a připravenost člověka (ŠPINKA, 2006).

David Hume (1711–1776)

Ve svém spise O sebevraždě se jasně staví proti umělému prodlužování života (KUŘE, 2007).

Immanuel Kant (1724–1804)

Považoval samovolné ukončení života za nemorální akt (KANT, 2014).

Ernst Haeckel (1834–1919)

Vyjádril souhlas s Darwinovou teorií (učení o selekci a adaptaci totiž začalo být chápáno nejenom jako přírodní fakt, ale i jako kulturní zákon). Je známo, že tento vlivný biolog měl velké pochopení pro Spartány, již zabíjeli neduživé děti. Haeckel se také se odmítavě se stavěl k antiselektivním teoriím judaismu a křesťanství.

Karl Binding (1841–1920), Alfred Hoche (1865–1943)

K. Binding, významný profesor práv, A. Hoche, profesor psychiatrie. Vytvořili metodu likvidace těch, kdo nejsou hodni života. Týkalo se to osob, které představovaly závažné společenské břemeno – mentálně retardovaní a děti s těžkými vrozenými vývojovými vadami (KUŘE, 2007).

Dr. Jack Kevorkian (1928–2011)

Americký lékař a patolog, kterému se přezdívalo „Doktor Smrt“. Byl zastáncem eutanazie a potvrdil svou asistenci při více jak sto eutanaziích u pacientů v terminálním stádiu. Zasazoval se o právo pacientů na asistovanou sebevraždu provedenou lékařem. Vymyslel a zkonstruoval přístroj sloužící k sebevraždám. Zapsal se do dějin jako velmi kontroverzní osoba; byl podporován a zároveň i odsuzován, jak za svou činnost, tak za své názory. Čelil několika žalobám a soudním řízením; několikrát byl zproštěn viny, ale nakonec odsouzení neunikl. Po necelých deseti letech byl propuštěn ze zdravotních důvodů; podmínkou propuštění bylo nepokračování v asistovaných sebevraždách (NICOL, 2006).

2.2 EUTANAZIE V POJETÍ NÁBOŽENSKÝCH SMĚRŮ

Náboženství figurují v problematice eutanazie jako velmi vlivné činitele. Udávají směr, jakým se ubírají názory lidí různých kultur. Často záleží na interpretaci myšlenek ústředních myslitelů, kteří ovlivňují celek – společnost. Pohled na eutanazii z hlediska jednotlivých náboženství je prakticky neměnný.

2.2.1 KŘESŤANSTVÍ

Křesťanské učení káže, že lidský život je darem od Boha, a proto jej člověk nemůže násilně ukončit. Tento čin je neodpustitelným zásahem. Jedině Bůh může rozhodovat o konečnosti života; o tom, kdy nastane čas a život pozemský se změní v život posmrtný.

2.2.2 KATOLICISMUS

Podle katolické církve má být život bedlivě střežen a ochraňován; celý tento cyklus žití má být zakončen přirozenou smrtí. Udržení jedince při životě si klade křesťanství za prioritu, protože život je posvátným darem od Boha a člověk za něj nese plnou zodpovědnost; musí nad ním držet plnou ochranu. Pouze Bůh rozhoduje o zániku člověka; kdy a jakým způsobem zemře. Nikdo nemá právo účelně usmrtit sebe, ale ani nikoho jiného. Písemné názory na eutanazii nalezneme ve spise Jana Pavla II. (1980), kde papež kritizuje a odsuzuje zabíjení slabších a nemocných; v bezvýchodných situacích nemoci, ale povoluje odmítnutí léčby, která život nezachrání, jen prodlouží (ANON, 2014).

2.2.3 PROTESTANTISMUS

Českokobratrská církev evangelická je největší protestantskou církví v České republice. Jak se staví protestantské církve k eutanazii není známo, protože neexistuje psaný morální kodex. Nestaví se však k eutanazii striktně negativně jako jiné církve. Důvodem je chtít najít rozřešení této složité problematiky. Vyzdvihuje praxi přes náboženstvím a etikou (VÁCHA, 2012).

2.2.4 JUDAISMUS

Pohled a chápání problematiky života, smrti a eutanazie je velmi obdobný. Bůh je považován za zakladatele stvořitele světa i člověka. Podle židovského dělení se Starý zákon skládá tří částí: Tóra, Proroci, Spisy. Židé berou život jako prioritu – jako dar, který nesmí být násilím zničen; z čehož vyplývá důraz na zachování života. Povinností a úkolem lékaře je vynaložit veškeré síly a metody na udržení jedince při životě; povinností člověka je bojovat do posledních chvil. Židovství apeluje na nutnost splnění etického kodexu – nemocný musí být pravidelně navštěvován svými bližními, kteří se za něj modlí. Neexistuje přijetí „dobré smrti“, tento čin je hodnocen jako vražda (KEENE, 2008), (MUNZAROVÁ, 2005b), (ONDRAČKA, 2010).

2.2.5 ISLÁM

Islám chápe život jako dar, který byl člověku nadělen Bohem, a proto má být pečlivě střežen před nástrahami a plánovaným ukončením. Muslimové kladou důraz na rodinu; pokud má blízký zdravotní nesnáze, tak se o něj důkladně starají. Člověk je brán jako celek a smrt znamená oddělení tělesné schránky a duše. Eutanazie je odsuzována; Alláh rozhoduje o smrti. V případě zabití člověka, je dotyčný – vrah, souzen jakoby vymýtil veškerou lidskou existenci. Záměrné usmrcení je na místě pouze pokud má

být trestem; častou metodou zabití je ukamenování (ANON, 2012), (LAJKEP, 1998), (LAJKEP, 2002).

2.2.6 BUDHISMUS A HINDUISMUS

Náboženství jihovýchodní Asie se k eutanazii staví odmítavě. Buddhisté i hinduisté jsou přesvědčeni, že utrpení je nutnou součástí života a že každý člověk musí odčinit své nedostatky právě cestou strasti. Kdo by se tedy chtěl zbavit utrpení předčasnou smrtí, stejně si nepomůže – utrpení na něj čeká v dalším životě. Buddhisté věří v reinkarnaci. Člověk ze světa odchází a následně se rodí v jiné formě existence se stejnou karmou, kterou měl v životě předchozím. Budhismus odmítá eutanazii, protože může mít vliv na karmu. Pokud dojde k cílenému zásahu a urychlení smrti, tak si člověk sice zkrátí bolest, ale v dalším životě na danou bolest naváže; eutanazie není řešení. Utrpení je prostorem pro člověka, aby odčinil své hříchy (LAJKEP, 1998), (LAJKEP, 2002).

3 LEGALIZACE EUTANAZIE V ČESKÉ REPUBLICE A VE SVĚTĚ

Dnes se termín eutanazie používá pro přesně definované medicínské situace, nicméně téma „dobré smrti“, či dobrého umírání je stále aktuální. Důkazem toho jsou neutuchající debaty týkající se problematiky eutanazie.

3.1 EUTANAZIE V ČESKÉ REPUBLICE

Téma eutanazie má za příčinu vzrůstající počet diskuzí na toto ožehavé a velmi aktuální téma. V současnosti u nás není legální vykonání eutanazie, ani asistované sebevraždy; v případě provedení jedné z forem předčasného ukončení života dochází k trestnímu stíhání. Zákon se k přímo k eutanazii nevyjadřuje. Sebevražda není hodnocena jako trestný čin. Naproti tomu asistovaná sebevražda je shledána trestnou záležitostí. Odstoupení pacienta od léčby je legální. V roce 2004 vláda předložila Sněmovně návrh nového trestního zákona. *V roce 2005 byla Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky schválena novela trestního zákona, podle které je sice eutanazie nadále trestním činem, ale s výhradně sníženou trestní sazbou, která obsahuje i nulovou variantu, tedy beztrestnost ale nakonec nedošlo k uzákonění* (HAŠKOVCOVÁ, 2007, s. 133).

Navrhované znění změny trestního zákona:

§ 115 Usmrcení na žádost

- 1. Kdo ze soucitu usmrtí nevléčitelně nemocnou osobu, která trpí somatickou nemocí, na její vážně míněnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody až na šest let.*
- 2. Vážně míněnou a naléhavou žádostí se rozumí svobodný a určitý projev vůle osoby starší osmnácti let, která není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům a není stížena duševní poruchou, jednoznačně a důrazně směřující k jejímu vlastnímu usmrcení* (ŠIPR, 2005, s. 1).

Tento návrh byl schválen Sněmovnou, avšak Senát jej následně zamítl; návrh byl vrácen Sněmovně k novému jednání, které začalo probíhat v roce 2006. S rokem 2008 vzešel návrh zákona o důstojné smrti, ale ani ten se nedočkal svého definitivního schválení (ŠIPR, 2005).

3.2 EUTANAZIE VE SVĚTĚ

Každý stát zastává jiný přístup k této problematice; mezi hlavní faktory, které tuto skutečnost ovlivňují patří uspořádání státu, náboženství a celkový pohled společnosti. Australské Severní teritorium je první zemí, kde došlo k legalizaci eutanazie. Existují liberálnější země, které díky své benevolenci umožňují eutanazii nejen vlastním občanům, ale i cizincům. Patří sem země Beneluxu, Švýcarsko a ve Spojených státech amerických jsou to státy Oregon, Washington, Montana, Vermont. Naproti tomu jsou státy, v nichž myšlenky týkající se možnosti legalizace eutanazie nepřicházejí v úvahu; takovým státem je například Polsko. V některých zemích zákon eutanazii nepřipouští, nicméně do jisté míry je tolerována; mezi takovéto země se řadí Velká Británie, Slovensko a Španělsko (HAŠKOVCOVÁ, 2007), (PTÁČEK, 2012).

3.2.1 AKTIVNÍ EUTANAZIE

Nizozemí

Je jednou ze zemí, která zastává liberálnější přístup k eutanazii. V současnosti, lze svůj život legálně ukončit na vlastní přání; tento způsob je nazýván holandským modelem eutanazie. V praxi to znamená záměrné ukončení života lékařem, a to na základě dobrovolné žádosti osoby o eutanazii žádající; podmínkou je holandské občanství (HAŠKOVCOVÁ, 2005a).

V roce 1969 lékař Jan Henrik van der Berg vydal knihu Lékařská moc a lékařská etika; tato publikace představuje myšlenku, že by lékaři měli přijmout přání vážně nemocných pacientů – přání smrti. Proces, který taktéž ovlivnil přístup k eutanazii se odehrál v roce 1971. Imobilní paní na vlastní přání žádala svou dceru lékařku o eutanazii; ta jí nakonec vyhověla a zkrátila její utrpení smrtící injekcí. O dva roky později se konalo soudní řízení; soud udělil lékařce týdenní podmíněné odnětí svobody (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

V roce 1994 vznikla vlivem událostí týkajících se eutanazie rotterdamská pravidla, která sdělují jasné podmínky, kdy je přípustno, aby lékař ukončil život těžce nemocného trpícího člověka. Nejsou považována za legální, ale zajišťují beztrestnost lékaře při provedení eutanazie. Nutno vnímat fakt, že legalizace není zákonem povolena. Pokud by uzákoněna byla, znamenalo by to trestní postih pro lékaře, kteří by eutanazii na základě rotterdamských pravidel odmítli a neprovedli (HAŠKOVCOVÁ, 2007), (MUNZAROVÁ, 2002).

Mezi nejvýznamnější pravidla patří:

- pacient musí být svéprávný,
- pacient musí vyslovit jasnou žádost k ukončení života a následně ji odůvodnit,
- pacient se musí nacházet ve stavu nesnesitelné bolesti a eutanazie pro něj musí být až poslední a mezí volbou,
- eutanazii může vykonat pouze lékař, který je povinen toto rozhodnutí pacienta zkonzultovat nejen s ním, ale i s dalšími zkušenými a nezávislými lékaři (MUNZAROVÁ, 2002).

Podmínky k vykonání eutanazie nemusejí být pouze fyzického charakteru. Psychické strádání je také považováno za náročné utrpení – ztráta smyslu života z důvodu samoty, nesoběstačnosti apod. Tyto důvody bývají mnohdy neuvážené a zbrklé; před tím než pacient vysloví žádost o eutanazii je třeba apelovat a dohlédnout na veškeré možnosti pomoci – ty by mohly zachránit pacienta v nesnázích před zvolením si krajního řešení – eutanazie (ŠPINKA, 2006).

Belgie

Zpočátku a za daných podmínek měli i nezletilí možnost zvolit si eutanazii; člověk však musel dovršit patnácti let, aby mohl být zplnoletněn. V současnosti mohou o eutanazii žádat pouze plnoletí svéprávní lidé trpící nevléčitelnou nemocí, která s sebou nese fyzické i psychické strasti. Člověk musí být ve stavu, kdy je toho schopen dvakrát zažádat o eutanazii; žádosti se následně ujímá komise odborníků, rodinní příslušníci nebo přátelé žadatele. Tento složitý způsob má eliminovat neuvážené žádosti o eutanazii. Avšak stává se, že jsou pravidla obcházena; jedním ze způsobů je hledání si lékaře, který uspíší schvalovací řízení a na základě zkrácení procesu je eutanazie vykonána dříve (EUROZPRAVY, 2013).

Lucembursko

V roce 2008 byla eutanazie schválena lucemburským parlamentem, nicméně tamější velkovévoda Jindřich odmítl tuto skutečnost stvrdit svým podpisem, a tak eutanazie nevzešla v platnost. O rok později došlo k úpravám zákona a v roce 2009 eutanazie nabyla právní platnosti. Zákon poskytuje ochranu lékařům před trestním stíháním a sankcím. Podmínkou k vykonání eutanazie je dvakrát schválená žádost podaná pacientem. Provedení eutanazie se neobejde bez předchozí konzultace lékařů (EUROZPRAVY, 2013).

Švýcarsko

Švýcarskou trestně-právní legislativou eutanazie není povolena. Nicméně i přesto je tolerována. Ojedinelý je také fakt, že Švýcarsko je jedinou zemí, kde akt ukončení života provádí nelékařské osoby. V případě, že osoba na přání nemocného dopomůže ke smrti žadatele a nenárokuje si za tento čin zisk nebo nejedná ve svůj prospěch, tak není právně postižena. Lidé, kteří žádají o eutanazii nemusí mít švýcarské občanství, což má za důsledek razantní nárůst zájemců. Švýcarská vláda, proto navrhuje zpřísnění pravidel. Existuje několik soukromých klinik zprostředkávajících asistovanou sebevraždu na vlastní žádost člověka; dotyčný se však musí stát členem dané společnosti a s tím souvisí hrazení různých poplatků, které však nejsou a ani nemůžou být nazývány úhradou aktu asistované sebevraždy (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

Spojené sáty americké

V roce 1938 byla založena Národní společnost pro legalizaci eutanazie; o třicet let později zavdala podnět k vzniku tzv. *living will* – směrnice, která v jistých případech zakazuje prodlužování života. Přesněji se jedná o prohlášení, které člověk sepíše pro případ neschopnosti vyjádřit se ke své léčbě. Člověk se podle vlastního uvážení rozhodne s jakými výkony by souhlasil, či nikoliv, v případě, že by se nacházel v určitém zdravotním stavu, který je specifikován. Pokud nastane situace, že přání pacienta není splněno, může dojít k soudnímu řízení. V roce 1990 byl přijata direktiva *Do not resuscitate*. Z federálního hlediska je eutanazie nelegální, ale v některých státech je za určitých podmínek asistovaná sebevražda povolena; smrtící prostředek si pacient musí aplikovat sám (KUTNOHORSKÁ, 2007).

Austrálie

Austrálie, konkrétně její část – Severní teritorium, je první zemí, kde byla v roce 1996 zákonem přijata aktivní eutanazie. Netrvalo ani rok a zákon byl zrušen. Informace se liší, ale jisté je, že během této doby podstoupili eutanazii tři nebo čtyři lidé. Podmínkou k provedení eutanazie byla nevléčitelná nemoc a duševní způsobilost (BERKA, 2005).

3.2.2 PASIVNÍ EUTANAZIE

Dánsko

Dánská legislativa od roku 1998 umožňuje pacientům pasivní eutanazii. Nejčastěji se jedná o nepokračování v léčbě u nemocných trpících nevléčitelnou nemocí. V roce 1997 bylo etickou radou odsouzeno zabíjení na vlastní žádost. Komise vzpomenula, že

lidský život má být nedotknutelným. V případě nedodržení je znehodnocena posvátnost lidského života, která nezávisí na fyzickém, ani psychickém stavu. Aktivní eutanazie společně s asistovanou sebevraždou jsou zákonem zakázány (MUNZAROVÁ, 2005a).

Finsko

Zákon povoluje pasivní eutanazii.

Francie

V roce 2004 byla pasivní eutanazie schválena parlamentem a o půl roku později i Senátem. Pacient, který trpí nevyléčitelnou nemocí může požádat o zastavení léčby.

Irsko

Zákon povoluje pasivní vyžádanou eutanazii; umožňuje právo na smrt.

Itálie

V ojedinělých a vážných případech je možnost pasivní eutanazie; bez trestního postihu.

Mexiko

Zákon v některých státech povoluje odmítnutí léčby nevyléčitelně nemocným člověkem. V roce 2008 byla schválena možnost nepokračování v léčbě (EUROZPRAVY, 2013).

Německo

Zákon připouští pouze pasivní eutanazii; přerušení lékařské péče, které má za cíl prodloužení života nemocného a také pomoc při sebevraždě – v případě, že osoba napomáhající k vykonání pasivní eutanazie nepodá smrtící látku (SKŘIVANOVÁ-BOŠKOVÁ, 2012).

4 DĚLENÍ EUTANAZIE

Již od pradávna je na eutanazii nahlíženo různými pohledy. Spoustu z nich vyjádřili myslitelé. Jedná se o zaznamenané názory, jak prezentovali pohled na život a smrt, nebo o autorské spisy zaměřené na tuto problematiku.

4.1 SVĚTOVÁ LÉKAŘSKÁ ASOCIACE

World Medical Association (WMA), charakterizuje eutanazii jako *vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevyлéčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen; jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchá tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby; a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku* (MILFAIT, 2013, s. 75).

Tato definice slouží čistě k vymezení pojmu, nelze ji chápat jako souhlas s eutanazií. WMA apeluje na lékaře, aby eutanazii nevykonávali.

4.2 HOLANDSKÝ MODEL

Popisuje eutanazii jako záměrné ukončení života jinou osobou (lékařem); za souhlasu člověka, který o ni žádá. Akt eutanazie je splněn pokud jsou naplněny tyto podmínky: dobrovolná žádost, účel a smrt (MUNZAROVÁ, 2005a).

4.3 POLLARDOVA DEFINICE

Eutanazie znamená *záměrné ukončení života motivované soucitem* (POLLARD, 1996, s. 22–23).

4.4 ZÁKLADNÍ TYPY EUTANAZIE

4.4.1 VYŽÁDANÁ, DOBROVOLNÁ

V případě dobrovolné žádosti osoby pro sebe samu, na základě svého svobodného uvážení:

- aktivní (*VAE – voluntary active euthanasia*); pacient žádá o ukončení života a lékař tento akt s konkrétními prostředky provede,

- sebevražda s asistencí lékaře (*PAS – physician-assisted suicide*); lékař je poskytovatelem prostředků určených k ukončení života,
- pasivní (*VPE – voluntary passive euthanasia*), na základě informovaného souhlasu pacienta lékař ukončí léčbu (BORCHERT, 2006).

4.4.2 NEVYŽÁDANÁ

Jedná se o formu aktivní eutanazie. Pacient není schopen požádat o ukončení svého života, ale předpokládá se, že s tímto činem souhlasí (BORCHERT, 2006).

4.4.3 NEDOBROVOLNÁ, NECHTĚNÁ

Nepředpokládá se souhlas pacienta s usmrcením. Rozhodnutí závisí na žádosti vyřčené rodinou nebo lékaři. V případě, že se žádosti vyhová, tak se jedná o eutanazii:

- aktivní (*IAE – involuntary active euthanasia*); častým případem jsou pacienti, kteří se nachází v takovém zdravotním stavu, že nejsou schopni o svém životě rozhodovat,
- pasivní (*IPE – involuntary passive euthanasia*); lékař ukončí léčbu bez informovaného souhlasu, protože pacient není schopen komunikovat (BORCHERT, 2006).

4.5 FORMY EUTANAZIE

Zprvu je nutno nastínit si vnímání eutanazie 21. stoletím, a to jak z oblasti medicínské, tak i právní. Eutanazií rozumíme záměrné ukončení života pacienta na jeho vlastní žádost. Vše musí být v souladu s přesně vymezenými okolnostmi – lékařem a aktivním způsobem.

4.5.1 AKTIVNÍ EUTANAZIE

Neboli strategie přeplněné stříkačky znamená zabití na přání trpícího. Jde o zkrácení lidského života aktivními zásahy, které je však trestné a ve většině zemí zakázané. Velmi důležitým faktem je rozdíl mezi ukončením života a zabitím. Legalizace aktivní eutanazie je nevyčerpatelným podnětem k celosvětovým debatám; jestli se jedná o vysvobození z bolestné nemoci, nebo usmrcení je nekonečnou otázkou. V jistých bezvýchodných případech by eutanazie měla svůj význam. Kdo by se však chopil této odpovědnosti? Je vůbec možné definovat hranici, kdy by byla eutanazie na místě? Aktivní eutanazie je morálním i etickým problémem (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

4.5.2 PASIVNÍ EUTANAZIE

Neboli strategie odkloněné stříkačky. Na smrt je nahlíženo jako na nezvratnou a přirozenou část života. Se souhlasem nemocného, který již nemá šanci na vyléčení, nejsou prováděny zákroky a zásahy, které by pro tělo znamenaly jen další zátěž, protože není šance na vyléčení. Na základě dalších lékařských vyšetření a výkonů by se sice život mohl prodloužit, ale prognóza nemoci zůstává neměnnou; jde jen o získání času navíc. Jedná se o situace, kdy kurativní léčba nesplňuje přínos a stává se přítěží (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

Jde o případ čekání na smrt, kdy se už nemocný nechce zbytečně vysilovat a rozhodne se neabsolvovat další operace, radiační léčbu, chemoterapii apod. Odmítnutí léčebných metod přináší nemocnému větší klid a zkvalitní si tak poslední chvíle života. Personál, rodina a blízcí jsou nemocnému oporou a zajišťují tak psychickou i sociální podporu (ANON, 2009), (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

Zatím nejsou definována všeobecně přijatelná kritéria, kdy se tak může stát a prakticky k tomu dochází zejména tehdy, když byly vyčerpány dosažitelné formy pomoci. Výjimku tvoří pacienti napojení na celou řadu přístrojů, které je nejen možné, ale i nutné jednoho dne vypnout (HAŠKOVCOVÁ, 2007, s. 104).

5 POJMY SOUVISEJÍCÍ S EUTANAZIÍ

5.1 PŘÍMÁ EUTANAZIE

Uspíšení smrti nebo usmrcení daného člověka je konkrétním cílem jednání (ŠPINKA, 2006).

5.2 NEPŘÍMÁ EUTANAZIE

Je jí míněna smrt pacienta, která je předvídaným, ale nezáměrným vedlejším účinkem zmírňování bolesti a dalších symptomů. Nepřímá eutanazie je způsobena vysokou dávkou medikamentu, který pacientovi do jisté míry pomáhá, ale také svým vedlejším účinkem smrtelně poškodí tělo nemocného. Trefným příkladem je, široké veřejnosti známo, léčivo zvané morfin. Vysoká dávka morfinu tlumí bolest v terminálních stádiích pacientů, avšak na druhou stranu tlumí činnost dýchacího centra. Pokud lékař nebo ošetřovatel úmyslně a vědomě podává vyšší dávky léků, za účelem zkrácení pacientova života, a nekontroluje jejich přiměřenost, tak se podílí na určité formě aktivního ukončení života – na eutanazii. Tomuto lze předcházet řádnou kontrolou bolesti a ostatních symptomů (CÍSAŘOVÁ, 2008).

5.3 PRENATÁLNÍ EUTANAZIE

Jedná se o interrupci ze sociálních důvodů. Toto označení podle slov odborníků rozporuplné a mnozí z nich jej striktně odmítají; často poukazují na to, že nechtěné, nenarozené dítě netrpí nevyлéčitelnou nemocí spojenou s nepříčetnými bolestmi. Dítě nemůže žádat o milosrdnou smrt – tudíž ono samo se nemůže dožadovat nároku na eutanazii. Tento pojem se používá proto, aby po emoční stránce přiměl ženu smířit se se svým těhotenstvím, ale také má upozorňovat veřejnost na tuto problematiku, kdy o životě nenarozeného dítěte rozhoduje silnější – těhotná žena. Čímž jako budoucí matka upírá plodu základní právo – právo žít. Spojení slov eutanazie a interrupce není odborníky hodnoceno kladně, ale na základě emocí má vyvolat veřejné diskuze a tím poukazovat na práva a ochranu nenarozeného dítěte (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

5.4 SOCIÁLNÍ EUTANAZIE

Tento pojem je u nás používán takřka minimálně. Vychází ze skutečnosti, že není prakticky možné poskytnout všem lidem, kdykoliv a kdekoliv na světě stejně kvalitní péči, která by odpovídala současným poznatkům vědy a medicíny. Jedinci lze

poskytnout pouze redukovanou péči, a to z důvodů jak ekonomických, geografických, ale i vzdělanostních – týkajících se lokality, v níž se pacient právě nachází. V tomto směru je nejvíce zdůrazňována ekonomická problematika, méně už je zmiňována geografická dostupnost a pouze výjimečně se připouští, že některé diagnostické a léčebné postupy zatím prostě neumíme provádět (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

5.5 ASISTOVANÁ SEBEVRAŽDA

Představuje zvláštní formu eutanazie. Jedná se o situaci, kdy je pacientovým přáním smrt, a to proto, že je nevléčitelně nemocný, trpí nesnesitelnými bolestmi a jeho onemocnění má špatnou prognózu. Pacient žádá lékaře o pomoc; o konkrétní prostředek pro realizaci odchodu ze života. Akt ukončení života však nevykonává lékař; za jeho asistence tak musí učinit sám pacient (HAŠKOVCOVÁ, 2007), (KUTNOHORSKÁ, 2007).

5.6 DYSTANAZIE

Neboli zadržovaná smrt, čímž je míněno prodlužování a udržování života bez výjimek. Smrt je pokládána za prohru. Nemocný by už dávno v poklidu skončil, nebýt snah odborníků zvrátit evidentně nepříznivý zdravotní stav nemocného. Dystanazie je čím dál tím větším středem zájmu. Diskutuje se o tom, že některá, ať už dobře míněná, léčba někdy přináší více utrpení než užitku. V odborné literatuře je dystanazie vysvětlována jako marná léčba, která pouze stupňuje strádání pacienta. Velké dilema představuje otázka, jak správně stanovit čas, kdy se kurativní léčba stává neprospěšnou.

Názory pro ukončení kurativní léčby v bezvýchodném stavu pacienta jsou následující:

- neprospěšnost další léčby – v případě, že není šance na vyléčení,
- medikace, vyšetřovací metody a úsilí zdravotníků není úměrné daným výsledkům,
- smrt je nevyhnutelná a další léčba znamená prodloužení umírání (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

V současnosti je na dystanazii často nahlíženo jako na větší problém než eutanazii. Dochází ke kolizi názorů, jak správně vyhodnotit situaci, kdy je léčba větší zátěží nežli přínosem. Oddálení smrti je považováno za lékařskou odpovědnost. Úkolem medicíny není nesmrtelnost, ale zajištění kvalitního zdravého života. Medicína dokáže život prodloužit; otázkou je, zda je tento proces lepší, než dospět ke smrti dříve a s větší kvalitou.

5.7 ORTOTANAZIE

Tímto termínem chápeme smrt pacienta z důvodu odpojení od přístrojů, které ho držely při životě. Ortotanazie je jinými slovy ukončení dystanazie (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

5.8 LIWING WILL

Znamená životní – svobodná vůle používaná například v USA. Jedná se o písemné vyjádření člověka pro případ, že se ocitne v tak vážném zdravotním stavu, že ho nebude moci sám subjektivně posoudit a tedy ani vyslovit svá přání. *Living will* je praktickým výrazem strategie určování svých záměrů, ale ukazuje se, že není obecně použitelná. Lidé totiž jinak uvažují, co by chtěli, kdyby se stalo, a jinak, když se stane. Je známo, že ti, kteří byli radikálními zastánci eutanazie zmírňují, nebo zcela mění svůj názor v sobě vážné nemoci a tvrdě bojují o každý další získaný den. Proto i řada právníků zpochybňuje platnost *living will* a je ochotna jí přiznat jen doplňující roli (HAŠKOVCOVÁ, 2007).

5.9 DO NOT RESUSCITATE, NERESUSCITOVAT

Ve světě se používá zkratka *DNR – Do not resuscitate*; tento termín má v České republice zkratku *NR – neresuscitovat*. Jedná se o možnost člověka předem vyslovit stanoviska ohledně postupů při vážných zdravotních komplikacích, kdy člověk není schopen normální verbální komunikace (ŠPINKA, 2006).

6 PALIATIVNÍ A HOSPICOVÁ PÉČE

Eutanazie konec života urychluje, kdežto paliativní medicína a péče vychází z myšlenky, že nezáleží na stupni pokročilosti onemocnění, protože kvalita života lze vždy zlepšit; to však neznamená, že snahou je oddálení smrti. Mezi přístupem k nemocnému ze strany eutanazie na vlastní žádost a paliativní péče je zásadní rozdíl (SLÁMA, 2011).

6.1 PALIATIVNÍ MEDICÍNA

Pojem paliativní medicína pochází z latinského *pallium* – maska, zakrytí pláštěm; znamená pomoc a soucit v posledních etapách života. Paliativní medicína je samostatný lékařský obor, který se soustředí na studium a léčbu potřeb a projevů pokročilého onemocnění. Cílem je udržet co nejlepší kvalitu života; i přes onemocnění v pokročilém stadiu se špatnou prognózou (SLÁMA, 2011).

Neustálý pokrok vědy vede k rozvoji paliativní medicíny, která nemocného vnímá z pohledu biologického, psychologického, sociálního a spirituálního. Tato léčba je poskytována v různých prostředích a liší se podle potřeb nemocných (MUNZAROVÁ, 2005a).

6.2 PALIATIVNÍ PÉČE

Cílem paliativní péče není uzdravení, ale úleva od všech bolestí a potíží, tj. naplnění nejen fyzických, ale i psychických, sociálních a spirituálních potřeb nemocného (RUCKI, 2007).

Světová zdravotnická organizace charakterizuje paliativní péči jako *aktivní celkovou péči o nemocné, jejichž choroba neodpovídá na léčbu kurativní (MUNZAROVÁ, 2005, s. 62).*

Paliativní péče se orientuje se nevléčitelně nemocné, kteří se nachází v pokročilém nebo terminálním stádiu. Poskytuje pomoc nejen nemocným, ale i jejich blízkým. Paliativní péče nemá za úkol prodloužení života nebo vyléčení člověka, ale zajištění, co nejvyšší kvality života až do smrti nemocného. Primárním cílem je zachování lidské důstojnosti a snížení, či eliminace fyzického i psychického strádání nemocného.

6.2.1 HISTORIE PALIATIVNÍ PÉČE

Paliativní péče je nejstarší formou medicíny. Péče o umírající se odehrávala v rodinném kruhu. Na cestě k „dobré smrti“ nemocného doprovázela rodina, blízcí a duchovní. Snaha zmírnit bolest a zajistit klidné umírání provází lidstvo již od pradávna; dodnes je to hlavním posláním zdravotníků. V devatenáctém století byly chorobince, kde člověk umíral takřka sám, nahrazeny nemocnicemi.

Anglická lékařka **Cicely Saunders** (1918–2005) je považována za zakladatelku moderní paliativní péče, neboť objevila její principy a podílela se na rozvoji péče v této oblasti. Celý svůj život zasvětila péči o nevléčitelně nemocné pacienty. V roce 1967 otevřela Hospic svatého Kryštofa v Londýně, který vznikl zásluhou jejího nasazení (MUNZAROVÁ, 2005a).

Pokrok medicíny zapříčinil lidem pocit, že vážná onemocnění jsou snáz léčitelná a zdravotníci společně s léčbou dokáží mnohem více nežli dříve. Přemíra snahy udržet člověka déle při životě byla na úkor rodinné podpory, kterou přitom nemocný na sklonku života potřebuje nejvíce. Na základě těchto praktik vznikl etický problém dystanazie, nebo-li zadržené smrti. V takovémto případě léčba a přístroje neumožňovaly člověku klidnou smrt. Reakcí na dystanazii byl vznik několika společností, prosazujících eutanazii. Paradoxem je, že dystanazie představuje snad ještě větší problém než eutanazie (MARKOVÁ, 2010).

Na začátku 21. století žijeme v průměru výrazně déle a v mnohém ohledu pohodlněji, než tomu bylo před sto lety. Platíme však za to nemalou daň: déle (a často vůbec ne lehčeji) umíráme (ŠPINKA, 2006, s. 32).

6.2.2 DRUHY PALIATIVNÍ PÉČE

6.2.2.1 OBECNÁ PALIATIVNÍ PÉČE

Má být poskytována každým zdravotnickým zařízením. Obsahuje zhodnocení stavu pacienta, zvážení smysluplnosti aktivní léčby, léčbu bolesti a doporučení k dalším odborníkům (MARKOVÁ, 2010).

6.2.2.2 *SPECIALIZOVANÁ PALIATIVNÍ PÉČE*

Poskytují ji vybraná zařízení, která jsou určena k tomuto typu péče; patří sem oddělení paliativní péče, domácí hospice, denní stacionáře, poradny a půjčovny pomůcek pro pacienty (MARKOVÁ, 2010).

6.2.3 POSKYTOVÁNÍ PALIATIVNÍ PÉČE

6.2.3.1 *PALIATIVNÍ PÉČE DOMA*

Pro nemocného je ze všech ohledů nejvhodnější variantou. Musí však být dodrženy jisté podmínky, aby péče měla svůj účel a vedla ke spokojenosti nemocného. Rodina by měla zajistit celodenní péči se kterou musí dotyčný souhlasit. Je třeba zajistit odborníky, kteří budou schopni řešit pacientův zdravotní stav, a to kdykoliv. Často nastává situace, kdy u nemocného dojde k náhlé zdravotní komplikaci, je převezen do nemocnice, kde mu nedovedou pomoci a člověk umírá. Cílem domácí paliativní péče je zaopatřit potřeby nemocného takovým způsobem, aby skonal v domácím prostředí a měl na blízku svou rodinu a přátele. Domácí hospic je nejrozšířenější formou poskytování specializované paliativní péče; specializovaný tým zajišťuje veškeré potřeby nemocného, aby mohl zůstat doma se svou rodinou. Tým lidí poskytuje nemocnému pomoc v mnoha oblastech; prioritou je dodržení vysokého ošetrovatelského standardu až do konce života. Existuje propojení paliativní péče s pomocí praktického lékaře, ambulantní a domácí péči a agenturou domácí péče; vzniká tak tým, který se stará o veškeré potřeby nemocného v poslední etapě jeho života (MARKOVÁ, 2010).

6.2.3.2 *PALIATIVNÍ PÉČE V NEMOCNICI*

Její kvalita je ovlivňována mnoha faktory; jedním z nich je počet personálu. Důležitá je kvalifikovanost týmu a schopnost rozpoznat situaci, kdy kurativní léčba ztrácí smysl a je vhodné zahájit léčbu paliativní. Takováto péče vyžaduje pravidelné vzdělávání zdravotnického personálu. Nutností je zajistit multidisciplinární tým vyznačující se fungující komunikací nejen mezi jeho specializovanými členy, ale který také dokáže do procesu péče zařadit i otevřenou komunikaci s blízkými nemocného. Péče je zaměřena na zachování důstojnosti pacienta a další symptomy, které umírání provází. Důležité je komunikační propojení nemocného, rodiny a specializovaného týmu (MARKOVÁ, 2010), (ŠPINKA, 2006).

6.3 HOSPICOVÁ PÉČE

Jde o to naplnit dny životem, nikoliv život naplnit dny (SVATOŠOVÁ, 2011, s. 123).

Myšlenka hospice vychází z úcty k životu a z úcty k člověku jako jedinečné, neopakovatelné bytosti. Hospic nemocnému garantuje, že:

- nebude trpět nesnesitelnou bolestí,*
- v každé situaci bude respektována jeho lidská důstojnost,*
- v posledních chvílích života nezůstane osamocen (SVATOŠOVÁ, 2011, s. 123).*

6.3.1 HISTORIE HOSPICOVÉ PÉČE

Hospic – *hospitium* – dříve znamenal přístřešek u cesty, kam se uchylovali poutníci k odpočinku, těhotné ženy k porodu a nemocní ke klidnému úmrtí. Cílem hospice je poskytnutí pomoci nemocným a jejich blízkým prostřednictvím paliativní péče (MUNZAROVÁ, 2005a).

Zakladatelkou hospicové péče u nás je **MUDr. Marie Svatošová**. Zastává názor, že důraz má být kladen především na kvalitu života nemocného; neopomíná ani blízké nemocného, kteří trpí spolu s nemocným. Hospic sv. Anežky České v Červeném Kostelci je prvním hospicem u nás; vznikl v roce 1995 (RUCKI, 2007), (SVATOŠOVÁ, 2011).

6.3.2 DĚLENÍ HOSPICOVÉ PÉČE

6.3.2.1 DOMÁCÍ HOSPICOVÁ PÉČE

Pro nemocného ideální variantou. Je zapotřebí, aby fungovalo rodinné zázemí, a to ve všech ohledech; nejedná se jen o lidskou stránku, ale nezbytný je i vhodný prostor a zajištění materiálních potřeb. Důležitá je také dostupnost odborné pomoci – některé z forem hospicové péče (SVATOŠOVÁ, 2011).

6.3.2.2 STACIONÁRNÍ HOSPICOVÁ PÉČE

Poskytuje denní pobyt; nemocný ráno přijde a odpoledne, nebo večer odejde. Pokud tomu zdravotní stav nemocného dovoluje, tak tato péče bývá nejvyhledávanějším a nejvhodnějším řešením (SVATOŠOVÁ, 2011).

6.3.2.3 LŮŽKOVÁ HOSPICOVÁ PÉČE

Péče tohoto typu je určena výhradně nemocným v terminálním stadiu, u kterých došlo k ukončení kurativní léčby; není však pravidlem, že tu všichni umístění umírají. Pacient se sám rozhoduje, kdy chce přijmout návštěvu; možnost je celodenní a rodina se může podílet i na ošetřování. Denní režim si určuje nemocný podle svých potřeb. Cílem takovýchto hospiců je navození pocitu domova, a tak pacienti nosí své domácí oblečení a mohou si leccos uzpůsobit tak, jak jsou zvyklí z domova. Hospic musí splňovat určitá kritéria – bezbariérovost, dostatek kvalitního vybavení a pomůcek. O tom, zda je nemocný do hospice přijat rozhoduje hospicový lékař; upřednostněni jsou pacienti, u kterých se předpokládá, že nemoc v brzké době povede ke smrti (SVATOŠOVÁ, 2011).

7 POPIS ZPRACOVÁNÍ PRŮZKUMU

Bakalářská práce se zabývá problematikou eutanazie a představuje rozdílnost názorů u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním. Popis zpracování průzkumu objasňuje průběh sběru dat; kdy, jakým způsobem a za jakých podmínek byla získána a následně vyhodnocena.

Téma

Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním.

Vzhledem ke zvolenému tématu jsme se rozhodli uspořádat průzkum zjišťující odlišnosti názorů u žen vzdělaných ve zdravotnických a nezdravotnických oborech.

Průzkumný problém

Jaký vliv má u žen zdravotnické či nezdravotnické vzdělání na jejich názory týkající se problematiky eutanazie? Základní otázkou bakalářské práce je zjištění, zhodnocení a porovnání získaných názorů obou skupin žen na eutanazii.

Průzkumné cíle

Hlavní cíl 1: Srovnat názory na eutanazii u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním.

Dílčí cíl 1.1: Zjistit, zda vědí, co znamená pojem eutanazie.

1.2: Zjistit, zda se orientují v problematice eutanazie ve světě i u nás.

1.3: Zjistit rozdílnost názorů na kompetence a právo rozhodovat o eutanazii u člověka v terminálním stádiu.

Průzkumné otázky

K daným cílům byly stanoveny tyto průzkumné otázky:

Průzkumná otázka 1.1: Ženy se zdravotnickým vzděláním budou mít informace o eutanazii rozsáhlejší a přesnější.

Průzkumná otázka 1.2: Ženy se zdravotnickým vzděláním se budou orientovat v problematice legalizace eutanazie, ve světě i u nás, lépe.

Průzkumná otázka 1.3: Bez ohledu na to, zda mají ženy zdravotnické, či nezdravotnické vzdělání, lze předpokládat, že na otázky kompetencí a práva rozhodování o eutanazii u člověka v terminálním stádiu bude odpovědí právo samotného umírajícího rozhodovat o svém životě.

Metodika průzkumu

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část obsahuje shrnutí problematiky eutanazie a definuje hlavní teoretické pojmy. Tyto informace jsou sumarizovány z různých literárních zdrojů. Praktická část, vypracovaná pomocí kvalitativní metody, je oproti kvantitativní metodě soustředěna na menší počet respondentek a její význam spočívá v analýze zkoumaných jevů a pomáhá odhalit spojitosti mezi nimi. Umožňuje poznání širšího kontextu jevů a jejich pozorování v přirozených podmínkách. Za kvalitativní metodu průzkumu byl vybrán polostrukturovaný rozhovor, jehož otázky byly vytvořeny pouze pro účely této bakalářské práce. Výhodou tohoto rozhovoru je pružnost procesu sběru informací a dobrá porovnatelnost odpovědí jednotlivých respondentek. V případě nejasností umožňuje klást dodatečné otázky k upřesnění, zda je danému problému porozuměno. Z důvodu zachování anonymity byly respondentky pojmenovány smyšlenými jmény. Získané odpovědi byly zaznamenávány pomocí audio záznamu a následně zpracovány formou přepisu rozhovorů obsahujícího i emoce a vzpomínky, které v ženách problematika eutanazie vyvolává. Všechny rozhovory probíhaly přímým kontaktem se ženami v jejich domácím prostředí.

Rozhovor (viz Příloha C) se skládá z 5 oddílů, které dohromady obsahují 22 otevřených otázek. Úvodní část se zabývá pojmem eutanazie, jejím provedením a zdrojem těchto informací. Dále znalostí lékaře, který byl nazýván „Doktor Smrt“, vlivem náboženství na názory týkajících se eutanazie a celkovým vnímáním této tematiky. Druhý oddíl se zaměřuje na legalizaci eutanazie, ve světě i u nás, a možnostmi jejího zneužití. Třetí oblast nabízí otázku, kdo by měl rozhodovat o ukončení života nemocného. Zjišťuje povědomí o rozdílnosti eutanazie a asistované sebevraždy; dále, zda by měl život nemocného ukončit spíše lékař, nebo sám pacient. Poukazuje na Hippokratovu přísahu a zjišťuje váhu, která je jí přikládána. Představuje otázky týkající se zkušeností s péčí o člověka v terminálním stádiu, zda nemocný vyslovil žádost o eutanazii a povědomí, co takováto péče obnáší. Čtvrtý okruh se věnuje souhlasu či nesouhlasu s eutanazií u blízkých. Zjišťuje stav, ve kterém by se musela dotyčná respondentka nacházet, aby

vyslovila žádost o eutanazii a konstantnost názoru na eutanazii u dospělého a dítěte. Poslední část se táže na pracoviště dotazované a do jaké míry si myslí, že je jím ovlivněna.

Časový harmonogram

V průběhu října 2015 jsme shromažďovali literární zdroje pro teoretickou část. Během listopadu 2015 jsme stanovili cíle práce a zkonstruovali otázky rozhovoru. Sběr dat probíhal od 14. prosince 2015 do 29. ledna 2016. Získané odpovědi z rozhovorů byly zpracovány během února 2016.

Průzkumný soubor

Průzkumný soubor tvořilo 18 žen žijících v Brně nebo jeho okolí. Jejich výběr byl náhodný, na základě doporučení přátel. Respondentky byly rozděleny do dvou skupin. Jednou skupinou bylo 9 žen zdravotnický kvalifikovaných, pracujících v různých oborech zdravotnictví: akutní péče (záchranná služba, anesteziologicko-resuscitační oddělení, jednotka intenzivní péče), ambulantní péče, terénní péče. Do druhé skupiny bylo zařazeno 9 žen zdravotnický nekvalifikovaných, pro jejichž výběr bylo podmínkou i to, že neabsolvovaly, v rámci studia ani zaměstnání, žádný zdravotnický kurz. Tyto ženy pracují v následujících oborech: poštovní služby, manažerská činnost, laborant v potravinářském průmyslu, ekonomie, muzejnictví, vinařství, zahradnictví, architektura, pohostinská činnost.

Přepis rozhovorů

- ženy se zdravotnickým vzděláním – akutní péče, ambulantní péče a terénní péče
- ženy s nezdravotnickým vzděláním

Ženy se zdravotnickým vzděláním – akutní péče

RESPONDENTKA: **Andrea**
VĚK: 35
VZDĚLÁNÍ: vysoká škola zdravotnická – záchranář
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: pracovnice zdravotnické záchranné služby

Pojem eutanazie

Eutanazie je podání smrtící látky nemocnému a provádí se podáním smrtícího medikamentu do žilního řečiště... Nejvíce informací se mi dostává z médií a práce... *(souhlasně pokynula hlavou)*. „Doktor Smrt“ byl lékař, co vyslyšel své pacienty a provedl na nich eutanazii... Viděla jsem dokument o jeho životě... Omluvte mě na chvíli, přinesu vám kávu... Sladíte...? *(o pět minut později položila šálky na stůl a znovu se usadila do křesla)*. Moje názory náboženství určitě neovlivňuje *(nesouhlasně pokynula hlavou a vhodila do kávy kostku cukru)*. Eutanazii vnímám jako pomoc trpícímu nemocnému *(souhlasně pokynula hlavou a šálek kávy si položila na opěrku křesla)*.

Legalizace

Ano *(napila se kávy)*. Jsem informovaná o tom, že je eutanazie v některých státech legální... Víím, že v ČR byla projednávána právní úprava legalizace eutanazie... Jak to s návrhy dopadlo...? *(pozvedla obočí)*. Bohužel neúspěšně *(nesouhlasně pokynula hlavou a pokrčila rameny)*. Provedení eutanazie v ČR není zákonem dovoleno *(lžičkou zamíchala kávu a zamyslela se)*. Myslím si, že pokud by na rozhodnutí o tom komu se eutanazie podá a komu ne dohlíželo široké spektrum odborníků – lékaři, právníci, psychologové a podobně – tak pevně věřím, že za těchto podmínek se eutanazie zneužít nedá *(vzhlédla a pokynula hlavou)*.

Kompetence a právo rozhodovat

O ukončení života nemocného má rozhodovat on sám... Pokud je toho tedy schopný... *(zamyslela se)*. V případě, že není, tak by měla rozhodovat rada lékařů *(souhlasně pokynula hlavou a upila ze sklenice s vodou)*. Při eutanazii podá smrtící látku lékař a při asistované sebevraždě nemocného navede, popřípadě mu sežene smrtící látku, ale samotný akt podání vykonává nemocný *(poposedla si v křesle)*. Pro mě osobně je přijatelnější, aby smrtící látku podal zdravotnický odborník – lékař... I přes Hippokratovu přísahu se mi zdá v pořádku, aby doktor eutanazii prováděl... Myslím, že pomoc ke smrti může být pro nevléčitelně

nemocného, trpícího bolestí, tím nejlepším lékem (*souhlasně pokynula hlavou a pousmála se*). Už jsem se setkala se spoustou nemocných v terminálním stádiu a taky jsem už od mnoha z nich slyšela, že by o eutanazii měli zájem (*vzhlédla*). O umírající jsem se starala... Když šlo o rodinné příslušníky, tak jsem docházela i do hospicu... (*povzdechla*). Ano, vím přesně, co takováto péče obnáší (*odmlčela se a dopila vodu ve sklenici*).

„A co vy?“

V situaci, kdy by byl můj blízký ve stavu, který by pro něj byl nesnesitelný, tak bych s eutanazií souhlasila... Chtěla bych ukončit trápení milované osoby... (*lžičkou zamíchala kávu*). Těžko říct v jaké situaci bych se musela nacházet já, abych si přála eutanazii... Toto si podle mě člověk nenaplánuje ani nepředstaví... (*odmlčela se*). Až ve vážné nemoci člověk pozná svoji vnitřní sílu a s jakou vervou jí dokáže čelit (*vzhlédla a napila se kávy*). V mém povolání se setkávám jak s dětmi, tak s dospělými a můj názor na eutanazii u nich by se určitě nelišil... Když kvalita života není dostačující, nedělám rozdíl ve věku... (*nesouhlasně pokynula hlavou*).

Pracoviště

Jelikož pracuji v oboru zdravotnické záchranné služby a vidím velmi často spousty strašných případů a bezmoc, jak pacientů, tak lékařů, rodin a všech ostatních, tak můj názor je zcela jistě mým pracovištěm ovlivněn (*souhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*).

RESPONDENTKA: **Anita**
VĚK: 25
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: dětské anesteziologicko-resuscitační oddělení

Pojem eutanazie

Eutanazie je podání smrtícího léku nemocnému, který trpí a jeho stav už je neřešitelný (*souhlasně pokynula hlavou*). Pokud se jedná o aktivní eutanazii, tak jde většinou o podání smrtícího medikamentu žilní cestou. V případě, že se jedná o pasivní eutanazii, tak jde o ustoupení od léčby – od umělého udržování pacienta při životě... O eutanazii se dovídám ze všech stran... (*zamyslela se*). Poprvé jsem o ní slyšela na střední zdravotnické škole. Další informace vím z médií a v mé práci se o tomto tématu taky hovoří... A to často... (*odmlčela se*). Víam, kdo byl „Doktor Smrt“ (*souhlasně pokynula hlavou a zamyslela se*). Nejvíce jsem

se o něm dozvěděla při studiu na vyšší odborné škole zdravotnické a následně také díky shlédnutí dokumentu, který o něm byl natočen (*poposedla se na sedačce a ruku si položila na opěradlo*). Můj názor na eutanazii není nijak ovlivněn náboženstvím (*pousmála se*). Vnímám ji určitě jako pomoc trpícímu nemocnému, který už nemá jinou možnost úlevy... Co vám můžu nabídnout k pití...? (*na tři minuty odešla z místnosti*).

Legalizace

Ano, vím, že v některých zemích je eutanazie povolena (*zamyslela se*). S jistotou si vzpomenu si na Švýcarsko a Belgie... Ale existují i další státy... (*nalila minerální vodu do sklenic*). Jsem informována o tom, že se v ČR povolení eutanazie řešilo (*souhlasně pokynula hlavou*). U nás stále povolena není (*nesouhlasně pokynula hlavou*). V jiných zemích, kde eutanazie je povolena by určitě mohla být zneužita... Například rodinou, která se chce nemocného člena rodiny zbavit (*podívala se na spjaté ruce v klíně*). Ještě mě napadá další příklad zneužití... Samotným nemocným – pokud by ještě nebyl v takové fázi nemoci, že by eutanazie byla nutná a on si ji přesto vyžádal... Nicméně věřím, že než se eutanazie provede, tak o tom určitě nerozhoduje jeden člověk, ale nějaké zasedání, které nepovolí eutanazii jen tak někomu... Doufám... (*vzhlédla a odmlčela se*).

Kompetence a právo rozhodovat

O uspíšení smrti si má rozhodovat sám nemocný, pokud je tedy v takovém stavu, že o ni ještě může zažádat... (*napila se vody*). V situaci, kdy není, tak skupina lékařů... (*točila se sklenicí v rukou*). Eutanazie je podání smrtící látky nemocnému lékařem. Asistovaná sebevražda je rada od lékaře, jak se usmrtit a zároveň obstarání nutného přípravku, který si však pacient aplikuje sám. Za kompetentního člověka k podání látky určené k ukončení života považují lékaře... Myslím, že pro lidi, kteří chtějí eutanazii podstoupit už je to tak dost psychicky náročné a nemuseli by to dokázat... (*vzhlédla a pokrčila rameny*). Druhý důvod je ten, že někteří lidé by ve svém zdravotním stavu nebyli schopni si smrtící látku, co by je usmrtila, aplikovat (*nesouhlasně pokynula hlavou a hraje si s přívěskem na krku*). Doktor sice podle Hippokratovy přísahy má léčit, ale v přísaze zároveň slíbje, že pomůže trpícímu od bolesti... Akt eutanazie neberu jako hrubé porušení přísahy... (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Ano, s nemocnými v nevyhléditelném stádiu jsem se už setkala... Nejen s pacienty, ale i s blízkými... (*sklopila oči a odmlčela se*). Někteří nevyhléditelně nemocní mi řekli, že by si eutanazii zvolili (*hrála si s přívěskem na krku*). O umírající lidi jsem se starala a starám... Jakožto zdravotní sestra vím, co takováto péče obnáší... Hlavně je velmi psychicky, ale i fyzicky náročná... (*souhlasně pokynula hlavou a napila se*).

„A co vy?“

Těžká otázka, zda bych souhlasila s eutanazií u svého blízkého... (*poposedla si na sedačce a přemýšlela*). Pokud by byl v takovém stavu, že by trpěl, byl upoután na lůžko a živořil na přístrojích, tak nejspíše ano... O takto nízkou kvalitu života nikdo nestojí, pokud se to ještě dá nazvat kvalitou, protože dotyčný ani nevnímá (*položila si loket na opěradlo a podepřela si hlavu rukou*). Bylo by to neskutečně náročné rozhodnutí (*pohlédla z okna*). Dívat se jak vaše blízká osoba trpí a ani jeden z vás nemůže nic udělat, protože už není nijak možné stav zlepšit... Takže by to bylo asi to nejlepší řešení... (*odmlčela se a dopila vodu ve sklenici*). Já mám život velmi ráda a užívám si ho plnými doušky... Eutanazii bych si možná přála až v tom nejkrajnějším případě... (*zamyslela se a hrála si s přívěskem na krku*). Pokud bych už byla v takovém stavu, kdy bych ani zažádat nemohla... Doufala bych, že tak rozhodnou lékaři... (*souhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*). Můj názor na eutanazii se nijak neliší, pokud se jedná o dospělé a děti... (*nesouhlasně pokynula hlavou a pokrčila rameny*). Utrpení a bolest nemusí prožívat jen dospělí a staří lidé... (*vzhlédla a odmlčela se*).

Pracoviště

Svoji práci jsem dost ovlivněna (*souhlasně pokynula hlavou a zamyslela se*). Když vidím některé případy pacientů, je mi jasné, že pokud by se eutanazie legalizovala, bylo by to neskutečné vysvobození pro mnoho z nich (*vzhlédla a souhlasně pokynula hlavou*).

RESPONDENTKA: **Barbora**
VĚK: 31
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: neurologická jednotka intenzivní péče

Pojem eutanazie

Eutanazie je ukončení života pacienta z jeho vlastní vůle a na jeho žádost. Provádí se vpravením smrtící látky do těla žadatele... (*otevřela láhev s perlivou vodou*). Nejvíce informací jsem načerpala během studií (*pousmála se a nalila vodu do sklenic*). „Doktor Smrt“ byl lékař, který prováděl eutanazie... Za své činy byl následně souzen... (*zamyslela se*). Avšak lidé, u kterých eutanazii vykonal, si o ni z vlastní vůle žádali (*souhlasně pokynula hlavou*). Nevyznávám konkrétní náboženství... Věřím, že po smrti se lidé dostanou do lepšího světa... (*usmála se*). Moje víra „v něco“ nemá na eutanazii vliv. Vnímám ji jako vysvobození trpícího z nevléčitelné nemoci (*souhlasně pokynula hlavou a napila se*).

Legalizace

Ano, vím o státech, kde je možné podstoupit eutanazii (*držela sklenici v ruce a souhlasně pokynula hlavou*). To, že se něco takového projednávalo v České republice nevím... Ale rozhodně to u nás není legální... Eutanazie může být určitě zneužívána a to je nejspíše důvod, proč u nás ve státě není uzákoněná (*pokrčila rameny*). Mohlo by například docházet k „odklizení“ nepohodlných členů rodiny z důvodu dědictví (*sklopila oči*). Jak jde o peníze, tak mnohdy dochází k „hyenismu“ (*zahleděla se do prázdna*).

Kompetence a právo rozhodovat

Pokud je to možné, tak sám nemocný má rozhodnout o tom, jak naloží se svým životem... Poté nejbližší rodinný příslušník a lékařské konzilium... Eutanazii provádí lékař (*napila se*). Naproti tomu u asistované sebevraždy se pacient usmrtí sám... Lékař je přítomen jen jako dozor... Podle mě by měl smrtící látku nemocnému aplikovat lékař (*vzhlédla*). Lékař sice má léčit, ale ne za každou cenu (*spjala ruce*). Na Hippokratovu přísahu bych se neodkazovala... S člověkem, tedy s lidmi v terminálním stádiu jsem se setkala... Řekli mi, že by si eutanazii zvolili, ale u nás ve státě tento postup není možný (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Osobně mám mnohaleté zkušenosti s péčí o umírající (*souhlasně pokynula hlavou*). U takovéto péče je nejdůležitější komfort pacienta, aby neumíral v bolestech a pokud to jde, tak aby nebyl sám (*odmlčela se a prohrábla si vlasy*).

„A co vy?“

S eutanazií u někoho blízkého bych souhlasila... Abych k této volbě dospěla já, tak bych musela mít poruchu vědomí – kóma... (*odmlčela se*). V případě, že by celková péče o mě musela být prováděna někým jiným – strava, koupel a toaleta, tak bych měla jasno (*souhlasně pokynula hlavou*). Popravdě jsem překvapena otázkou, zda by se můj názor na eutanazii lišil u dítěte a u dospělého... Nejspíš by v něčem byl odlišný... (*zamyslela se*). Ale nevím konkrétně v čem (*vzhlédla a mnula si ruce*).

Pracoviště

Jsem zdravotní sestra na pracovišti akutní péče; na neurologické „jipce“ (*přemýšlela*). Mé pracoviště mě ovlivňuje velmi... Denně se setkávám s lidmi, kteří nejsou nadále schopni plnohodnotného života – kvadruplegie a bezvědomí... Pacienti jsou ve stavu, kdy není naděje na zlepšení stavu a jsou odkázáni na celodenní péči druhých... Jsem zvyklá na to, že nám na oddělení pacienti bohužel umírají (*souhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*).

Ženy se zdravotnickým vzděláním – ambulantní péče

RESPONDENTKA: **Karolína**
VĚK: 27
VZDĚLÁNÍ: vysoká škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: oční ambulance

Pojem eutanazie

Pojmem eutanazie se chápe úmyslné skončení života nepřirozenou cestou. Provádí se aplikací léku, který například tlumí dýchací systém (*odkašlala si*). Dalším způsobem může být injekce s látkou sloužící k rychlé zástavě životních funkcí (*napila se a hrála si se sklenicí v ruce*). Informací se mi dostalo převážně ze školy a médií. „Doktor Smrt“ byl člověk, který prováděl eutanazie... Nebyl o něm natočen dokument...? (*tázavě pozvedla obočí*). Mám pocit, že jsem dokonce viděla film. Ano, jsem věřící a ovlivňuje to mé názory... Eutanazii do jisté míry chápu jako pomoc trpícímu... (*přemýšlela*). Nicméně více ji vnímám jako vraždu (*spjala ruce*). Nemáme brát život druhým (*sklopila oči a odmlčela se*).

Legalizace

Ano, existují státy, ve kterých je eutanazie povolena... Jsem si vědoma projednávání návrhů týkajících se legalizace eutanazie... (*přemýšlela*). Ale podrobnosti neznám (*dolila vodu do sklenic*). Nicméně vím, že eutanazie v ČR není zákonem povolena... Ke zneužívání může docházet... (*zamyslela se*). Například ku prospěchu rodiny... Mohli by se blízkého „zbavit“... (*hlasitě oddechla*). Dalším důvodem by mohlo být přesvědčování lidí, že pokud podstoupí eutanazii, tak to pro ně bude lepší (*pokrčila rameny*). Ještě bych zmínila možnost, která by mohla být velmi častá – peníze... Může docházet k aplikaci eutanazie z důvodu výdělku... (*hlasitě oddechla a napila se*).

Kompetence a právo rozhodovat

O ukončení života má rozhodovat sám nemocný... Nikdo jiný by na to neměl mít právo, nemyslíte...? (*vzhlédla a odmlčela se*). Eutanazie je aplikace nějaké látky zdravotníkem pacientovi. Naproti tomu asistovaná sebevražda je poskytnutí smrtící látky pacientovi a on si ji aplikuje sám. Za přijatelnější možnost považuji, aby si látku aplikoval sám pacient... Je to jeho rozhodnutí a není správné aby tuto zodpovědnost nechával na ostatních... (*zamyslela se*). Složitá situace by nastala u nemohoucích, například po amputaci, kteří by toho ani nebyli schopni (*pokrčila rameny*). Lékař by se

měl Hippokratovy přísahy držet a neporušovat ji... Proč by jinak byl tento slib skládán...? (*pozvedla obočí a pousmála se*). Na jednu stranu mám pro eutanazii pochopení... Zbavení se utrpení, ale pociťuji vnitřní rozkol z důvodu víry a nechci si protřečít.... I když to už se stalo (*odmlčela se*). Na co mám jasný názor jsou potraty (*zvýšila hlas*). Jsem striktně pro nim... Zdá se mi zvláštní, že jsou lékaři prováděny a nikdo se nepozastavuje nad tím, zda neporušují Hippokratovu přísahu... Přece jen se bere život dítěti, které o svém osudu nemůže rozhodnout a přijde mi to horší, než když si člověk chce vzít svůj život... (*odmlčela se*). Už jsem se setkala s lidmi v terminálním stádiu, ale nikdy mi nikdo z nich neřekl, že by chtěl podstoupit eutanazii (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Je pravda, že jsme se k myšlenkám na předčasné ukončení života nedostali. Prostředí domovů a hospiců znám velmi dobře... Převážně díky zdravotnické praxi... O umírající pacienty jsem se starala a vím přesně, co tato péče obnáší (*zvedla sklenici s vodou a podívala se z okna*).

„A co vy?“

S eutanazií u svého blízkého bych nesouhlasila (*nesouhlasně pokynula hlavou a napila se*). Myslím, že já sama bych o ni nežádala... „Nikdy neříkej nikdy“, ale myslím, že by mi víra nedovolila takto přemýšlet... Můj názor na eutanazii by se u dospělého a dítěte neměnil (*položila prázdnou sklenici na stůl*).

Pracoviště

Mé ambulantní pracoviště mě nijak neovlivňuje v myšlení a názorech (*nesouhlasně pokynula hlavou a usmála se*).

RESPONDENTKA: **Lucie**
VĚK: 30
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: stomatologická ambulance

Pojem eutanazie

Eutanazie znamená vědomé ukončení života. Dochází k ní podáním usmrcujícího léku. O této problematice jsem se poprvé dozvěděla z médií a další informace načerpala ve škole... Nejsem si jistá, kdo je, nebo spíše kdo byl, „Doktor Smrt“... Tipuji, že se nejspíše jednalo o lékaře, který prováděl eutanazie... Uhodla jsem...? (*tázavě pozvedla obočí*). Určitě to není nějaká aktuální kauza (*nesouhlasně pokynula hlavou a osladila si*

čaj medem). Dění ve světě sleduji a myslím, že bych o tom slyšela více (*pokrčila rameny a napila se*). Nevyznávám žádné náboženství... Eutanazii vnímám jako vysvobození pro člověka, co už nezvládá jakýmkoliv způsobem žít... (*sklopila oči a zahřívala si ruce o šálek s čajem*).

Legalizace

Slyšela jsem, že je v některých zemích eutanazie legalizována... Patří mezi ně například Švýcarsko a některé státy v USA... Přiznám se, že je pro mě překvapení, že i u nás byla projednávána právní úprava legalizace eutanazie... Nicméně vím, že výsledek byl nulový (*nesouhlasně pokynula hlavou a zamíchala si lžičkou čaj*). V ČR zákon „dobrou smrt“ neumožňuje... Zneužití eutanazie...? (*přemýšlela*). Vše se dá zneužít... Neznamená to, že by se kvůli tomu měla zakázat, ale napadá mě příklad, když by se doktor chtěl zbavit konkrétního pacienta, cestu si najde... (*pokrčila rameny a souhlasně pokynula hlavou*).

Kompetence a právo rozhodovat

Právo rozhodnout o ukončení života má mít především člověk sám (*dala si nohu přes nohu a zamyslela se*). Pokud je člověk psychicky nemocný, tak s dohledem lékaře... V případě, že by byl nezletilý, tak by měla mít hlavní slovo rodina (*souhlasně pokynula a položila si šálek čaje na opěrku sedačky*). U asistované sebevraždy si způsobím smrt sama. Kdežto u eutanazie mi musí usmrcující látku podat druhá osoba (*napila se*). Látku určenou k ukončení života by měl aplikovat lékař, považuji ho za nejkompetentnější osobu... Hippokratova přísaha...? (*pousmála se*). Na toto mám možná dost specifický pohled... Kde je psáno, že pomoc z ukrutných bolestí či psychických útrap, není léčba ukončením života...? (*vzhlédla a pokrčila rameny*). Každý léčbu chápe jinak (*míchala lžičkou čaj*). Já považuji i smrt jako vyléčení od všech útrap, když už člověk není člověkem, ale „tělem bez duše“ (*zahleděla se z okna*). S lidmi v terminálním stavu jsem se setkávala v rámci ošetrovatelské praxe... Nebyli ve stavu, kdyby jim mysl dovolila nad eutanazií přemýšlet... Nemluvili, byli vysílení a jen vykřikovali bolestí... (*se slzami v očích se odmlčela*). Ano, o umírající lidi jsem se starala a jako zdravotník vím, co takováto náročná péče obnáší (*podala si kapesník a osušila oči*).

„*A co vy?*“

Když je eutanazie jediným přáním člověka, je to jeho volba... Má mít možnost naložit se svým životem, jak sám uzná za vhodné... Co bych byla za člověka rozhodovat

o osudu někoho jiného...? (*vzhlédla a pozvedla obočí*). Je mi však jasné, že nad žádostí o eutanazii u svého blízkého bych se pozastavila více a snažila se mu to rozmluvit (*sklopila oči a zamyslela se*). Když nad tím tak přemýšlím, tak nevím, proč bych se u rodiny nebo přátel pokoušela jejich názor zlomit (*spjala ruce a zahleděla se z okna*). U blízkých je to automatický myšlenkový pochod a člověk v těchto případech spíše přehlíží jejich útrapy a nechce si připustit, že by dotyčný již nebyl mezi živými... I ve válce ranění páchali sebevraždy a nikdo se na to neřval špatně, bylo to jediné řešení bolesti... Není rozdíl mezi nevyléčitelnou nemocí a ukrutnou bolestí... (*vzhlédla a nesouhlasně pokynula hlavou*). Nevím v jakém stádiu bych musela být, abych žádala o eutanazii... Musela bych vědět, že jsem se svou situací smířená a že je to jediná cesta k nalezení vnitřního klidu... V případě eutanazie u dítěte a dospělého by můj názor nebyl konstantní (*pohlédla z okna*).

Pracoviště

Jsem ovlivněna především zdravotnickou praxí (*souhlasně pokynula hlavou*). Aktuální pracoviště je naprosto jiného charakteru než nemocnice a s pacienty v posledním stádiu života se nesečkávám (*dopila čaj*).

RESPONDENTKA: **Veronika**
VĚK: 24
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: ambulance praktického lékaře

Pojem eutanazie

Eutanazie je smrt, kterou si nemocný vyžádá na vlastní přání (*zamyslela se*). Provádí se buď odpojením nemocného od život udržujících přístrojů, podáním většího množství léků, které například tlumí dýchací centrum nebo smrtící dávkou vpravenou do těla nemocného... Tematika eutanazie mi není moc známa... (*přemýšlela*). Drobný základ o eutanazii vím ze školy a z médií, ale informace se ke mně dostávají především z internetu... Kdo je „Doktor Smrt“...? (*tázavě pozvedla obočí*). Popravdě nevím (*nesouhlasně pokynula hlavou a zamyslela se*). Nejspíše to bude někdo, kdo měl něco společného s vykonáváním eutanazie... Mé názory náboženství neovlivňuje, ale myslím, že na věřící to má velký vliv... Vzhledem k tématu o kterém se bavíme... (*souhlasně pokynula hlavou a nalila čaj z konvice do šálků*). Eutanazie pro mě znamená vysvobození nemocného (*zamyslela se*). Kdyby to nebyla pomoc, tak by si o ni nemocní dobrovolně

nežádali (*pokrčila rameny*).

Legalizace

Ano, vím, že jsou státy, ve kterých je eutanazie povolena (*lžičku zamíchala čaj a vhodila do něj citron*). Konkrétní příklad ale opravdu neznám (*nesouhlasně pokynula hlavou a zamyslela se*). Pamatuji si, že v České republice byl projednáván návrh změny trestního zákoníku... Ale neznám podrobně průběh schvalovacího procesu (*napila se čaje a položila si nohu přes nohu*). Eutanazie u nás není zákonem povolena (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Stále se jedná o trestný čin... Takže ani nemá být zneužívána... Nicméně z praxe vím své (*pohlédla z okna a odmlčela se*). Někteří lékaři upravují medikaci tak, aby se život nemocného v bolesti neprodlužoval... Setkala jsem se pouze s případy, kdy to pro nemocného vždy znamenalo vysvobození (*vzhlédla a odmlčela se*). V nemocnici byl vždycky „tlak na lůžka“, málo postelí a moc lidí... Tudíž je možné, že by se našel někdo, kdo urychlí smrt nemocnému, který by měl zájem ještě o delší setrvání na tomto světě... (*pokrčila rameny a odmlčela se*).

Kompetence a právo rozhodovat

Pokud je nemocný schopen, tak jedině on sám má rozhodovat o svém životě (*souhlasně pokynula hlavou a napila se čaje*). V případě, že schopen není, tak by podle mého názoru měla rozhodovat rodina společně s lékařem (*spjala ruce*). Eutanazie je asistovaná smrt, kterou provádí doktor... Kdežto asistovaná sebevražda je smrt nemocného, kterou si způsobí on sám... (*zamyslela se*). Například spolkně léky (*mnula si ruce*). Jelikož u asistované sebevraždy doktor asistuje, tak ví, co se pacient chystá spáchat a neovlivní to... Naproti tomu s vykonáním eutanazie na žádost pacienta musí lékař souhlasit, protože on je ten, kdo eutanazii provede... Neodpovídá se mi jednoduše, koho považuji za kompetentnějšího k ukončení života... (*zamyslela se*). Řekla bych, že smrtící látku by měl aplikovat spíše lékař, protože ví, jak má být látka podána a může i zkonstatovat následnou smrt (*souhlasně pokynula hlavou*). Nicméně věřím, že pro některé lékaře by to mohlo být po psychické stránce velmi těžké a nikdo je nutit nemůže... Doktoři nemocného léčí dokud to jen jde, ale pokud má pacient v nevléčitelném stavu silné bolesti nebo je dokonce nemožný... Trápí se a přeje si odejít... Tak považuji tento krok za pomoc... Ne za porušení Hippokratovy přísahy... (*položila si ruce do klína*). S pacienty v terminálním stádiu jsem se se setkala... Velmi se trápili... (*pohlédla z okna a odmlčela se*). Někteří mě dokonce prosili o eutanazii (*ztišila hlas*). Oni psychicky strádali svou nemocí, já byla vyčerpaná a snažila se hledat trochu optimismu, kde to jen šlo... Je to hrozný pocit, když víte, že už pro ně víc udělat nemůžete... (*se slzami v očích se dívala se z okna*). Péče o takto nemocné obnáší neustálý

dohled – zajištění stravy, i když odmítají jíst, polohování, aby nevznikly proleženiny, hygienické potřeby a tak dále. Ze strany sestry je nutná komunikace, empatie a hlavně trpělivost (*pousmála se a odmlčela se*).

„A co vy?“

Kdyby byl zdravotní stav blízkého velmi vážný a nebylo by mu už pomoci, tak bych s eutanazií souhlasila (*zamyslela se*). Nechtěla bych, aby přežíval v utrpení... Právě naopak... (*vzhlédla*). Přála bych mu hlavně nalezení klidu a míru (*souhlasně pokynula hlavou*). Naštěstí jsem se v takovéto situaci ještě neocitla, ale je mi jasné, že bych měla morální dilema a dlouho bych váhala (*spjala ruce a souhlasně pokynula hlavou*). Osobně bych o eutanazii žádala, kdybych byla nemohoucí a nemohla pro sebe udělat vůbec nic (*zamyslela se*). V případě, že by se o mě musel někdo neustále starat, měla bych silné bolesti, byla bych slabá, neschopná sama přijímat stravu a podobně... To už není život... Tento stav považuji za přežívání a čekání na konec (*sklopila oči a odmlčela se*). Upřímně doufám, že se do takovéto situace nikdy nedostanu... Rozdílný pohled na eutanazii u dítěte a dospělého...? (*pozvedla obočí*). Těžko říct... Záleželo by na situaci a vážnosti stavu nemocného... Nejspíš by se můj názor nelišil (*pokrčila rameny a hrála si s pramenem vlasů*). Dokázala bych si představit žádosti o eutanazii z obou stran a nerozlišovala bych žadatele. Přesto bych se u dítěte snažila nalézt více možností ke zlepšení stavu, protože má mít ještě spoustu času před sebou (*mnula si ruce*).

Pracoviště

Pracuji v ambulanci praktického lékaře, takže s pacienty v terminálním stádiu se nesetkávám, ale mám spoustu zkušeností z praxe na střední i vyšší odborné škole... Nechvalně vzpomínám na některé zlé zdravotní sestry a lékaře, jejichž chování k pacientům bylo katastrofální... (*zvýšila hlas*). Na druhou stranu jsem se setkala i se zdravotníky věnujícími se následné péči s takovou „vervou“ a láskou... Toto byli lidé na správném místě, děkuji za ně... (*usmála se*).

Ženy se zdravotnickým vzděláním – terénní péče

RESPONDENTKA: **Blanka**
VĚK: 26
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra;
fakulta sociologie a sociální práce
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: zdravotní sestra – vedoucí terénní sociální služby

Pojem eutanazie

Termín eutanazie znamená „dobrou smrt“ a já sama si tento termín překládám jako ukončení utrpení (*spjala ruce*). Předpokládám, že probíhá podáním nějaké látky přímo do žil... Tak pronikne, co nejrychleji do celého organismu... (*zamyslela se*). O jakou látku se jedná jsem se nikdy nezajímala (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Nejčastěji slyším o eutanazii z médií, kde se řeší, které státy ji legalizovaly a které ne... Ve škole jsme eutanazii neprobírali... V práci jsme teprve nyní řešily s kolegyní případ, kdy paní má diagnostikovanou amyotrofickou laterální sklerózu, takže jí postupně ochabují svaly. Tato paní o eutanazii velmi uvažovala, dokonce chtěla být převezena do Švýcarska, kde je eutanazie povolena jako asistovaná sebevražda, ale nyní toho není již zdravotně schopna (*sklopila oči a povzdechla*). Jinak jsem se za svou téměř dvouletou praxi v sociálních službách s prosbou klienta o eutanazii nesečkala (*nesouhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*). Předpokládám, že „Doktor Smrt“ je lékař, který asistuje u eutanazie, případně přímo aplikuje smrtící látku klientovi do žil. Ano, myslím si, že je můj názor silně ovlivněn náboženstvím (*souhlasně pokynula hlavou a pousmála se*). Věřím, že člověk dostane od Boha naloženo jen tolik, kolik opravdu snese... V osobním životě i v práci jsem se setkala s chvílemi, kdy pacienti nebo i moji blízcí říkali, že už to takto dál nevydrží, ať už je konec a také řešili, jaký je vlastně jejich smysl života v nemoci a umírání... (*vzhledla*). Vždy se snažím v těchto chvílích ptát sama sebe i Boha, jakou on pro nás hledá životní cestu a modlit se, aby jejich utrpení bylo zmírněno... Upřímná modlitba v těchto situacích hodně lidem pomohla... A také usmíření se s jejich blízkými (*mnula si ruce*). Často neurovnané konflikty jsou to, co zde umírající déle drží a neumožňuje jim v klidu zemřít... Eutanazii vnímám jako neoprávněné ukončení života... (*zadívala se z okna*).

Legalizace

Vím, že existují státy, ve kterých je eutanazie povolena, ale nezjišťovala jsem o jaké se jedná (*nalila vodu do sklenic*). Zaregistrovala jsem jednání o legalizaci eutanazie... Nicméně,

jak přesně zněly návrhy o legalizaci eutanazie, nevím... *(nesouhlasně pokynula hlavou)*. Každopádně eutanazie u nás není zákonem povolena... Kdo dokáže opravdu objektivně posoudit, že ukončení života je to, co si žádající přeje nejvíc...? *(pozvedla obočí)*. Mohlo by podle mě docházet ke zneužívání ze strany zdravotnického personálu, který je často tlačěn kvůli kapacitě lůžek, aby je mohl rychleji uvolnit dalším zájemcům. Také by mohlo docházet ke zneužívání rodiny a pečujících, kteří by mohli tlačit na umírajícího, aby ukončil svoje i jejich utrpení a o eutanazii už konečně požádal *(odmlčela se a napila se)*.

Kompetence a právo rozhodovat

Myslím si, že rozhodování o ukončení života nemocného není v naší kompetenci... Nemůžeme si hrát na Boha... *(spjala ruce a nesouhlasně pokynula hlavou)*. Domnívám se, že eutanazii podává lékař... Asistovaná sebevražda je, že lékař přichystá do injekční stříkačky smrtící látku a tuto látku si vpíchne pacient sám... Ale ani jedna varianta pro mě není přípustná a přijatelná *(založila ruce)*. Myslím si, že porušení Hippokratovy přísahy v pořádku není... Lékař by se měl zaměřit spíše na léčbu bolesti a případně povolat další odborníky a léčit také duševní stránku pacienta – pomocí psychologa, kněze a podobně... Ano, často se setkávám s nevléčitelně nemocnými, v podstatě denně v práci *(souhlasně pokynula hlavou)*. V rodině jsem se s umírajícím setkala dvakrát *(sklopila oči)*. Kromě již zmiňovaného případu pacientky s amyotrofickou laterální sklerózou jsem se s prosbou o eutanazii nesetkala *(hrála si s náušnicí)*. Ano, o umírajícího jsem se starala, ale jen povrchně... Byla jsem ještě dítě, bylo mi třináct let... Jednalo se o moji babičku, která umírala v domácnosti *(napila se a podívala se z okna)*. Jinak manželův děda umíral na „jípce“, kde byla zajištěna dvacetičtyřhodinová péče, takže se jednalo spíše o doprovázení *(vzhlédla a souhlasně pokynula hlavou)*. Jsem si vědoma, co takováto péče obnáší... jsem toho svědkem také u našich pacientů... *(povzdechla)*.

„A co vy?“

S eutanazií u blízkého bych nesouhlasila... Myslím si, že každý máme vyměřený čas... *(zamyslela se)*. Snažila bych se léčit fyzickou i duševní bolest *(mnula si ruce)*. Sama bych o eutanazii nežádala *(nesouhlasně pokynula hlavou)*. Můj názor na eutanazii u dospělého i dítěte by byl stejný – nesouhlasila bych *(nesouhlasně pokynula hlavou)*.

Pracoviště

Domnívám se, že jsem svým pracovištěm hodně ovlivněná *(zamyslela se)*. Lze přeci důstojně dožít v domácnosti s mírněním bolestí a v rodinném kruhu... Zažila jsem

také u své babičky, že se to doma dá zvládnout až do konce... Proto jsem ráda, že mám možnost pracovat v domácím hospici a propagovat dále myšlenku důstojného umírání doma (*pousmála se a dopila vodu ve sklenici*).

RESPONDENTKA: **Eva**
VĚK: 31
VZDĚLÁNÍ: vyšší odborná škola zdravotnická – všeobecná zdravotní sestra
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: zdravotní sestra – terénní péče

Pojem eutanazie

Eutanazie znamená usmrcení člověka jinou osobou – doktorem. Co se týče jejího provedení... Zním jen základ... Usmrcení probíhá vpichem jedovaté látky do těla. Nejvíce informací se mi dostává z médií a práce... Kdo je „Doktor Smrt“ bych asi měla vědět, ale netuším... (*pousmála se*). Nejspíše se jedná o konkrétní osobu, co napomáhala usmrcování lidí nebo sama byla hlavním aktérem... Jen hádám... (*pokrčila rameny*). Můj názor zásadně ovlivňuje náboženství a eutanazii vnímám jako vraždu, jako něco, na co nemá člověk právo (*zamyslela se*). Sami jsme si život nedali a nemáme právo si ho sami brát (*nesouhlasně pokynula hlavou*).

Legalizace

V některých státech je eutanazie povolena, takovými státy jsou Nizozemí a Belgie. Ano, vím, že byla Parlamentem naší republiky projednávána právní úprava legalizace eutanazie (*souhlasně pokynula hlavou*). Výsledek byl takový, že je u nás stále nelegální záležitostí (*poposedla si na židli*). Eutanazie může být určitě zneužívána, vše se dá zneužít... Za příklad uvedu, že někdo může někomu překážet a „zahrát to“ na eutanazii není problém... (*sklopila oči a odmlčela se*).

Kompetence a právo rozhodovat

Nikdo z lidí nemá rozhodovat o ukončení života (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Jaký je rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou, vím... Eutanazii provede lékař, asistovanou sebevraždou provede sám pacient za dozoru doktora... Pro mě jsou striktně nepřijatelné obě varianty (*poposedla si na židli*). Lékař by neměl porušovat Hippokratovu přísahu, je to příslib, co má být svatý (*pohlédla z okna*). S lidmi v terminálním stádiu se setkávám dennodenně (*spjala ruce*). Ano, byla jsem v situaci, kdy mi pacient sdělil,

že by si přál eutanazii (*odmlčela*). O umírající se starám denně, je to moje práce... Vím naprosto přesně, co takováto péče obnáší... (*zahleděla se z okna*). Mnohdy to není vůbec jednoduché, ale já bych neměnila (*pousmála se*).

„A co vy?“

V žádném případě bych nesouhlasila s eutanazií u svého blízkého... Nesouhlasila bych s ní u nikoho... (*odmlčela se*). Nejsem si jistá, zda bych se někdy ocitla ve stavu, kdy by mě třeba myšlenky na eutanazii napadaly... Ale nikdy neříkej nikdy (*pokrčila rameny*). Dospělý, dítě, všichni – všichni jsou lidi... Bylo by bolestnější dívat se na umírající dítě, ale na mém názoru to nic nemění (*nesouhlasně pokynula hlavou*).

Pracoviště

Jsem ovlivněna nejen svým pracovištěm, ale i vírou... Jakožto zdravotní sestra pomáhám lidem lépe zvládat umírání... Na základě zkušeností jim mohu sdělit, co komu pomohlo (*souhlasně pokynula hlavou*). Mnohdy pacienti potřebují jen vyslechnout, aby odchod ze světa zvládali lépe – ve větším klidu (*odmlčela se*).

RESPONDENTKA: **Ilna**
VĚK: 24
VZDĚLÁNÍ: střední zdravotnická škola – zdravotnický asistent
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: pečovatelka v terénní odlehčovací službě v domácím hospicu

Pojem eutanazie

Pojem eutanazie znamená ukončení života na vlastní žádost... Provedena je lékařem... V praxi probíhá vpravením smrtící látky do těla, a to intravenózní cestou. S tématem eutanazie jsem seznámena převážně díky škole, literatuře a televizi (*pousmála se*). „Doktor Smrt“ byl velký propagátor eutanazie, asistoval více jak stovce lidí, měl spoustu odpůrců i příznivců... Nakonec byl odsouzen... Náboženství na mé názory k této problematice nemá vliv (*pousmála se*). Eutanazii chápu jako zbavení trápení nemocného... Svým způsobem se jedná o sebevraždu na základě neschopnosti zajištění kvalitní paliativní péče... Za vraždu tento čin nepovažuji (*nesouhlasně pokynula hlavou*).

Legalizace

Ano, vím, že jsou státy, kde je eutanazie povolena (*přemýšlela*). Vybavuji si Holandsko a Švýcarsko... O projednávání návrhů ohledně legalizace eutanazie u nás slyším poprvé, ale eutanazie je trestním zákoníkem považována za vraždu... Zcela určitě může být eutanazie zneužívána (*souhlasně pokynula hlavou a založila ruce*). Někdo to může brát jako útěk od svých problémů... Například dluhy, rodinné neshody a tak dále... Rodiny se můžou „zbavovat“ příbuzných, kteří jsou jim na obtíž (*pokrčila rameny*).

Kompetence a právo rozhodovat

V nejlepším případě by o ukončení života měl rozhodovat sám nemocný... Pokud toho není schopen, tak by se měla dohodnout rodina, psychologové a lékař... Eutanazii provádí pouze lékař. Asistovaná sebevražda je sice přichystaná zdravotníkem, ale konečný krok udělá pacient sám (*mnula si ruce*). Na otázku jestli by měl smrtelnou dávku do těla pacienta aplikovat on sám nebo lékař se nelehce odpovídá... Asi záleží na odvaze konkrétního pacienta... (*zamyslela se*). Bylo by lepší, kdyby krok ke smrti učinil právě pacient sám, ale je jasné, že ne vždy by to bylo možné... Záleží na fyzickém a psychickém stavu nemocného... Ano, myslím, že je v pořádku, aby lékař prováděl eutanazii i přes Hippokratovu přísahu (*zvyšila hlas*). Mnozí se podle ní stejně nechovají, tak proč ji neporušit kvůli něčemu, co pacientovi pomůže...? (*vzhlédla a tázavě pozvedla obočí*). S lidmi v terminálním stádiu se setkávám takřka denně... Nevzpomínám si, že by mi některý pacient řekl, že má o eutanazii zájem... Na toto téma se obvykle nebavíme, tak možná je toto důvodem... Nemocní většinou jen říkají, že by tu nejraději už nebyli, ale do podrobností nezabíhají... (*nesouhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*). Běžně se starám se o umírající lidi, protože pracuji v hospicové péči a je to mou pracovní náplní (*souhlasně pokynula hlavou a spjala ruce*). Takováto péče obnáší tišení bolesti a nevolnosti a zároveň důraz na zachování intimity a důstojnosti (*vzhlédla a mnula si ruce*). Za nejdůležitější považuji respektování přání pacienta... Je třeba zajistit potřebnou péči – hygienu, polohování, příjem potravy a tekutin... Dále umožnit kontakt s rodinnými příslušníky, duchovní podporu a podobně (*poposedla si v křesle*).

„A co vy?“

Pokud bych věděla, že není cesta k uzdravení a můj blízký má před sebou nejen dny, ale dlouhé měsíce nebo roky, a sám by vyslovil přání o eutanazii, tak bych souhlasila... Kdybych byla v takovémto stavu já... (*zamyslela se*). Ano, myslím, že takovýto stav by pro měl byl důvodem zažádání si o eutanazii (*souhlasně pokynula hlavou a založila*

ruce). Nicméně člověk nikdy neví, co bude a jak bude... Nerozlišuji, zda jde o dítě nebo o dospělého... Člověk by si měl utříbit myšlenky a buď souhlasím u všech a nebo u nikoho, tak to aspoň vnímám já... Navíc si myslím, že vážně nemocné děti si umírání uvědomují stejně jako dospělí (*souhlasně pokynula hlavou a pohlédla z okna*).

Pracoviště

Moje pracoviště mě ovlivňuje velkou měrou... Vidím, že se to dá za pomoci sester a pečovatелů zvládnout... Kvalita života se dá udržet na solidní úrovni. Samozřejmě záleží na konkrétním případě, proto se to nedá paušalizovat na všechny pacienty... Nicméně já jsem svůj postoj již rozebrala... (*položila si ruce v klín a pousmála se*).

Ženy s nezdravotnickým vzděláním

RESPONDENTKA: **Aneta**
VĚK: 25
VZDĚLÁNÍ: manipulant poštovního provozu
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: pracovnice vnitřní poštovní služby

Pojem eutanazie

Myslím, že vím, co znamená pojem eutanazie – zabití na žádost pacienta... Jak k usmrcení dochází? To nevím, hádala bych... Informace týkající se tohoto tématu se ke mně dostávají především z médií. Nicméně, kdo je „Doktor Smrt“ absolutně nevím, nikdy jsem o něm neslyšela. Můj názor na eutanazii náboženství neovlivňuje (*spjala ruce*). Eutanazii vnímám spíše jako pomoc trpícímu; v případě, že o ni žádá z vlastní vůle, ale stejně je to pro mě něco nepochopitelného (*pokrčila rameny a pohlédla stranou*).

Legalizace

Nevěděla jsem, že jsou státy, kde je eutanazie uzákoněna (*zamyslela se*). Myslela jsem, že existuje nějaká výjimka v zákoně, která se ale nenazývá přímo eutanazií (*nalila si vodu do sklenice*). To, že se v České republice projednávaly návrhy ke schválení legalizace, je pro mě novou informací (*prohrábla si vlasy*). Tudíž ani nevím jestli byly uzákoněny... Zneužití eutanazie...? (*pozvedla obočí*). Jako první důvod mě napadají peníze, mám pocit, že v dnešní době se kolem nich točí vše a možná by se eutanazie mohla stát výdělečným byznysem (*napila se*).

Kompetence a právo rozhodovat

O ukončení života by podle mě měl rozhodovat sám nemocný (*položila ruce v klín*). Jako laik tomu moc nerozumím (*pokrčila rameny*). Ale vím, že je rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou... Zkusím opět hádat... Myslím, že v případě eutanazie aplikuje smrtící látku odborník, nejspíše lékař. Kdežto u asistované sebevraždy doktor jen asistuje, aby vše proběhlo, jak má... Trefila jsem se...? (*pozvedla obočí*). Za přijatelnější bych považovala, aby smrtící injekci podal lékař. S Hippokratovou přísahou a údělem lékařů je to velmi těžké... Dejte mi prosím chvíli, musím se nad tím zamyslet... Popravdě nevím, jak na tuto otázku odpovědět... Je to pro mě nepochopitelné... (*odmlčela se*). Eutanazie celkově. Ovšem když si o ni pacient sám zažádá a je si jistý svým rozhodnutím, tak k tomu má nějaký důvod a i když ten důvod

nemusíme chápat, tak nejsme ve stavu – ve stavu dotyčného, abychom to pochopili (*sklopila oči*). Pokud už není nemocnému pomoci a velmi trpí, tak je pro něj eutanazie nejspíš vysvobozující. Usmrcení na žádost bych za porušení přísahy nepovažovala, jde přece o svobodné rozhodnutí pacienta, který chce jen odpomoci od bolesti. Člověka, co byl v nevyлéčitelném stavu jsem zažila (*odmlčela se*). Byl to můj dědeček... Omluvíte mě na chvíli...? (*se slzami v očích odešla na pět minut z místnosti*). Je to sice několik let stará záležitost, ale i přes to je to pro mě jistým způsobem pořád aktuální (*odmlčela se a kapesníkem si utírala slzy*). Dědeček měl už v mládí rakovinu konečníku a ve stáří se k tomu ještě přidala leukémie. Jeho stav byl vážný (*roztřásl se jí hlas*). Já byla desetileté dítě a co si pamatuji, tak slovo o eutanazii nikdy nepadlo. Nikdo si nechtěl připustit tu možnost, že umře dříve než přijde čas (*vzala si další kapesník a osušila si jím nos*). Sama jsem se o umírajícího nikdy nestarala a přesně nevím, co takováto péče obnáší, ale určitě je to celodenní záprah a lidi, co si vyberou takového povolání upřímně obdivuji (*vzhlédla se slzami v očích*).

„A co vy?“

S eutanazií u svého blízkého bych nikdy nesouhlasila, ale myslím, že každý má mít právo volby a rozhodovat si o tomto sám (*pokynula hlavou*). Kdybych věděla, že je dotyčný přesvědčen, že je pro něj předčasné ukončení života nejlepší možností a že je jeho rozhodnutí neměnné, tak bych s tím stejně nic nezmohla. Nedovedu si představit a asi ani nechci, v jakém stavu bych musela být, abych o eutanazii žádala, ale byl by to stav nesnesitelné bolesti a strádání, kdy ani nevnímám své blízké a myslím jen na to, jak se zbavit utrpení (*sáhla po sklenici a napila se*). Pokud se mám vyjádřit k eutanazii u dospělého a dítěte, tak by můj názor nebyl stejný (*přemýšlí nad odpovědí*). Přece jen, když si vedle sebe představím staršího dospělého a dítě, tak si řeknu, že dítě je moc mladé na to, aby se k jeho smrti ještě dopomohlo (*pokrčila rameny*). Nemyslím to zle (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Ale větší pochopení pro eutanazii bych měla u starých lidí, kteří mají život už za sebou (*sklopila oči a odmlčela se*).

Pracoviště

Jelikož jsem pošťačka a o zdravotnictví nevím zhola nic, tak nejsem absolutně ovlivněna svým pracovištěm (*pousmála se*).

RESPONDENTKA: **Anna**
VĚK: 33
VZDĚLÁNÍ: fakulta regionálního rozvoje
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: manažerka zahraniční firmy

Pojem eutanazie

S pojmem jsem srozuměna a vím, jakým způsobem se eutanazie provádí (*složila ruce do klína*). Jedná se o ukončení života nemocného z vlastní vůle. O tomto tématu se dozvídám z médií, nejvíce z televize a internetu... „Doktor Smrt“...? Toto spojení je mi známo, byl to lékař, který u pacientů prováděl eutanazii, byť jej o to nemocní prý žádali (*odkašlala si*). Následně byl trestně stíhán a uvržen do vězení. Jestli byl propuštěn nevím (*pokrčila rameny*). Já jsem křesťanka (*usmála se*). Což se na odpovědích k tomuto tématu určitě projeví (*zvýšila hlas*). Eutanazii vnímám jako vraždu. Nikdo nemá právo sáhnout na život druhého člověka (*odmlčela se*).

Legalizace

Ano, vím, že existují státy, ve kterých je eutanazie povolena. Česká republika mezi tyto země našťastí nepatří, i když snahy o uzákonění tu už byly (*prohrábla si vlasy*). Pokud je státem povoleno vzít život člověku, určitě tato pravomoc bude zneužívána. Jako první důvod mě napadají peníze (*poposedla si v křesle a založila ruce*).

Kompetence a právo rozhodovat

Pouze sám nemocný má právo rozhodnout o svém životě, tedy i o eutanazii. Nikdo jiný takové právo nemá. Jsem si vědoma rozdílu mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou; s obojím nesouhlasím. Ani jedna možnost, ať už by měl život ukončit sám nemocný nebo lékař, mi nepřijde přijatelná (*nalila si minerální vodu do sklenice a napila se*). Nemyslím si, že je v pořádku, aby lékař prováděl eutanazii. Hippokratova přísaha nemá na můj názor až takový vliv... Samotný fakt, že by doktor, jehož údělem je lidi léčit, zabil... (*zvýšila hlas*). Je pro mě naprosto nepřijatelný (*sklopila oči a odmlčela se*). Setkala jsem nejen s jedním člověkem, ale dokonce s více lidmi, kteří jsou v terminálním stádiu... Setkávám se s nimi pravidelně... (*přejela si rukami po stehnech*). Bohužel je pravda, že mi už někteří řekli, že kdyby mohli, tak by si eutanazii zvolili (*odmlčela se*). O hospicové péči vím poměrně hodně. Chodívám do Hospicu sv. Alžběty v Brně a vím velice dobře, co takováto péče obnáší, je to očistec (*pohlédla z okna*).

„A co vy?“

Nikdy bych nesouhlasila s eutanazií u svého blízkého (*zvýšila hlas*). To je pro mě naprosto nemyslitelné. Eutanazii bych nedovolila svým blízkým, sobě a neschvalovala bych ji u nikoho. Tudiž odpověď na otázku jestli by se můj názor lišil v případě eutanazie u dospělého nebo dítěte nemá význam – nelišil by se (*pousmála se*).

Pracoviště

Má pracovní pozice nemá žádný vliv na moje názory (*dopila minerální vodu ve sklenici*).

RESPONDENTKA: **Iva**
VĚK: 25
VZDĚLÁNÍ: technologie potravin
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: laborantka

Pojem eutanazie

Eutanazií rozumím nepřírozenou smrt provedenou lékařem; nutností je žádost pacienta... Jaký je postup provedení eutanazie netuším... (*přemýšlela*). Ale nejspíše to bude injekční podání nějaké látky sloužící k účelům usmrcení (*pokrčila rameny*). Poprvé jsem se o eutanazii doslechla na internetu a něco málo vím z televize, nicméně jsem se nikdy blíže o toto téma nezajímala... Termín „Doktor Smrt“ jsem nikdy neslyšela... (*položila si ruce na stůl a přemýšlí*). Představuji si doktora, co asi eutanazii prováděl v praxi na pacientech. Nebo by to mohl být doktor, co eutanazii vymyslel nebo ji prosazuje. Můj názor je ovlivněn vírou; ne nějakou konkrétní. Nevěřím v Boha, ale v něco obecného ano (*usmála se*). Avšak na můj názor na eutanazii nemá víra vliv. I přes to eutanazii vnímám jako pomoc trpícímu – vysvobození (*pohlédla z okna*).

Legalizace

Vím, že jsou státy, kde je eutanazie legální, ale určitě neznám všechny (*zamyslela se*). Je možné, že se legalizace v jednotlivých státech mění, ale myslím, že v některých zemích USA je eutanazie stále povolena. Ano, vím, že parlament ČR projednával právní úpravu legalizace eutanazie (*souhlasně pokynula hlavou*). Dokonce vím, jak to dopadlo – u nás ji zákon stále nepovoluje... Zneužití eutanazie...? (*pozvedla obočí*). Jako první mě napadá zfalšování podpisu nebo donucení k podpisu (*zahleděla se z okna*). Aplikace

eutanazie by mohla být i otázkou financí; podplácení lékařů, uspíšení dědického řízení rodiny a tak dále (*odmlčela se a stáhla si vlasy gumičkou*).

Kompetence a právo rozhodovat

O ukončení života by měl rozhodovat sám nemocný, ale povolit by to měl i lékař – ten by měl zhodnotit vážnost zdravotního stavu pacienta a jeho svolení by mělo hrát roli ve schvalovacím procesu (*souhlasně pokynula hlavou*). Absolutně netuším jaký je rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou. První, co mě napadá je rozdíl v podání... Hádám, že u asistované sebevraždy si tu látku píchnu sama...? (*pozvedla obočí*). Přijatelnější možností pro mě je, aby látku určenou k ukončení života aplikoval lékař. I přes to, že by Hippokratova přísaha měla mít nějakou váhu, tak si myslím, že je v pořádku, aby doktor za pomoci eutanazie dopomohl k bližší smrti nevyléčitelně nemocného, která pro něj znamená vysvobození (*položila si nohu přes nohu a spjala ruce*). Ano, už jsem měla možnost setkat se s člověkem v nevyléčitelném stádiu (*hrála si s prstýnkem na ruce*). Jeho stav byl tak vážný, že by si eutanazii prý zvolil (*vzhlédla*). Nádorová onemocnění a veškerá léčba, která k tomu patří je nesmírně náročná (*poposedla si na židli*). Věřím, že některým nestačí jen léčbu ukončit, ale chtěli by vše uspíšit, protože to čekání v bolestech při nízké kvalitě života musí být hrozné (*nesouhlasně pokynula hlavou*). O umírajícího člověka jsem se zatím nikdy nestarala... (*ztišila hlas*). Ale umím si představit, co takováto péče obsahuje... Alespoň z doslechu přátel pohybujících se ve zdravotnictví... (*odmlčela se*). Přiznám se, že já bych denně takovýto psychický nápor neustála... Hned jsem zpět, zajdu pro ty čaje...

„A co vy?“

S eutanazií u svého blízkého bych souhlasila. Avšak podmínkou by bylo vědět, že je stoprocentně rozhodnutý (*souhlasně pokynula hlavou*). Nevím, jak pojmenovat a představit si stádium, ve kterém bych žádala o eutanazii... (*hrála si s vlasy*). Ale určitě bych musela být téměř ve všem nesamostatná (*zamyslela se*). Žádala bych nejspíše v případě, kdy bych byla plně závislá na péči druhých, neschopná sama ničeho. Ještě mě napadá situace, kdy bych byla v umělém spánku, trvajícím roky s nulovou nadějí na probuzení... (*přemýšlela*). Ale to by za mě musela rozhodnout moje rodina nebo lékaři, protože až teď mi dochází, že bych nebyla ve stavu, kdy jsem schopna o eutanazii sama žádat (*poposedla si na židli*). Můj názor na eutanazii by se neměnil, ať už by se jednalo o dítě, dospělého nebo důchodce (*sklopila oči a hrála si s prstýnkem*). Myslím, že pohled na eutanazii má být neměnný, buď jsem pro u všech, anebo u nikoho (*vzhlédla*).

Pracoviště

Pracuji jako laborantka v potravinářském průmyslu a mé názory toto pracoviště nikterak neovlivňuje (*pousmála se*).

RESPONDENTKA: **Jana**
VĚK: 29
VZDĚLÁNÍ: podnikatelská fakulta
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: vedoucí ekonomického úseku firmy

Pojem eutanazie

Eutanazie znamená ukončení života nemocného z jeho svobodné vůle (*sundala si hodinky*). Vím jen přibližně, jak se provádí, a to ze zahraničních seriálů z doktorského prostředí a nejsem si jistá do jaké míry je postup stejný jako v reálné praxi (*pousmála se*). První informace o eutanazii jsem získala od rodiny, přátel, dále pak z médií... Pojem „Doktor Smrt“ mi něco říká... (*přemýšlela*). Řekla bych, že se jedná o lékaře, který eutanazii začal praktikovat. Nejsem věřící a většina lidí v mém okolí také ne, takže mě náboženství neovlivňuje (*utáhla si gumičku ve vlasech*). Kdybych zastávala nějakou víru, tak by byl můj názor na eutanazii nejspíše jiný (*pousmála se*). Jsem určitě pro eutanazii, pokud má člověk velké bolesti a pomalu umírá, tak proč by se měl zbytečně trápit, když už neexistuje další možnost léčby (*odmlčela se*).

Legalizace

Nevím přesně v kolika a ve kterých státech je eutanazie povolena, ale minimálně v některých státech USA a určitě i v jiných zemích. V době, kdy se v ČR projednávaly návrhy na uzákonění eutanazie jsem o tom asi věděla, ale nevybavuji si žádné přesné informace z jednání, co se k nám dostaly prostřednictvím médií (*zamyslela se*). Tím pádem ani netuším, jak to dopadlo. Naštěstí v mém okolí nebyl nikdo v tak vážné situaci, že bych se o to zajímala blíže a zjišťovala podrobnosti (*podepřela si hlavu rukou*). Eutanazie by mohla být neužívána... Dejte mi chvilku, zkusím vymyslet příklad... (*přemýšlela*). Napadá mě asi hlavně zneužívání potenciálními dědici umírajícího; jednak z hlediska, aby zdědili majetek nebo aby jim odpadla starost s péčí o nemocného a nemuseli za něj platit výlohy... V dnešní době bych se nedivila ničemu... (*odmlčela se*). Můžu vám nabídnout něco k pití? Zajdu si pro sklenici džusu...

Kompetence a právo rozhodovat

Na otázku, kdo je ten pravý k souhlasu ukončení života člověka je těžké odpovědět, asi by záleželo na psychickém stavu nemocného; v případě, že je schopen rozumného posouzení, tak je to podle mě právě nemocný, který by však své rozhodnutí měl konzultovat s lékařem (*pokynula hlavou*). Pokud by byl ale nemocný ve špatném psychickém stavu, tak by měla mít právo rozhodovat jeho blízká rodina (*souhlasně pokynula hlavou*). Předpokládám, že eutanazii má v plné režii lékař a asistovanou sebevraždu má ve svých rukou pacient, protože sám sobě podá léky... Záleží na situaci, ale zdá se mi bezpečnější aplikace smrtícího prostředku lékařem... Neznám průběh, jak jedovatá látka působí... (*přemýšlela*). Takže můj názor je nejspíše zkreslený, ale vidím v tom menší riziko, že by látka mohla být zneužita nebo požita někým jiným, komu nebyla určena (*napila se džusu*). I přes Hippokratovu přísahu se mi zdá v pořádku, když je se souhlasem nemocného nebo rodiny nemocného eutanazie provedena. Ano, s člověkem v nevyléčitelném stavu jsem se setkala (*se slzami v očích se odmlčela*). Do poslední chvíle jsem nevěděla, že je jeho stav až tak vážný a jeho konec přijde tak brzy (*stékaly jí slzy po tvářích*)... Omluvíte mě na chvíli? Půjdu najít kapesníčky... (*o tři minuty později*). Nevím jestli by si tento člověk eutanazii zvolil, protože nebyla příležitost o tomto mluvit (*odmlčela se a zrak upřela na fotografii na stole*). Táta si uměl života užívat naplno... Byl věčně šťastnou osobou, takže asi spíše ne... (*utírala si slzy kapesníčkem*). Nebude vám vadit, když otevřu okno? Vzduch by mi pomohl... O umírajícího člověka jsem se nikdy nestarala, pouze jsem takto nemocného navštěvovala v nemocnici, ale bylo mi tehdy pouze dvanáct let (*sklopila oči a spjala ruce*). Co všechno obnáší péče o takto nemocného přesně nevím, ale jsem si vědoma, že je to velice psychicky, fyzicky i časově náročné (*sklopila oči a poposedla si na židli*).

„A co vy?“

U eutanazie u někoho blízkého by záleželo na všech okolnostech a především stavu dotyčného (*znovu se zahleděla na fotografii svého otce*). Člověk na to teď má nějaký názor, ale když by ta situace skutečně nastala, tak to může vidět úplně odlišně (*podívala se z okna*). Pokud bych sama žádala o eutanazii, tak bych musela být v nějakém konečném neléčitelném stádiu, kdyby se můj stav už jenom zhoršoval a měla bych příliš velké bolesti... Eutanazie u dítěte...? (*pozvedla obočí*). Zvláštní (*zamyslela se*). Celou dobu, jak spolu na toto téma mluvíme, tak si představuji někoho mnohem staršího. V případě, že by se jednalo o mé dítě, tak by můj názor byl zcela jistě odlišný od situace, kdy se bavíme o dítěti někoho jiného... To vyznělo strašně, že...? (*odmlčela se*). Zatím nejsem

matka, takže pouto mezi matkou a dítětem nemůžu chápat, ale mám pocit, že pro matku je představa eutanazie u svého dítěte nemyslitelná (*pohlédla stranou*). Což je paradox toho, že u cizího dítěte, které by umíralo v bolestech, bych s ukončením života souhlasila. Těžko říct proč nad tím uvažuji tak rozdílně (*točila s prázdnou sklenicí v ruce*). Obecně si myslím, že u starších lidí se možnost eutanazie zvažuje více než u dětí, které ještě mají celý život před sebou (*pokrčila rameny*).

Pracoviště

Myslím, že pracovištěm nejsem ovlivněna vůbec. Jsme poměrně mladý kolektiv, který takového otázky neřeší (*vzhlédla*). Kdybych se pohybovala v nemocničním prostředí nebo by na mém pracovišti bylo starší osazenstvo, tak bych měla větší možnost nad tímto tématem přemýšlet. V současné době mě spíše ovlivňují informace z médií (*pousmála se*).

RESPONDENTKA: **Kamila**
VĚK: 27
VZDĚLÁNÍ: filozofická fakulta
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: pracovnice Technického muzea

Pojem eutanazie

Eutanazie je státem povolené úmrtí člověka, který chce zemřít a rozhodne se, sám a svobodně, pro tuto možnost smrti... Dejte mi chvilku na zformulování myšlenek, ať si rozumíme... Řekla bych, že způsobem provedení bývá vpich injekční stříkačky s jedem do těla nebo vypití nějaké jedovaté látky. Drobné informace o eutanazii jsem získala na gymnáziu... Tuším, že to byly hodiny základů společenských věd a biologie... Nečekaná otázka s tím „Doktorem Smrt“... (*pousmála se*). Nevím, kdo to byl, nebo je, ale myslím že se jedná o někdo, kdo prováděl eutanazie i když nebyly v daném státě povolené. Náboženství můj názor neovlivňuje, ale na mnoho lidí určitě má vliv (*založila si ruce*). V křesťanství je sebevražda považována za hřích. Dříve lidé, co spáchali sebevraždu, nesměli být ani pohřbeni na hřbitově, ale až za hřbitovní zdí (*zamyslela se*). Jde taky o subjektivní vnímání jestli je eutanazie sebevražda, nebo vražda se svolením (*položila ruku na opěradlo křesla*). Zvolení si eutanazie chápu jako svobodnou vůli člověka a myslím, že už když jsou bolesti k nevydržení nebo člověk nechce projít nejtěžšími částmi nemoci, tak je v pořádku (*prohrábla si vlasy*).

Legalizace

Vím, že v některých zemích je eutanazie povolena... Myslím, že takovýmto státem je například Švýcarsko, nepletu se...? To, že Parlament projednával úpravy zákona a legalizaci eutanazie u nás je pro mě novou informací (*poposedla si v křesle*). Pokud vím, tak v České republice eutanazie legální stále není. Možnost zneužití eutanazie zcela jistě je, ale konkrétní důvod mě upřímně žádný nenapadá (*mnula si ruce*). Eutanazie je tuším placená a podle mého názoru ji podstupují spíše těžce nemocní lidé, kteří už nejsou ve stavu, kdy by byli schopni spáchat sebevraždu (*vzhlédla*). Takže si myslím, že není pravděpodobné, že by si tuto smrt někdo ze zdravých lidí zaplatil (*nesouhlasně pokynula hlavou*). Pokud člověk chce zemřít a je toho schopen, tak zvolí úspornější způsob (*vzhlédla*).

Kompetence a právo rozhodovat

Pokud to mysl dovolí, tak by měl o svém životě vždy rozhodovat sám nemocný. V případě, že nemocný není při smyslech z důvodu těžkého onemocnění, tak si myslím, že nejlépe umí situaci zhodnotit lékař (*souhlasně pokynula hlavou*). Jaký je rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou nevím, ale první co mě napadlo je rozdíl v zákonu (*vzhlédla*). Zatímco eutanazie povolená státem probíhá zřejmě pod dohledem specialistů, tak asistovanou sebevraždu může provádět pověřený člověk zvolený sebevrahem. Myslím, že asistovaná sebevražda není státem povolena... Možnost aplikace smrtící látky doktor versus pacient...? (*tázavě pozvedla obočí*). Já osobně bych si zvolila lékaře nebo někoho ze zdravotnictví (*mnula si ruce*). Hippokratova přísaha je jedna věc, ale myslím, že je na uvážení každého lékaře jestli by byl schopen eutanazii provádět a nebo přihlížet asistované sebevraždě. V situaci, kdy léčba vede ke stejnému konci jako eutanazie, tak to neberu za porušení přísahy, ale pouze zkrácení trápení pacienta a doby čekání na smrt; takto ještě za lepších podmínek, než ve kterých by se člověk později nacházel (*dala si nohu přes nohu a zahleděla se z okna*). Nevím jistě jestli jsem se setkala s někým, kdo se nacházel v nevléčitelném stavu; pokud ano, tak jsem o tom nevěděla (*odmlčela se*). Vím, že když jsem byla malé dítě, tak se naše sousedka potýkala s rakovinou, ale to jsem byla hodně malá a protože umřela, tak to asi bylo nevléčitelné (*sklopila oči a odmlčela se*). Já sama jsem nikdy od nikoho neslyšela, že by si eutanazii zvolil. Nemám zkušenosti se staráním se o umírajícího, ale moje mamka chodila pomáhat pečovat o naši sousedku, když se stala „ležákem“. Je mi jasné, že péče je velmi náročná (*odmlčela se a zahleděla se z okna*). Za největší přínos pro nemocného považuji kontakt s lidmi, dále pak základní potřeby – omývání, krmení, podání léků a podobně (*vzhlédla*).

„A co vy?“

Kdyby si můj blízký přál eutanazii, tak bych neměla na výběr (*zamyslela se*). Vždyť člověk sám ví nejlépe, jak se cítí a co potřebuje (*vzhlédla*). Nevyléčitelná choroba s bolestivým průběhem a pocit, že nejsem fungující člověk, by mě mohly přivést k myšlence na eutanazii. U dítěte by záleželo na věku (*mnula si ruce a přemýšlí*). V situaci, kdy již dokáže rozumně uvažovat a rozhodne se pro eutanazii, tak bych s ním jednala jako s dospělým – nechala bych rozhodnutí na něm (*složila si ruce v klín*).

Pracoviště

Nepracuji ve zdravotnictví, ani v ošetrovatelství, takže nejsem ovlivněna svým pracovištěm (*odmlčela se*).

RESPONDENTKA: **Kateřina**

VĚK: 26

VZDĚLÁNÍ: vinařská škola Valtice

PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: vedoucí pobočky vinotéky

Pojem eutanazie

Ano, myslím, že vím, co znamená eutanazie (*zamyslela se*). Jde o usmrcení osoby s jejím povolením, a to na základě vlastní žádosti... Dáte mi minutku? Utřím si myšlenky... Když si to zkusím představit v praxi, tak bych řekla, že se jedná o nějakou látku, která pacienta usmrtí. Napadá mě ještě možnost přerušení léčby, to by byla taky varianta provedení eutanazie (*nalila vodu ze džbánu do sklenic*). Informace o eutanazii se ke mně dostávají z médií; hlavně ve spojitosti se zahraničními státy... „Doktor Smrt“...? (*tázavě zvedla obočí*). Řekla bych, že se jedná o doktora, který eutanazii provádí. Eutanazie se s křesťanstvím v žádném případě neslučuje, ale já nevěřím v Boha... Věřím v něco mezi nebem a zemí... (*usmála se*). Takže můj názor náboženství nijak neovlivňuje (*napila se*). Eutanazii chápu jako poslední možnou pomoc vážně nemocnému člověku (*vzhlédla*).

Legalizace

Ano, vím, že existují státy, ve kterých je eutanazie povolena – především sever Evropy; nejznámější je Švýcarsko a Belgie... To mě překvapilo... (*podivila se*). Je pro mě novinkou, že se i u nás projednávaly návrhy týkající se legalizace eutanazie. Vzhledem

k tomu, že jsem o tom dříve neslyšela, tak mě to utvrzuje v názoru, že v České republice je eutanazie ilegální (*usmála se a napila se*). Při slovech zneužití eutanazie mě jako první napadne nedostatek lůžek na jehož základě vzniká násilné dopomáhání k úmrtí pacientů (*odmlčela se*).

Kompetence a právo rozhodovat

Lékař, tedy spíše lékaři, by měli posoudit zdravotní stav pacienta, ale o eutanazii by měl rozhodnout sám pacient (*přemýšlela*). Jiná situace by byla v případě, že je člověk v kómatu, tam bych se přikláněla k vyjádření ze strany lékařů, ale nemělo by se zapomínat na názor rodiny (*upravila si vlasy*). Eutanazii provádí druhá osoba, kdežto asistovanou sebevraždu pacient sám sobě. U asistované sebevraždy na akt usmrcení dohlíží odborník, myslím, že se jedná přímo o lékaře, který dohlíží na celou situaci. Ten, kdo asistuje sebevraždě pacienta nachystá prostředek, nebo poskytne věc, kterou se pacient usmrtí. Za přijatelnější variantu pokládám eutanazii; lékař přece ví přesně, co a jak (*spjala ruce*). Hippokratovu přísahu vnímám spíše jako symbolickou záležitost; dnešní doba je úplně jinde než kdysi (*usmála se*). Když už pacient nemá šanci na uzdravení a při nemoci velmi trpí, tak je eutanazie jediným možným způsobem, jakým může lékař nemocného vysvobodit – zbavit ho bolesti a trápení (*poposedla si*). Nemám žádnou zkušenost s člověkem v terminálním stádiu života, takže s tím, zda by si dotyčný eutanazii volil nemám zkušenost a o umírajícího jsem se naštěstí taky zatím nikdy nestarala; musí to být po všech stránkách nesmírně náročné, jak fyzicky, tak především psychicky (*odmlčela se*).

„A co vy?“

Ohledně souhlasu s eutanazií u svého blízkého jsem „zahnána do kouta“... Na toto není vůbec jednoduché odpovědět... (*přemýšlela*). Určitě bych se nechtěla smířit s tím, že by můj blízký měl zemřít dřív, než by to bylo opravdu nutné (*hrála si s náramkem na ruce*). Ale pokud by byl průběh nemoci náročný a směřoval k jisté smrti, tak bych rozhodnutí nemocného samozřejmě chápala a akceptovala ho; takže ano... Jestli bych si sama požádala o eutanazii...? (*odmlčela se*). Já si snad ani nedovedu představit situaci, ve které bych se musela nacházet (*přemýšlela*). Musela bych být v takovém stavu, kdy bych věděla, že mi už žádná léčba nepomůže a jen by oddálila jistou smrt. Šlo by o stav, kdy bych byla připoutaná na lůžko v ukrutných bolestech a už bych nemohla žít svůj život mimo nemocnici (*sklopila oči a oklepala se*). Přiznávám, že mi jen z té představy běhá mráz po zádech... Můj názor na eutanazii u dítěte a dospělého by nebyl stejný, to vím jistě... (*ztišila hlas*). Ale nedokážu říci v jakém rozsahu by se lišil (*odmlčela se*).

Pracoviště

Pracoviště mě neovlivňuje; s těžce nemocnými a trpícími lidmi se nesetkávám (*dopila sklenici vody*).

RESPONDENTKA: **Monika**
VĚK: 26
VZDĚLÁNÍ: zahradnictví
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: květinářka

Pojem eutanazie

Když se řekne slovo eutanazie... (*zamyslela se*). Představím si umírajícího člověka, který trpí a za své jediné možné vysvobození považuje smrt; chce, aby ho lékaři usmrtili (*vzhlédla*). Eutanazie probíhá vpíchnutím injekce s nějakou látkou, která člověka usmrtí. O eutanazii se podle mě nejvíce mluví v televizi; aspoň já mám z televize nejvíce informací. Vím, že střední škole jsme se o eutanazii také bavili, ale velmi okrajově, přece jen bylo to mimo učební osnovy (*pousmála se*). „Doktor Smrt“ byl doktor, který smrtící injekcí zabil několik pacientů; vše se odehrálo v zahraničí. Vím, že byl následně uvržen do vězení za to, že vyhověl lidem toužícím po eutanazii. Společnost tato kauza rozdělila na „dva tábory“; někteří pro jeho konání měli pochopení a jinými byl ihned odsouzen a považován za vraha, i přes to, že si zabítí lidé eutanazii přáli. Viděla jsem o tomto člověku film, tak snad si informace o něm pamatuji správně (*pousmála se a rozpustila si vlasy*). Já jsem asi zvláštní případ, protože jsem sice katolického vyznání (*usmála se*). Přesto si myslím, že když člověk trpí a jediným vysvobozením může být smrt a sám si přeje zemřít, mělo by mu být vyhověno a nepovažují to za vraždu (*hrála si s vlasy*). Eutanazii vnímám jako pomoc trpícímu člověku, kterému už jinou cestou pomoci nejde (*odmlčela se*).

Legalizace

Ano, eutanazie je v některých státech povolena. Nevím o jaké státy se jedná, protože se o to do hloubky moc nezajímám (*pokrčila rameny*). Informacemi o změně trestního zákoníku a možnostech legalizace eutanazie v České republice nás média přímo zahlcovala. Výsledek byl beze změny; eutanazie u nás i nadále není legální. Pokud by byla eutanazie uzákoněna, mohla by být zneužita jako vražda bezmocného pacienta, který zemřít nechtěl, doktor by ho z nějakého důvodu usmrtil a vše se nějakým

způsobem „zametlo pod koberec“ (*sklopila oči*). Mohlo by docházet k vraždám pro peníze... Zapnu topení, chvíličku, prosím...

Kompetence a právo rozhodovat

Myslím, že o ukončení života by měl rozhodovat pouze člověk sám (*souhlasně pokynula hlavou*). Eutanazie je usmrcení nemocného lékařem. Asistovaná sebevražda znamená, když člověk ukončí svůj život sám za dozoru odborníka. Půjde mi lepší, aby eutanazii prováděl spíše lékař než nemocný (*zamyslela se*). Doktor ví nejlépe, jak funguje lidské tělo a někteří pacienti by asistované sebevraždy možná ani nebyli schopni. S Hippokratovou přísahou je to ošemetné, pokud člověka vyléčit nelze a trpí, je jeho jediným vysvobozením smrt. Veterinární lékař přece taky může ulehčit trpícímu zvířeti usmrcením, nepůjde mi to tak odlišné. Setkala jsem se s člověkem v terminálním stádiu, šlo o matčina bratra. Neřekl mi, že by si eutanazii zvolil; ovšem myslím, že pro jiné by to mohla být jasná volba. Sama jsem se o umírajícího nikdy nestarala... Věřím, že každodenní celodenní péče o umírajícího člověka je očištěním... (*pokynula hlavou a odkašlala si*). Upřímně obdivuji lidi, co tuto práci vykonávají... Donesu něco k pití...

„A co vy?“

Kdyby si můj blízký přál eutanazii, tak bych to musela akceptovat; stejně jako všichni ostatní (*nalila do sklenic minerální vodu*). Podle mě jen dotyčný umírající ví, co je pro něj nejlepší (*napila se*). Pokud si chce zkrátit útrapy, tak bych pro to měla pochopení, protože neznáme bolest jakou prožívá. Abych já žádala o eutanazii, tak bych musela být „ležák“, který trpí nevléčitelnou nemocí a nezvládá se sám o sebe postarat (*svlékla si svetr*). K takovéto možnosti bych se uchýlila v případě nulové naděje na zlepšení zdravotního stavu. Pochopit volbu eutanazie u dítěte by mi dělalo větší problém než u dospělého člověka, který za sebe jakožto plnoletá osoba plně zodpovídá (*přemýšlela*). Záleželo by, o jak staré dítě by se jednalo; pokud by neexistovala možnost uzdravení a dítě by si eutanazii samo přálo, tak za souhlasu rodičů a lékařů bych pro tento čin měla pochopení (*pozvedla sklenici a napila se*).

Pracoviště

Na mém pracovišti se s pojmem eutanazie vůbec neseťkávám. Kdybych pracovala ve zdravotnictví a byla v kontaktu s trpícími lidmi a personálem, který se o ně stará, tak by se možná můj názor nějak změnil, ale popravdě si neumím představit v jakém směru (*odmlčela se*).

RESPONDENTKA: **Sabina**
VĚK: 28
VZDĚLÁNÍ: stavební fakulta
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: architektka

Pojem eutanazie

Pojem eutanazie je mi známý; jedná se o případ, kdy je pacient usmrčen lékařem na svoji žádost. Průběh je myslím takový, že dojde k podání konkrétní látky pacientovi. Možná se jedná přímo o jed (*přemýšlela*). Aplikace je nejspíš injekční. O eutanazii jsem poprvé se dozvěděla z médií, přesněji z internetu... O „Doktoru Smrt“ jsem nikdy neslyšela... (*přemýšlela*). Řekla bych, že se jedná o přízvisko osoby, která měla něco společného s tématem, o kterém se bavíme. Nejsem věřící, takže stránku náboženství ve svých názorech nijak nezohledňuji a eutanazii vnímám jako pomoc trpícímu (*nalila čaj z konvičky do šálků*).

Legalizace

Jsem si vědoma, že státy, ve kterých je možné vykonání eutanazie jsou, ale s jistotou znám jen Švýcarsko... O tom, že u nás v republice byly návrhy zákona týkající se eutanazie slyším poprvé... (*údivem pozvedla obočí*). Ale k legalizaci myslím nedošlo (*osladila si čaj*). Eutanazie může být určitě zneužívána (*zamyslela se*). Pokud by se jednalo o společné rozhodnutí především pacienta, rodiny a lékaře – myslím, že by zneužití nebylo jednoduché (*zahřívala si ruce teplým šálkem*). Ale lékař může být podplacen, pacient může mít ovlivněné uvažování bolestí a rodina může pomýšlet na dědictví (*přemýšlela*). Jeden z možných způsobů zneužití by mohla být například situace, kdy existuje určitá šance na uzdravení, ale léčba by byla náročná, dlouhá a bolestivá a pacient by situaci raději vzdal a jak jsem již říkala – těmito slovy pacient může ovlivnit rozhodnutí lékaře, a v tom vidím největší riziko (*popíjela čaj*).

Kompetence a právo rozhodovat

Kdo by měl mít právo na rozhodování o eutanazii je složitá věc... Myslím, že by se na tom mělo podílet více stran... Nejprve by se měl rozhodnout sám nemocný, pokud je toho schopen a pokud ne, tak jeho rodina (*přemýšlela*). Dále skupina doktorů, nikoli jen jeden. Za prioritní považují slovo pacienta, následně zdravotníků – lékařů a nakonec rodiny. Tyto názory by měly být v nejlepším případě v souladu (*napila se a položila šálek na stůl*). Nejsem odborník, ale domnívám se, že zákrok eutanazie provádí lékař.

Sebevražda znamená zabití sebe sama, takže logicky by asistovanou sebevraždu měl provádět sám pacient, a to za asistence kompetentní osoby (*vzhlédla*). Když se zamyslím, která osoba se mi zdá jako přijatelnější možnost pro vykonání eutanazie, tak odpovědí bude lékař (*zahřívala si ruce o šálek s čajem*). Otázkou je kolik doktorů by vůbec bylo ochotno něco takového provádět, nemohou to přeci dostat příkazem. Fakt, že by doktor prováděl eutanazii se určitě „bije“ s Hippokratovou přísahou, ale podle mě nemá pacienty jen léčit, ale především jim má pomáhat od bolesti (*pokynula hlavou*). Jestliže pacient nemá šanci na uzdravení a měl by trpět v bolestech, tak myslím, že je zvážení eutanazie přijatelné (*souhlasně pokynula hlavou*). Sama jsem se ale nikdy nesetkala a ani se nestarala o pacienta v posledním životním stádiu, tudíž se těžko soudí, co bych považovala za možné a co ne (*zamyšleně pohlédla z okna*). Péče o pacienta, který umírá má jistě spoustu skrytých věcí, které člověk při prvním uvažování nevidí... Hloubku potřeb nemocného si nedovedu představit... (*nesouhlasně pokynula hlavou a odmlčela se*).

„A co vy?“

V důsledku toho, že nejsem přímo proti eutanazii, měla by být odpověď ano, ale nedokážu si tu situaci ani představit (*přemýšlela*). Teoreticky ano... Prakticky si tím nejsem až tak jistá... (*s váhavým pohledem nesouhlasně pokynula hlavou*). Abych si sama zažádala o eutanazii, tak bych se musela nacházet v nevléčitelném stádiu nemoci (*dívala se z okna*). Musela bych opravdu trpět bolestmi, být připoutaná ke své „smrtné posteli“, nemoci žádným způsobem fungovat v normálním životě a komunikovat se svými blízkými (*odmlčela se*). Co se týče eutanazie u různých věkových skupin, tak pro mé rozhodnutí by věk neměl až takový význam; pokud by se jednalo o obecné uvažování. Paradoxem je, že vím, že jiné by to bylo v případě, kdyby se jednalo o blízkou osobu (*zahleděla se z okna*).

Pracoviště

Pracuji ve stavebním průmyslu jako architektka, nepociťuji vliv svého zaměstnání na názory k tematice eutanazie (*pousmála se a upravila si vlasy*).

RESPONDENTKA: **Simona**
VĚK: 24 let
VZDĚLÁNÍ: hotelnictví a cestovní ruch
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: obsluha v kavárně

Pojem eutanazie

Eutanazie znamená dobrovolnou smrt, o kterou nejčastěji žádají nevléčitelně a těžce nemocní lidé. Je to takový odchod ze světa od vlastního utrpení, a to důstojnou cestou... Provádí se nejspíše nějakou škodlivou látkou vpravenou do těla nemocného, ale přesný postup mi také není znám... (*zamyslela se*). O eutanazii jsem poprvé slyšela z médií. Pamatuji si, že na střední škole v předmětu psychologie jsme se o eutanazii velmi okrajově bavili (*pousmála se*). Dnes o této problematice slyším především z televize, ze které jsem se dozvěděla o člověku přezdívaném „Doktor Smrt“. Jednalo se o lékaře, který napomáhal nemocným pacientům k ukončení života, a to prostřednictvím eutanazie. Na jejich přání je usmrcoval a odvedl tak ze světa mnoho lidí (*přemýšlela*). Později byl tuším za své činy i souzen, ale jak to s ním nakonec nedopadlo, nevím. Osobně nevyznávám žádnou víru, takže moje názory nejsou ovlivněny náboženstvím (*podepřela si hlavu*). Jsem si ale jistá, že skutečně věřící lidé považují eutanazii za jeden z nejhorších prohřešků – porušení Božího Desatera (*vzhlédla*). Nad vnímáním eutanazie a hodnocením tohoto činu jsem nikdy nijak nepolemizovala. Nejspíš to chápu jako pomoc trpícímu a bezmocnému člověku, který je nevléčitelně nemocný, ale plyne z toho obava zneužití (*hlasitě oddechla*).

Legalizace

Skutečnost, že existují státy, ve kterých je eutanazie povolena mě nepřekvapuje. Bohužel opravdu nevím, o které státy se jedná. Vím, že v České republice proběhly nějaké návrhy ohledně legalizace eutanazie, ale myslím, že byly „smeteny ze stolu“... Přiznám se... (*sklopila oči*). Vzhledem k mému věku jsem tomuto dění nevěnovala až takovou pozornost... Přesto vím, že se eutanazie může týkat nás všech a svou budoucnost si nenaplánujeme... (*vzhlédla*). Co vím určitě, je fakt, že eutanazie u nás legalizována není a mám pocit, že by se dala snadno zneužívat. Nikdo vám přeci nemůže dokázat, že zesnulý člověk opravdu chtěl zemřít (*zamyslela se*). Někdo může tímto způsobem zabít nemohoucího i přes to, že má touhu nadále žít... Jak nad tím přemýšlím, tak je mi z představ zneužití opravdu zle...

Kompetence a právo rozhodovat

O ukončení života si člověk musí jednoznačně rozhodnout sám (*přemýšlela*). Nikdo vám nemůže přikázat, ať opustíte svět (*zvýšila hlas*). Každý má právo na život... Nevím, jestli dovedu správně vysvětlit rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou, ale pokusím se... (*zamyslela se*). V případě asistované sebevraždy se člověk zabije sám; někdo je pověřen mít dohled nad nemocným, co plánuje ukončit svůj život. Kdežto u eutanazie vás připraví o život jiný člověk, a proto jsou někteří lidé názoru, že eutanazie je vražda (*pokrčila rameny*). Nejsm si jistá, jestli je pro mě přijatelnější možnost, když život nemocného ukončí on sám nebo lékař. Záleží na tom, jak moc vážný je stav pacienta, zda by vůbec byl takového úkonu schopen. Pakliže by si smrtící látku do těla aplikoval sám pacient, tak by někteří lidé nemohli pohlížet na doktora, jako na vraha (*přemýšlela*). Ať se nad tímto problémem zamýšlím jakkoliv, tak je pro mě je lékař kompetentnější k provedení eutanazie než sám nemocný. Doktor je odborník a ví co přesně a jakým způsobem udělat. Hippokratova přísaha v tom podle mě nehraje roli; prioritou je vyslyšení přání nemocného. Názory na toto téma jsou velmi individuální (*zahleděla se z okna a odmlčela se*). Ono to asi vyzní zvláště (*pousmála se*). Ale stejně to řeknu... Pro lidi přející si eutanazii je tento akt vysvobozením a kdo říká, že to neznamená i vyléčení...? (*vzhlédla*). Ano, setkala jsem se s člověkem v nevléčitelném stavu... (*sklopila oči a odmlčela se*). Doufám, že se nebudete zlobit, když o tom případu nebudu mluvit nějak do hloubky (*roztřásl se jí hlas*). Ale tenhle člověk si přál bojovat až do samotného konce. Rakovina je hrozná a taky hrozně rychlá nemoc (*odmlčela se*). Dotyčný mi neřekl, že by se přiklonil k volbě eutanazie; jeho nemoc měla rychlý spád (*vzala si ubrousek a utřela si jím nos*). Možná se svěřil někomu bližšímu, nevím (*nesouhlasně pokynula hlavou*). O umírajícího jsem se nikdy nestarala... (*utírala si slzy*). Budu upřímná a toto taky vyzní zvláště (*sklopila oči a ztišila hlas*). Ale asi bych na to ani neměla sílu... Psychickou sílu... Zajisté bych potřebovala bych něčí pomoc, abych vše zvládla... (*sklopila oči mnula si ruce*). Péče o takového člověka je zajisté velice náročná. Obnáší to krmení, přebalování, koupání a jiné nezbytné denní činnosti... Mám sucho v krku. Dojdu pro nějaký nápoj, dáte si taky...?

„A co vy?“

Kdybych viděla, že se můj blízký trápí, je nemohoucí a „dožíváním“ na tomhle světě trpí, tak bych s eutanazií nejspíše souhlasila... Co jiného by mi zbylo...? (*vzhlédla*). Pokud by si to příbuzný přál, nemocí jen trpěl a znamenalo by to pro něj vysvobození (*pohlédla z okna*). Bylo by to těžké, ale ano (*nalila ochucenou vodu do sklenic*). Stav, ve

kterém bych se musela nacházet, abych žádala o eutanazii se vážně velice těžko posuzuje (*zamyslela se*). Nemohu na tuto otázku odpovědět stoprocentně, když jsem nic takového nezažila. Ale vzhledem ke své povaze si neumím představit, že by existovalo tak úděsné stádium nemoci, abych se života dobrovolně vzdala (*nesouhlasně pokynula hlavou*). U různých věkových skupin, například extrému dítě a senior, by můj názor na eutanazii určitě nebyl konstantní. U dítěte bych eutanazii nedovolila; už jen z důvodu, že děti jsou v těchto věcech silnější než dospělí a u dítěte bych až do jeho posledního nádechu doufala, že se z toho dostane... Nedokázala bych mu dovolit, aby svůj boj vzdal... (*měla slzy v očích, vzala si další ubrousek a utřela se jím oči*).

Pracoviště

S ohledem na své vzdělání a nynější práci si nemyslím, že by můj názor tímto mohl být ovlivněn. Nejvíce mě ovlivňuje má citlivá povaha (*usmála se*).

8 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

Průzkumného šetření se zúčastnilo celkem 18 žen. Respondentky byly rozděleny do dvou skupin. Kritériem k rozdělení bylo, aby 9 z nich bylo zdravotnický kvalifikovaných a 9 naopak zdravotnický nekvalifikovaných, pro jejichž výběr bylo podmínkou i to, že neabsolvovaly, v rámci studia ani zaměstnání, žádný zdravotnický kurz.

Hlavní cíl 1: Srovnat názory na eutanazii u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním.

Názory na problematiku eutanazie u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním byly srovnány. Na základě diferenciací žen do dvou skupin došlo k porovnání jejich odpovědí na 22 otevřených otázek soustředěných do pěti tematických oddílů.

Dílčí cíl 1.1: Zjistit, zda vědí, co znamená pojem eutanazie.

Průzkumná otázka 1.1: Ženy se zdravotnickým vzděláním budou mít informace o eutanazii rozsáhlejší a přesnější.

Potvrdilo se, že ženy se zdravotnickým vzděláním se v problematice eutanazie orientovaly lépe a měly podrobnější informace než ženy s nezdravotnickým vzděláním. Všechny 18 respondentek bez rozdílu vzdělání vědělo co znamená termín eutanazie. Všechny ženy vzdělané ve zdravotnickém oboru znaly průběh eutanazie. Naproti tomu z žen vzdělaných v nezdravotnických oborech, měly pouze čtyři povědomí o tom, jakým způsobem se eutanazie provádí; další čtyři pouze tušily, jak eutanazie probíhá a jedna neměla žádnou představu.

Dílčí cíl 1.2: Zjistit, zda se orientují v problematice eutanazie ve světě i u nás.

Průzkumná otázka 1.2: Ženy se zdravotnickým vzděláním se budou orientovat v problematice legalizace eutanazie, ve světě i u nás, lépe.

Ženy se zdravotnický zaměřeným vzděláním měly povědomí o problematice legalizace ve světě i u nás lepší nežli ženy s nezdravotnický zaměřeným vzděláním. Naprostá většina všech respondentek věděla, že existují státy, ve kterých je eutanazie zákonem povolena; pouze jedna žena nezdravotnického vzdělání si nebyla vědoma, že je eutanazie ve světě legální.

Bez ohledu na informovanost o projednávání návrhů zákona umožňujících legalizaci eutanazie v České republice (šest respondentek se zdravotnickým vzděláním mělo o tomto faktu povědomí a tři neměly), si všech devět žen se zdravotnickým zaměřením bylo vědomo nelegálnosti eutanazie.

Naproti tomu o dřívějších navrhovaných změnách trestního zákoníku za účelem legalizace eutanazie v České republice byly respondentky s nezdravotnickým vzděláním informovány pouze čtyři a pět dalších se o tomto faktu dozvědělo až při průzkumném rozhovoru. Bez ohledu na tuto informovanost však o nelegálnosti eutanazie nevědělo z žen s nezdravotnickým zaměřením šest.

Dílčí cíl 1.3: Zjistit rozdílnost názorů na kompetence a právo rozhodovat o eutanazii u člověka v terminálním stádiu.

Průzkumná otázka 1.3: Bez ohledu na to, zda mají ženy zdravotnické, či nezdravotnické vzdělání, lze předpokládat, že na otázky kompetencí a práva rozhodování o eutanazii u člověka v terminálním stádiu bude odpovědí právo samotného umírajícího rozhodovat o svém životě.

Bez ohledu na zdravotnickou odbornost, většina žen zastávala názor, že kompetentní osobou při volbě eutanazie by měl být sám nemocný nacházející se v terminálním stádiu. V případě, že by byl umírající ve stavu, kdy není schopen tohoto rozhodnutí, měli by mít toto právo lékaři spolu s rodinou. Pouze dvě ženy se zdravotnickým vzděláním považovaly i rozhodnutí samotného pacienta, který žádá o eutanazii, za krajně nepřípustné.

9 DISKUZE

Slovo smrt má až neskutečnou hloubku, vzbuzuje respekt, vyvolává otázky a vtahuje nás do přemýšlení o nepoznaném, nikým přesně nepopsaném. Zajistě se pohled a přístup ke smrti během života mění. Třebaže nám odborná péče a pomoc všeho druhu život prodlouží, zánik člověka neodvrátí nikdo z nás – ani lékaři, ani rodina, natož pak člověk sám. Ošetřující personál může odcházejícímu člověku cestu ke smrti oddálit, nikoliv jí však zabránit.

Z etického hlediska je eutanazie velice sporná. Kdo jiný než právě člověk touží více po dosažení zcela nedosažitelných cílů? Dnes, v časech neustálého pokroku, jsme si na kdysi nemožné už dávno zvykli. Lidský život jsme schopni prodloužit. Položme si však otázku: „Je nekonečné oddalování smrti tou správnou volbou?“ V takovémto případě následuje jak pomalejší, tak i trýznivější umírání jedince. Smrt je posledním nepřítelem, který má být přemožen. Je tedy smysluplné bránit smrti, když řekne: „Už je čas?“

Bakalářská práce byla psána s cílem zjistit a porovnat názory na eutanazii u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním. Na základě výsledků šetření byly zjištěny informace, které jsou podrobně rozebrány v pěti oddílech rozhovorů. Není snadné srovnávat práci na toto téma s jinými autory. Problematika eutanazie je rozsáhlá a každý autor se zaměřuje na určitou oblast, podle osobního zájmu nebo aktuálnosti.

Některé položky průzkumného šetření jsme porovnali s výsledky výzkumu bakalářské práce Ivety Martínkové, absolventky Západočeské univerzity v Plzni, z roku 2012. Její práce se nazývala Postoj laické veřejnosti a zdravotníků k problematice eutanazie. Martínková ve své práci zkoumá, zjišťuje a porovnává názory laiků a zdravotníků na eutanazii. Zdravotnický personál byl zastoupen z pracovišť akutních i neakutních oddělení zdravotnické péče. Získané názory vzešly z anonymního dotazníku, který byl tvořen 25 otázkami. Obsahoval několik podobných položek, na které jsme se zaměřili. Výzkumného šetření se celkem účastnilo 60 laiků a 67 zdravotníků.

Některé další položky průzkumného šetření jsme porovnali s výsledky průzkumu bakalářské práce Jitky Koblkové, absolventky Vysoké školy zdravotnické, o.p.s., v Praze, z roku 2015. Práce této autorky se nazývala Eutanazie – pohled veřejnosti

a zdravotnického personálu. Kobolková se ve své práci zaměřila na zjištění a porovnání názorů laické veřejnosti a zdravotnického personálu na eutanazii. Získané názory obou skupin vzešly z anonymního dotazníku, který se skládal z 13 otázek. I tento dotazník obsahoval některé podobné položky, na které jsme se zaměřili. Průzkumného šetření se celkem účastnilo 75 laiků a 71 zdravotníků.

Pojem eutanazie

Všechny ženy se zdravotnickým vzděláním znaly pojem eutanazie i její provedení a shodly se na tom, že nejvíce informací se jim dostalo na zdravotnicky zaměřených školách; dále pak z médií. Většina, tedy pět z nich vědělo, kdo byl „Doktor Smrt“; dvě respondentky tušily, o koho se jednalo, a dvě ženy tuto přezdívku nikdy neslyšely. Menšina, tedy tři respondentky, se doznala k vlivu náboženství na problematiku eutanazie; odpovědi ostatních pěti žen nebyly tímto aspektem ovlivněny. Nadpoloviční většina, přesněji šest žen, vnímá eutanazii jako pomoc trpícímu nebo sebevraždu. Naopak tři ženy vyznávající víru chápou eutanazii jako vraždu.

Všech devět žen s nezdravotnickým vzděláním si bylo vědomo významu pojmu eutanazie. Pouze čtyři respondentky věděly, jak se eutanazie provádí; další čtyři dotazované tušily a jedna žena neměla vůbec žádnou představu o provedení eutanazie v praxi. Všechny ženy odpověděly jednotně – nejvíce informací se jim dostává z médií. Menšina, tedy čtyři respondentky, věděla, který člověk byl nazýván „Doktor Smrt“; dvě ženy dospěly k tomu, o koho se nejspíše jednalo, a tři dotazované o této přezdívce nikdy neslyšely. Kromě jedné ženy vyznávající víru všech osm dotazovaných odpovědělo, že jejich názory na eutanazii nejsou ovlivněny náboženstvím. Naprostá většina, tedy osm žen, považuje eutanazii za pomoc trpícímu; jedna dotazovaná (vyznávající víru) ji vnímá jako vraždu.

Srovnání rozdílnosti názorů

Ženy se zdravotnickým vzděláním znají pojem eutanazie a její provedení přesněji nežli ženy s nezdravotnickým vzděláním. Zdravotnicky kvalifikované respondentky načerpaly nejvíce informací o eutanazii na školách zdravotnického zaměření, kde se také dozvěděly o tom kdo byl „Doktor Smrt“; kdežto zdravotnicky nekvalifikovaným respondentkám se dostává informací jen z médií. Vliv náboženství na eutanazii se projevil více u žen se zdravotnickým zaměřením, z čehož plyne, že více žen považujících eutanazii za vraždu je ze skupiny zdravotnicky kvalifikovaných respondentek.

Srovnání s Martínkovou

Znalost definice pojmu

Tak jako v našem průzkumu, většina dotázaných laiků (77 %) v dotazníku Martínkové je přesvědčena, že zná definici pojmu eutanazie. Menšina dotázaných (22 %) si znalostí není jista a pouze minimum respondentů (1 %) definici nezná. Také u zdravotníků převažují ti (88 %), kteří si jsou jisti znalostí termínu eutanazie. Zbylí zdravotníci (12 %) si nejsou jisti přesnou definicí eutanazie.

Význam pojmu eutanazie

Podobně jako v našem průzkumu, všichni respondenti v dotazníku Martínkové zahrnuli do pojmu eutanazie záměrné ukončení života na vlastní žádost; méně jak polovina laiků (45 %) a větší polovina zdravotníků (64 %) uvedla, že v případě, kdy se pacient nachází v beznadějně situaci a je odpojen od přístrojů, se také jedná o eutanazii; třetí nejčastější možností byla sebevražda s asistencí lékaře – takto odpověděla třetina laiků (32 %) a téměř polovina zdravotníků (45 %). Na rozdíl od našeho průzkumu však neměli respondenti v dotazníkovém šetření možnost volitelné odpovědi, že je eutanazie vražda a ani sami tuto možnost neuvedli, tudíž nelze srovnat, kolik z nich by tento názor zastávalo.

Zdroje informací o eutanazii

Ve srovnání s naším průzkumem, kdy ženy s nezdravotnickým vzděláním považovaly za hlavní zdroj informací média, z dotazníku Martínkové vyplývá, že i její respondenti laici nejvíce informací čerpají z televizního vysílání (80 %); druhým nejčastějším zdrojem jsou časopisy (68 %) a třetím je denní tisk (50 %). Na rozdíl od našeho průzkumu však neměli zdravotničtí respondenti v dotazníkovém šetření Martínkové možnost volitelné odpovědi, že nejčastějším zdrojem je odborné zdravotnické vzdělání, lze tudíž jejich odpovědi, že nejdůležitějšími zdroji jsou odborné materiály (66 %), časopisy (60 %), školení a semináře (55 %) považovat za srovnatelné s našimi výsledky.

Legalizace

Všechny zdravotnické kvalifikované respondentky jsou seznámeny s existencí zemí, kde je eutanazie zákonem povolena. Většina z nich věděla, že v České republice byly projednávány návrhy trestního zákoníku z důvodu uzákonění eutanazie; pouze pro tři ženy znamenaly dřívější návrhy ohledně legalizace eutanazie u nás novou informaci. Avšak všechny dotazované jsou seznámeny s výsledky jednání, tedy faktem, že eutanazie je u nás stále nelegální záležitostí. Celkem sedm žen uvedlo za možnost zneužití eutanazie

finance, nátlak rodiny, dědictví a v neposlední řadě nedostatek lůžek pro další pacienty; jednu respondentku nenapadal příklad možného zneužití eutanazie a jedna dotazovaná byla toho názoru, že v případě legalizace eutanazie by na tuto problematiku dohlíželo takové množství lidí, že by ani nemohla být zneužita.

Většina nezdravotnický kvalifikovaných respondentek věděla, že existují země, ve kterých je eutanazie legální; jen pro jednu dotazovanou byl tento fakt novou informací. Pouze čtyři ženy věděly o Parlamentem projednávaných návrzích úprav trestního zákoníku České republiky; zbylých pět respondentek o těchto projednáváních slyšelo poprvé. Kromě tří žen věděly všechny o výsledku jednání, tedy o tom, že eutanazii u nás zákon nedovoluje a je stále trestným činem. Jednu dotazovanou nenapadla žádná možnost zneužití eutanazie, i přesto, že zastávala názor, že by se cesta ke zneužití určitě našla; naproti tomu ostatních osm respondentek napadaly tyto důvody zneužití eutanazie – podplácení lékařů, dědictví, vraždy bezmocných a také nedostatek nemocničních lůžek pro méně nemocné pacienty.

Srovnání rozdílnosti názorů

Ženy se zdravotnickým vzděláním mají větší přehled o legalizaci eutanazie ve světě, o projednávání návrhů týkajících se uzákonění eutanazie v České republice, dokonce i o tom, že eutanazii u nás zákon nepovoluje. Většina respondentek z obou skupin zastává názor, že by případná legalizace eutanazie u nás mohla být zneužívána; pokud porovnáme možné důvody zneužití, tak jsou téměř shodné.

Srovnání s Martínkovou

Právní zajištění eutanazie proti zneužití

Z našich 18 respondentek se 17 domnívá, že je eutanazie zneužitelná. V dotazníkovém šetření Martínkové více než polovina laiků (55 %) nevěří právnímu zajištění proti zneužití eutanazie v případě jejího uzákonění; asi třetina laiků (32 %) tuto otázku nedokáže posoudit a více než jedna desetina laické veřejnosti (13 %) právnímu zajištění věří. Právní ochraně nevěří více než polovina zdravotníků (52 %); jedna čtvrtina zdravotníků (25 %) nedokázala tuto skutečnost posoudit a necelá jedna čtvrtina zdravotníků (23 %) je naopak toho názoru, že provádění eutanazie by bylo možné dostatečně právně zajistit.

Srovnání s Kobolzkovou

Možnosti zneužití eutanazie

Ve srovnání s naším průzkumem i v dotazníku Kobolzkové z celkového počtu respondentů odpověděla třetina laiků (32 %) a třetina zdravotníků (30 %), že eutanazie může být zneužita hlavně z důvodu dědictví či zájmu společnosti. Dále respondenti uváděli, že zneužití by mohlo nastat ze strany lidí se sebevražednými sklony; to si myslí necelá pětina laiků (16 %) i zdravotníků (15 %). Asi pětina laiků (21 %) i zdravotníků (18 %) zastává názor, že s možností legalizace eutanazie by souvisel nárůst vražd; podle obou skupin by bylo mnohdy velmi těžké rozlišit eutanazii od úkladné vraždy. Necelá desetina laiků (8 %) a necelá dvacetina zdravotníků (3 %) uvedla, že v případě řádného právního ošetření by ke zneužití eutanazie docházet nemohlo. Asi jedna desetina laiků (13 %) a jedna pětina zdravotníků (20 %) nevěděla, jakým způsobem by mohla být eutanazie zneužita. Necelá desetina laiků (9 %) a více než desetina zdravotníků (14 %) uvedla jinou možnost zneužití, avšak nebyla přesně specifikována.

Kompetence a právo rozhodovat

Většina, tedy sedm žen se vzděláním zdravotnického zaměření odpověděla, že rozhodovat o ukončení života by měl sám pacient; v situaci, kdy by nemocný již nebyl tohoto rozhodnutí schopen a přesto by dříve vyslovil zájem o eutanazii, měli by mít toto právo lékaři spolu s rodinou. Pro dvě věřící respondentky je nepřipustné, aby kdokoliv rozhodoval o předčasném ukončení života. Všechny dotazované jsou seznámeny s rozdílností eutanazie a asistované sebevraždy. Pět žen považuje za kompetentnější osobu k ukončení života zkušeného lékaře; dvě respondentky zastávají názor, pokud pacient žádá o eutanazii, tak by ji měl i sám vykonat, a to z důvodu eliminace možných právních problémů; zbylé dvě respondentky jsou ovlivněny náboženstvím a ani jedna z variant pro ně není přípustná. Tři ženy zastávající víru považují vykonání eutanazie lékařem za porušení Hippokratovy přísahy; ostatních šest dotazovaných chápe i smrt za pomoc člověku a ten nejúčinnější lék, nikoli za porušení slibu. Všechny ženy se setkaly s nejedním člověkem v terminálním stádiu. Tři respondentky s nemocnými nikdy nedospěly k diskusi týkající se problematiky eutanazie, takže neví, zda by si ji nemocní volili; dalších šest respondentek potvrdilo, že byly v situaci, kdy jim nemocný řekl, že by si eutanazii přál a zvolil. Všechny ženy se někdy staraly o umírající lidi a jsou si velmi dobře vědomy, co takováto péče obnáší.

Všechny ženy se vzděláním nezdravotnického zaměření odpověděly, že právo rozhodovat o ukončení života by měl mít sám nemocný; některé dotazované zmínily, že by bylo vhodné i povolení lékaře k tomu, aby rozhodnutí pacienta nabylo úplné platnosti a některé respondentky zastávaly názor, že by bylo vhodné, aby i vyjádření rodiny mělo vliv na definitivní odsouhlasení eutanazie u pacienta, který si o ni žádá. Většina žen znala rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou; pouze tři dotazované si nebyly jisty přesnou odlišností těchto termínů. U možnosti, kdo by měl aplikovat eutanazii, zda pacient, či lékař, se naprostá většina respondentek přiklání k lékaři, kterého považuje za kompetentnější osobu k usmrcení nemocného, a to z důvodu jeho odborného vzdělání; pro jednu věřící ženu je představa lékaře vykonávajícího eutanazii nepřijatelná a za jedinou krajní možnost považuje, aby se pacient, který chce eutanazii, usmrtil sám. Naprostá většina dotazovaných nevnímá akt eutanazie za porušení Hippokratovy přísahy ze strany lékaře; jedna respondentka vyznávající náboženství eutanazii naopak považuje za zásadní porušení lékařského slibu. Menšina, tedy tři dotazované, se během svého života nikdy nesetkaly s člověkem v terminálním stádiu; ostatní už zkušenosti mají. Pouze dvěma ženám umírající člověk řekl, že by si přál život předčasně ukončit za pomoci eutanazie; ostatní dotazované se na toto téma s nemocným nikdy nebavily a nebo se s umírajícím člověkem nikdy nesetkaly. Kromě jedné věřící respondentky, která dochází do hospicu, nemají dotazované s péčí o umírajícího člověka zkušenosti. Čtyři dotazované jsou seznámeny s tím, co péče o nemocné v terminálním stádiu obnáší; naproti tomu pět žen nemá ponětí, co takováto péče zahrnuje.

Srovnání rozdílnosti názorů

Dotazované z obou skupin se shodují, že činit rozhodnutí o ukončení života by měl sám nemocný, co o eutanazii žádá z vlastní vůle. Ženy se zdravotnickým vzděláním mají přesnější a podrobnější informace o rozdílnosti eutanazie a asistované sebevraždy. Obě skupiny respondentek se přiklání k možnosti lékaře, jakožto osobě kompetentnější k ukončení života nemocného. Většina žen, nehledě na zdravotnické zaměření, nepovažuje tento provedení eutanazie lékařem za porušení Hippokratovy přísahy. Více žen zdravotnického vzdělání se setkala s pacienty v terminálním stádiu, z čehož plyne i to, že častěji slyšely žádosti o eutanazii ze strany pacientů nežli tomu bylo u respondentek nezdravotnického zaměření. Dotazované se zdravotnickou kvalifikací mají mnohem větší zkušenosti s péčí o nemocné v terminálním stádiu a ví také více a podrobněji, co takováto péče obnáší.

Srovnání s Martínkovou

Lékařský slib a eutanazie

Náš průzkum ukázal, že vykonání eutanazie lékařem připouští pouze ženy nevěřící. Téměř polovina laické veřejnosti (48 %) v dotazníku Martínkové uvedla souhlasnou odpověď na otázku, zda může lékař vykonat eutanazii; podle třetiny laiků (32 %) je jakákoliv pomoc lékaře při eutanazii nepřijatelná a jedna pětina laiků (20 %) toto nedokáže posoudit. Podle téměř poloviny zdravotníků (46 %) může lékař provádět eutanazii; asi dvě pětiny (37 %) zdravotníků jsou proti a necelá jedna pětina zdravotníků (17 %) tuto otázku nedokázala posoudit, tudíž se nevyjádřila. Vzhledem k tomu, že v dotazníku nebylo zjišťováno, zda víra ovlivňuje rozhodnutí o možnosti lékaře vykonat eutanazii, nelze tyto výsledky v tomto ohledu porovnat.

„A co vy?“

Tři nábožensky založené respondentky se zdravotnickým vzděláním by s eutanazií u svého blízkého nikdy nesouhlasily; naproti tomu šest dotazovaných by eutanazii u svého blízkého respektovalo v případě jeho žádosti. Pouze tři ženy dokázaly popsat a představit si situaci, ve které by o eutanazii žádaly; čtyři dotazované přesně nevěděly, v jaké situaci by se musely nacházet, aby se uchýlily k této volbě, a dvě věřící respondentky řekly, že eutanazie u nich samotných není přípustnou myšlenkou. Pouze čtyři ženy měly konstantní názor na eutanazii u dospělého a dítěte; dvě respondentky by eutanazii dovolily u dospělého, nikoliv však u dítěte a zbylé tři jsou ovlivněny vírou, tudíž by eutanazii nepovolily jak u dospělého, tak i u dítěte.

Pět respondentek s nezdravotnickým vzděláním by souhlasilo s eutanazií u svého blízkého; dvě dotazované si nejsou jisty – neví, zda by toto počínání dovolily, a dvě ženy, z nichž jedna je věřící, by s vykonáním eutanazie u svého blízkého nesouhlasily. Většina žen si umí představit situaci, kdy by se samy rozhodly pro eutanazii; dvě respondentky nedovedou popsat stav, ve kterém by se musely nacházet, aby žádaly o předčasné ukončení života, a jedna dotazovaná by s tímto krokem, z důvodu náboženství, nesouhlasila ani u sebe. Čtyři respondentky přiznaly, že by se jejich názor na eutanazii u dospělého a dítěte lišil; dvě dotazované jsou názoru, že by záleželo na věku dítěte, a pokud by již bylo schopno „dospělého uvažování“, tak by nejspíše souhlasily, a tři ženy by s eutanazií u dospělého i dítěte nesouhlasily z důvodu náboženského vyznání.

Srovnání rozdílnosti názorů

V obou skupinách vyjádřila nadpoloviční většina respondentek souhlas s eutanazií u svého blízkého. Více respondentek s nezdravotnickým vzděláním si dokázalo představit stav, ve kterém by žádaly o eutanazii, nežli tomu bylo u žen se zdravotnickým zaměřením. O něco větší konstantnost názorů, v případě žádosti o eutanazii u dospělého a u dítěte byla zaznamenána u respondentek se zdravotnickým vzděláním.

Srovnání s Kobolzkovou

Úvaha o pohledu na možnost volby eutanazie u svého blízkého

Výsledky našeho průzkumu a dotazníku Kobolzkové lze považovat za srovnatelné. Více než polovina laiků (65 %) i zdravotníků (61 %) v dotazníku odpověděla, že pokud by jejich blízký trpěl nesnesitelnými bolestmi, které mu snižují kvalitu života, tak by uvažovala o možnosti eutanazie. Nikdy by o této možnosti neuvažovala necelá desetina laiků (8 %) a minimum zdravotníků (4 %). Necelá jedna třetina laiků (27 %) a více než jedna třetina zdravotníků (35 %) neví, jak by se v této situaci zachovala. Opět se zde potýkáme s problematikou nemožnosti srovnání této otázky s našim průzkumem v oblasti víry, která není u Kobolzkové řešena.

Pracoviště

Pouze tři ženy se zdravotnickou kvalifikací odpověděly, že na názory ohledně problematiky eutanazie nemá jejich práce vliv; samy podotkly, že důvodem je jejich nynější pracoviště ambulantního charakteru. Ostatních šest žen potvrdilo, že pracoviště akutní i terminální péče velmi ovlivňuje jejich pohled na eutanazii a vše kolem ní.

Všechny ženy s nezdravotnickou kvalifikací odpověděly, že jejich názory, na problematiku eutanazie, nejsou ovlivněny jejich pracovištěm.

Srovnání rozdílnosti názorů

Je pochopitelné, že vzhledem k pracovnímu zařazení (poštovní služby, manažerská činnost, laborant v potravinářském průmyslu, ekonomie, muzejnictví, vinařství, zahradnictví, architektura, pohostinská činnost) respondentky s nezdravotnickým vzděláním nepociťují vliv svých pracovišť na své názory ohledně problematiky eutanazie, neboť s touto tematikou nepřijdou do styku. Ženy se zdravotnickým vzděláním pracující v ambulantním provozu taktéž tvrdí, že na jejich smýšlení o eutanazii nemají daná

pracoviště vliv. Avšak ženy se zdravotnickým vzděláním pracující v oborech akutní nebo terminální péče se cítí být velmi ovlivněny svými pracovišti.

Překvapujícím poznatkem v bakalářské práci byl moment okamžité, většinou záporné, reakce respondentky v případě, že byla věřící. Martínková do svého dotazníku sice otázku náboženství zařadila, a respondentů se na ni dotazovala, avšak na rozdíl od našeho průzkumu se nezaměřovala na vztah víry přímo k tematice eutanazie. Do budoucna by bylo jistě zajímavé vypracovat průzkum týkající se eutanazie, který by byl primárně zaměřen na problematiku víry. V průzkumu naší práce se totiž ukázalo, že otázka náboženství je vnímána velmi individuálně, protože každý člověk chápe víru jinak a je jí ovlivněn různou měrou.

Doporučení pro praxi

Na základě našeho průzkumu vyvstalo mnoho poznatků a otázek, o kterých je třeba diskutovat a na které je třeba odborně i laicky odpovídat. Naše doporučení vznikla pro širokou laickou i odbornou veřejnost:

- zvýšit medializaci problematiky umírání a smrti,
- diskutovat o významu pojmu eutanazie a rozdílnosti eutanazie a asistované sebevraždy,
- klást větší apel na problematiku komunikace a potřeb nemocných v terminálním stádiu – zvýšit informovanost pomocí diskuzí a uveřejňování většího množství publikací na téma umírání a smrt,
- mapovat problémy umírajících, snažit se je co nejlépe vyhodnotit a následně efektivně řešit, nabízí se i alternativní přístupy,
- neopomínat důležitost komunikace s rodinou; zdravotník, pacient a jeho blízcí by měli společně pracovat na co nejlepším zachování kvality života nemocného a zajistit mu tak důstojné umírání,
- ošetřovatelský a pečovatelský personál by měl být připraven poskytnout pacientům i jejich rodinám podporu při vzájemné komunikaci, dodat jistotu při sdělování nepříjemných informací,
- zaměřit se na přípravu budoucích zdravotních sester, lékařů a veškerého ošetřovatelského pečovatelského personálu v rámci předmětů psychologie, komunikace a etiky,
- zajistit budoucím zdravotníkům vytvoření lepších prostor a dostatečných časových podmínek pro komunikaci s umírajícími pacienty,

- zařadit do praktické výuky zdravotníků návštěvy hospiců, které se nebudou týkat jen ošetrovatelské péče, ale budou zaměřeny na čas strávený s umírajícími pacienty, vzájemnou komunikaci a případné možné aktivity,
- simulovat situace z praxe – modelové nacvičování v rámci výuky by mělo vést ke zlepšení komunikace sester s pacienty v terminálním stádiu,
- v případě problémů s komunikací nemít obavy z nabídnutí pomoci nemocničního psychologa nebo kněze, i když pacient není věřící,
- zaměřit se na konkrétního jedince, věnovat čas k nalezení možností zkvalitnění jeho života; snažit se dospět k co nejlepší organizaci potřebné zdravotnické péče a osobních potřeb,
- zajistit materiální i psychický komfort a tím tak eliminovat riziko izolace nemocného,
- snažit se o co nejlepší mírnění fyzické i psychické bolesti, pomoci nemocnému dožít jeho život,
- mluvit více o možnostech hospice, doprovázení umírajícího, o tom, že se eutanazie netýká jen starých lidí, o tom, jak se eutanazie provádí, a o tom, jak je důležité být umírajícímu na blízku,
- rodina a přátelé by měli mít možnost setrvání s nemocným až do jeho posledních chvil, důsledkem jejich reálného střetu s umírajícím dojde k zamyšlení, co vlastně umírání a smrt pro člověka znamená, jaký má význam pro rodinu a pro její další uspořádání a žití,
- poukazovat na důležitost toho, aby nemocný dožil doma a ne v nemocnici; takto mají doprovázející možnost morálně i psychicky vyspět a zároveň zamezit pocitu viny, zda bylo pro umírajícího uděláno maximum,
- rozšířit povědomí veřejnosti o možnost zapůjčení zdravotnických pomůcek pro nemocného domů a usnadnit a zkvalitnit tak jemu i blízkým potřebnou ošetrovatelskou péči,
- snažit se o bezvýhradné přijetí pacienta, který zažádá o, pro věřící nepřijatelnou, eutanazii,
- v případě, že by o eutanazii rozhodovala společnost, je nutné dbát na maximální možnou informovanost lidí o eutanazii; nežli by vůbec došlo k referendu, je zapotřebí co největší možná medializace této problematiky; je třeba, aby se do diskuzí zapojili lidé z mnoha oborů, které s tematikou eutanazie úzce souvisejí – lékaři, sestry, ošetrovatelé, právníci, psychologové, psychiatři, etikové aj.

ZÁVĚR

Představení přesného významu pojmu eutanazie i terminologie s ní související, poukázání na šíři této problematiky, podání uceleného všestranného pohledu na tuto tematiku, objasnění důležitosti porozumění eutanazii a snaha vyličit možná úskalí z eutanazie plynoucí – toto byly nároky, které si kladla za svůj hlavní cíl tato bakalářská práce.

Problematika eutanazie je velmi citlivá a náročná. Záleží z jakého úhlu pohledu je na ni nahlíženo, protože se jí nabízí hned několik – zdravotnické a ošetrovatelské hledisko, etika, psychologie, náboženství a ekonomická a právní rovina. Vliv těchto oblastí podněcuje spoustu diskuzí, hodnocení a návrhů, které jsou různorodé, avšak mají stejný základ. Tím je existence snad jediné životní jistoty – jistoty umírání a smrti. Termín eutanazie se používá pro situace, ze kterých vyplývají nejen různé právní důsledky, ale i odlišnosti chápání ve smyslu rozlišného vnímání základních etických hodnot. Můžeme tedy říci, že eutanazie je celospolečenskou problematikou.

Nejen definice, ale celková problematika eutanazie provází celou teoretickou část. Tento fenomén byl uveden do dějinného kontextu a podroben analýze, ze které vyvstává tematika paliativní medicíny a péče. Utříbení mnoha faktorů ovlivňujících pohled na toto téma přispívá k předpokladu zkvalitnění rozhodnutí člověka, jestli může být eutanazie v souladu s jeho morálními hodnotami, způsobem života a intelektem považována za „dobrou smrt“. Tato otázka a zamyšlení čtenáře nad eutanazií může být považována za autorem plánovaný možný přínos této práce.

Cílem praktické části bylo primární zaměření na srovnání rozdílnosti názorů a postojů týkajících se eutanazie u žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním. Výsledky průzkumu jasně poukazují na význam nutnosti medializace tohoto tématu. Bylo zjištěno, že z odborného zdravotnického vzdělání vyplývá lepší orientace v této problematice, na kterou má zásadní vliv i náboženství. Ženy zdravotnického zaměření mají větší přehled o legalizaci eutanazie ve světě i v České republice. Více dotazovaných s nezdravotnickým vzděláním zastává názor, že eutanazie může být v případě jejího uzákonění u nás zneužívána. Ukázalo se, že respondentky z obou skupin se shodují na tom, že činit rozhodnutí o ukončení života by měl sám nemocný, přičemž za kompetentnější

osobu k usmrcení nemocného považují lékaře. Zdravotnický kvalifikované ženy se více setkávají s nemocnými v terminálním stádiu a také ví podrobněji, co péče o tyto pacienty obnáší. Většina všech dotazovaných vyjádřila případný souhlas s eutanazií u svého blízkého. Stav, ve kterém by se člověk musel nacházet, aby žádal o eutanazii si dokázalo představit více žen s nezdravotnickou kvalifikací. Větší konstantnost názorů týkajících se eutanazie u dospělého a u dítěte měly respondentky se zdravotnickým vzděláním. U žen s nezdravotnickým vzděláním a žen se zdravotnickým vzděláním pracujících v ambulantních oborech nebyl zaznamenán vliv jejich pracovišť na názory ohledně tematiky eutanazie. Naproti tomu respondentky se zdravotnickým vzděláním pracující v oborech akutní nebo terminální péče byly těmito typy pracovišť velmi ovlivněny.

Zajímavým poznatkem, který vzešel z průzkumu této práce byl fakt, že názory věřících žen na eutanazii byly ve spojitosti s náboženstvím rozlišné. Z toho vyplývá, že myšlenky každého jedince jsou náboženským aspektem ovlivněny jinou měrou.

Tato bakalářská práce nemá ambice k tomu sloužit jako komplexní materiál k odpovědi na otázku eutanazie, z důvodu široké obsáhlosti této problematiky to ani není možné. Eutanazie je živým lidským problémem, na který nelze v této práci nalézt odpovědi, ale je poskytnuta nabídka nepřehledného množství náhledů na některé aspekty tohoto problému. Není možné zaujmout kategorický přístup k eutanazii, proto není správné odsuzovat její odpůrce, ani její zastánce. Bakalářská práce nabízí možnost širokospektrého zamyšlení a osobního zrání/formování člověka.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANON, 2009. *Deklarace o eutanazii Bona et iura*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-334-0.

ANON, 2012. *Korán*. Praha: Československý spisovatel. ISBN 978-80-7459-080-1.

ANON, 2014. *Bible kralická: Písmo svaté Starého a Nového zákona: podle posledního vydání z roku 1613*. 5. vyd. Praha: Česká biblická společnost. ISBN 978-80-87287-77-4.

BERKA, Vít, 2005. *Eutanazie ve světě*. [online]. [cit. 20-12-2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>

BORCHERT, Donald, 2006. *Encyclopedia of Philosophy*. 2nd ed. Detroit: Macmillan Reference USA. ISBN 978-0028657905.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, 2008. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2. rozšíř. a aktualiz. vyd. Praha: Lexis Nexis. ISBN 80-86199-75-4.

EUROZPRAVY, 2013. *Právo na smrt: počty případů eutanazie rostou, na špici je Nizozemí*. [online]. [cit. 15-12-2015]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/77965-pravo-na-smrt-pocty-pripadu-eutanazie-rostou-na-spici-je-nizozemi/>

HOLOCAUST, 2011. *Eutanázie (1939–1941)*. [online]. [cit. 12-12-2015]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/udalosti/eutanazie-1939---1941/>

HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2007. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. 2. přeprac. vyd. Praha: Galén. ISBN 978-807-2624-713.

HIERSCHKE, Hans Dieter, 1975. *Euthanasie: Probleme der Sterbehilfe: eine interdisziplinäre Stellungnahme*. München: R. Piper. ISBN 3-492-02158-1.

KANT, Immanuel, Marina BARABAS a Pavel KOUBA, 2014. *Základy metafyziky mravů*. 3. vyd. Praha: OIKOYMENH. ISBN 978-80-7298-501-2.

KEENE, Michael, 2008. *Světová náboženství*. 2. vyd. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2137-3.

KOBOLKOVÁ, Jitka, 2015. *Eutanazie – pohled veřejnosti a zdravotního personálu: bakalářská práce*. Praha: Vysoká škola zdravotnická, o.p.s., Katedra ošetrovatelství. [cit. 02-02-2016]. Dostupné z: <https://sharepoint.vszdrav.cz/Bakalsk%20prce/Forms/AllItems.aspx>

KOŘENEK, Josef, 2004. *Lékařská etika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-538-8.

KUŘE, Josef, 2007. Dobrá smrt. K filozofickému ujasnění pojmu eutanázie. In: *Filozofia*. 62(3), 223–234. ISSN 0046-385X.

KUTNOHORSKÁ, Jana, 2007. *Etika v ošetrovatelství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2069-2.

LAJKEP, Tomáš, 1998. Buddhismus, hinduismus a lékařská etika. In: *Praktický lékař*. 78(2), 85–87. ISSN 0032-6739.

LAJKEP, Tomáš, 2002. Eutanázie – poznámky k teorii a praxi. In: *Lékařské listy (příloha Zdravotnických novin)*. 51(46), 32–34. ISSN 0044-1996.

MARKOVÁ, Monika, 2010. *Sestra a pacient v paliativní péči*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3171-1.

MARTÍNKOVÁ, Iveta, 2012. *Postoj laické veřejnosti a zdravotníků k problematice eutanazie: bakalářská práce*. [online]. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta zdravotnických studií, Katedra ošetrovatelství. [cit. 02-02-2016]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/handle/11025/3851>

MILFAIT, René a Daniel BARTOŇ, 2013. *Lidská práva osob s postižením, nevyléčitelně nemocných a umírajících na pozadí nacistických sterilizací a programu „Euthanasie“*. 2. rozšíř. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa. ISBN 978-80-86057-85-9.

MUNZAROVÁ, Marta, 2002. *Vybrané kapitoly z lékařské etiky I: smrt a umírání*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3017-8.

MUNZAROVÁ, Marta, 2005a. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada. ISBN 80-247-1025-0.

MUNZAROVÁ, Marta, 2005b. *Zdravotnická etika od A do Z*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1024-2.

MUNZAROVÁ, Marta, 2008. *Proč NE eutanazii aneb Být, či nebýt?* 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-304-3.

NĚMCOVÁ, Jitka, a kol., 2015. *Vysokoškolská skripta: text k předmětům Výzkum v ošetrovatelství, Výzkum v porodní asistenci a Seminář k bakalářské práci*. 3. dopl. vyd. Praha: Vysoká škola zdravotnická, o. p. s. ISBN 978-80-904955-9-3.

NICOL, Neal and Harry WYLIE, 2006. *Between the Dying and the Dead: Dr. Jack Kevorkian's Life and the Battle to Legalize Euthanasia*. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press. ISBN 978-0299217105.

ONDRAČKA, Lubomír a kol., 2010. *Smrt a umírání v náboženských tradicích současnosti*. Praha: Cesta domů. ISBN 978-80-904516-3-6.

POLLARD, Brian, 1996. *Eutanazie – ano, či ne?* Praha: Dita. ISBN 80-85926-07-5.

PORTER, Roy, 2013. *Dějiny medicíny: od starověku po současnost*. 2. vyd. Praha: Prostor. ISBN 978-80-7260-287-2.

PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK, 2012. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4659-3.

RUCKI, Štěpán, 2007. *Mezi biblí a medicinou: sborník přednášek a stručná historie Sdružení křesťanských zdravotníků v ČR*. Albrechtice: Křesťanský život. ISBN 978-80-7112-121-3.

SKŘIVANOVÁ-BOŠKOVÁ, Vladimíra, 2012. *Eutanázie, nebo „komfort“ pro pacienty? Zkušenosti Nizozemí, Oregonu, Švýcarska a dalších*. Praha: V. Bošková. ISBN 978-80-260-2989-2.

SLÁMA, Ondřej, Ladislav KABELKA a Jiří VORLÍČEK, 2011. *Paliativní medicína pro praxi*. 2. vyd. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-849-0.

STUDENT, Johann-Christoph, Albert MÜHLUM a Ute STUDENT, 2006. *Sociální práce v hospici a paliativní péči*. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská. ISBN 80-7319-059-1.

SVATOŠOVÁ, Marie, 2011. *Hospice a umění doprovázet*. 7. dopl. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-580-1.

ŠIPR, Květoslav, 2005. O beztrestnosti eutanazie v České republice. In: *Bioetika*. [online]. 5(3-4). [cit. 13-12-2015]. Dostupné z: <http://mujweb.cz/bioetika/clanky/2005/3-4/eutanazie.htm>

ŠPINKA, Štěpán a Martina ŠPINKOVÁ, 2006. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů. ISBN 80-239-8592-2.

THOMASMA, David a Thomasine Kimbrough KUSHNER, 2000. *Od narození do smrti: etické problémy lékařství*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-0883-5.

VÁCHA, Marek Orko, 2008. *Místo, na němž stojíš, je posvátná země: o kruhu úcty k člověku, přírodě a celému vesmíru*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-104-8.

VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER, 2012. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-780-0.

VIRT, Günter, 2000. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-330-2.

VORLÍČEK, Jiří, Zdeněk ADAM a Yvona POSPÍŠILOVÁ, 2004. *Paliativní medicína*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0279-7.

PŘÍLOHY

Příloha A – Rešerše	I
Příloha B – Hippokratova přísaha	II
Příloha C – Rozhovor	III
Příloha D – Čestné prohlášení	V

Příloha A – Rešerše

ROZDÍLNOST NÁZORŮ NA EUTANAZII Z POHLEDU ŽEN SE ZDRAVOTNICKÝM A NEVZDRAVOTNICKÝM VZDĚLÁNÍM

Lucie Klimešová

- Jazykové vymezení: čeština, angličtina
- Klíčová slova: eutanazie – euthanasia, dělení eutanazie – division of euthanasia, historie – history, hospic – hospice, legalizace eutanazie – legalisation of euthanasia, myslitelé – thinkers, náboženství – religion, paliativní péče – palliative care, paliativní medicína – palliative medicine
- Časové vymezení: 2005–2016
- Druhy dokumentů: vysokoškolské práce: 4, knihy: 18, ostatní: 26
- Počet záznamů: 48 (vysokoškolské práce, knihy, články a příspěvky ve sborníku)
- Použitý citační styl: Harvardský, ČSN ISO 690-2:2011 (česká verze mezinárodních norem pro tvorbu citací tradičních a elektronickým dokumentů)
- Základní prameny:
- katalog Národní lékařské knihovny (www.medvik.cz)
 - Jednotná informační brána (www.jib.cz)
 - Souborný katalog ČR (<http://sigma.nkp.cz>)
 - databáze vysokoškolských prací (www.theses.cz)
 - online katalog NCO NZO
 - specializované databáze (EBSCO, PubMed)

Příloha B – Hippokratova přísaha

Hippokratova přísaha vznikla kolem roku 400 před naším letopočtem. Je nejstarším písemným závazkem lékaře vůči pacientům a veřejnosti.

Přisahám a volám Apollóna lékaře a Asklépia a Hygieiu a Panakín a všechny bohy a bohyně za svědky, že budu podle svých schopností a podle svého svědomí dodržovat tuto přísahu a smlouvu.

Svého učitele v tomto lékařském umění si budu vážit stejně jako svých rodičů, budu s ním sdílet život, a bude-li třeba, dám mu vše, co bude nutné. S jeho syny budu zacházet jako se svými bratry, a budou-li si to přát, naučím je umění lékařskému bez odměny a závazku.

Připustím, aby se na vyučování, přednáškách a na veškeré vědecké práci podíleli mí synové, stejně i synové mého učitele a ti žáci, kteří se zavázali přísahou podle lékařského zákona a jsou zapsáni na škole, jinak však to nedovolím nikomu.

Nemocné budu léčit podle svého vědění a svých znalostí k jejich užitku a prospěchu; bude-li jim hrozit nebezpečí nebo škoda, vynasnažím se, abych je ochránil. Nikomu nepodám, i kdybych byl o to žádán, smrtící lék, ani mu neudělím takovou radu; právě tak nedám žádné ženě lék, aby potratila.

Svůj život uchovám v čistotě a bohabojnosti, stejně tak i své lékařské umění. Nebudu lidská těla řezat, ani kdyby trpěla kameny, a ponechám tento zákrok mužům, kteří takové řemeslo provádějí.

Do všech domů, kam vstoupím, budu vstupovat ve prospěch nemocného, zbaven každého vědomí bezpráví a každého zlého činu. Zdržím se každé nespravedlnosti proti zákonu a každé hanebnosti, zvláště pak nebudu pomýšlet na milostný styk s muži ani ženami, s lidmi svobodnými ani otroky. Cokoli, co při léčbě i mimo svou praxi ve styku s lidmi uvidím a uslyším, co se nesmí sdělit, to zamlčím a uchovám v tajnosti.

Když tuto přísahu dodržím a neporuším, nechť ve svém životě i ve svém umění skromně dopředu postoupím. Tak získám si vážnost všech lidí po všechny ty časy. Když ale zákazy přestoupím a přísahu poruším, nechť se stane pravý opak (MUNZAROVÁ, 2005b), (PORTER, 2013).

Příloha C – Rozhovor

Vážená kolegyně,

jmenuji se Lucie Klimešová a studuji na Vysoké škole zdravotnické, o. p. s., obor Všeobecná sestra.

V souvislosti s ukončením studia zpracovávám bakalářskou práci na téma: *Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním*. Rozhovor je anonymní a výsledky budou použity pouze k účelům mé práce.

Předem děkuji za Vaši spolupráci a čas.

RESPONDENTKA: smyšlené jméno
VĚK: věk respondentky
VZDĚLÁNÍ: nejvyšší dosažené zdravotnické/nezdravotnické vzdělání
PRACOVNÍ ZAŘAZENÍ: zdravotnický/nezdravotnický obor

Pojem eutanazie

Víte, co znamená pojem eutanazie?

Víte, jak se eutanazie provádí?

Z jakého zdroje se Vám dostalo/dostává informací o eutanazii? (Média, škola, práce...)

„Doktor Smrt“ – víte, o koho se jedná, případně v jakých souvislostech?

Myslíte, že Váš názor na eutanazii ovlivňuje náboženství, či nikoliv?

Jak vnímáte eutanazii? (Pomoc trpícímu, sebevražda, vražda...)

Legalizace

Víte, že existují státy, ve kterých je eutanazie povolena?

Víte, že parlament ČR nejdnou projednával právní úpravu legalizace eutanazie?

Víte, s jakým výsledkem? Je legalizována?

Pokud je eutanazie legalizována, myslíte, že může být zneužívána? Pokud ano, jakým způsobem?

Kompetence a právo rozhodovat

Kdo by podle Vás měl rozhodovat o ukončení života nemocného? (Sám nemocný/lékaři/právníci/etikové/psychologové/rodina...)

Víte jaký je rozdíl mezi eutanazií a asistovanou sebevraždou?

Přijde Vám jako přijatelnější možnost, aby látku určenou k ukončení života aplikoval lékař, nebo sám pacient?

Myslíte si, že je v pořádku, aby lékař prováděl eutanazii, když podle Hippokratovy přísahy má nemocné léčit?

Setkala jste se někdy o člověka v terminálním (nevléčitelném) stádiu?

Řekl Vám, že kdyby to šlo, tak by si eutanazii zvolil?

Starala jste se někdy o umírajícího člověka? Domov/docházení do hospicu.

Víte, co obnáší taková péče?

„*A co vy?*“

Kdyby byla možnost, souhlasila byste s eutanazií u svého blízkého?

V případě, že souhlasíte s eutanazií, v jakém stádiu byste musela být, abyste o ni žádala?

Myslíte, že by Váš názor nebyl konstantní, pokud byste se měla vyjádřit k eutanazii u dospělého a dítěte?

Pracoviště

Tematika eutanazie a vše kolem ní – do jaké míry myslíte, že jste ovlivněna svým pracovištěm?

Zdroj: Autorka práce, 2015

Příloha D – Čestné prohlášení

Čestné prohlášení studenta k získání podkladů pro zpracování bakalářské práce

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zpracovala údaje/podklady pro praktickou část bakalářské práce s názvem *„Rozdílnost názorů na eutanazii z pohledu žen se zdravotnickým a nezdravotnickým vzděláním“* v rámci studia/odborné praxe realizované na Vysoké škole zdravotnické, o. p. s., Duškova 7, Praha 5.

V Praze dne

.....
Lucie Klimešová